

342.84

21340

3.3

การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา เรื่องอริยสัจ 4
และมรณวาสธรรม 4 ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5
ที่สอนโดยาใช้บทบาทสมมติ

ปริญญาพนธ์

ของ

ชนวรรณ สังข์ทอง

14 ส.ค. 2540

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการประถมศึกษา

กรกฎาคม 2539

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

๕. ๕๕๙๙

คณะกรรมการควบคุมและคณะกรรมการสอบได้พิจารณาปริญญานิพนธ์ฉบับนี้แล้ว
เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต
วิชาเอกการประถมศึกษา ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

คณะกรรมการควบคุม

..... ประธาน
(อ.สนั่น มีขันหมาก)
..... กรรมการ
(รศ.ดร.ชาญวิทย์ เทียมบุญประเสริฐ)

คณะกรรมการสอบ

..... ประธาน
(อ.สนั่น มีขันหมาก)
..... กรรมการ
(รศ.ดร.ชาญวิทย์ เทียมบุญประเสริฐ)
..... กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม
(ดร.สุวพร ตั้งสมวรพงษ์)

บัณฑิตวิทยาลัยอนุมัติให้รับปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการประถมศึกษา ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ดร.ศิริยุภา พูลสุวรรณ)

วันที่....เดือน..... พ.ศ.....

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จเรียบร้อยได้ด้วยความรู้จากอาจารย์สนั่น มีจันทร์หมาก
รศ.ดร.ชาญวิทย์ เทียมบุญประเสริฐ ประธานและกรรมการควบคุมการทํاپริญญานิพนธ์
ที่ได้ให้ข้อแนะนำ คําปรึกษา ตลอดจนตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้ง
ในความกรุณาที่ได้รับเป็นอย่างยิ่ง จึงขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ขอขอบพระคุณ ดร.สุวพร ตั้งสมรพงษ์ ที่กรุณารับเป็นกรรมการสอบปากเปล่า
ปริญญานิพนธ์ และให้ข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งที่จะได้นำไปใช้ในการปฏิบัติการสอน

นอกจากนี้ผู้วิจัยขอขอบคุณ อาจารย์จำเริญ ไร่ไทย อาจารย์กุลวดี เรืองเดช
อาจารย์ชวลิต โพธิ์นคร ผู้ทรงคุณวุฒิที่กรุณารับเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจแก้ไขเครื่องมือ
ที่ใช้ในการวิจัย

ขอขอบคุณ อาจารย์บุญรอด เทพาสิต ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาล 3 (บ้านบ่อ)
อาจารย์เครือ จอนเจิดสิน อาจารย์ใหญ่โรงเรียนท่าพะเนียดกุญชร อาจารย์รักพงษ์ สาระสาสิน
อาจารย์ใหญ่โรงเรียนวัดท่าน้ำตื้น และอาจารย์วันชัย ศูนย์พลอย หัวหน้าฝ่ายวิชาการโรงเรียน
ถาวรวิทยา ที่ให้ความอนุเคราะห์ และอำนวยความสะดวกในการทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูล
เป็นอย่างดี

ขอขอบคุณ คุณสมบุญ ธนวินท์ ที่ได้สนับสนุน และให้ความช่วยเหลือในเรื่องต่าง ๆ
อย่างดียิ่ง ตลอดจนเป็นกำลังใจที่สำคัญของผู้วิจัยในการศึกษาและการทํاپริญญานิพนธ์มาโดยตลอด
คุณค่าของปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ผู้วิจัยขออุทิศแด่คุณพ่อแจ้ว และคุณแม่สิมม่วง สังกัทอง

ธนวรรณ สังกัทอง

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
จุดมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	3
ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า	4
ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า	4
นิยามศัพท์เฉพาะ	4
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	6
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา	6
จุดประสงค์ของหลักสูตรพระพุทธศาสนา	7
โครงสร้างหลักสูตรพระพุทธศาสนา	7
การจัดเนื้อหาและคาบเวลาเรียน	7
การจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา	11
การวัด และประเมินผลวิชาพระพุทธศาสนา	13
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอนวิชาพระพุทธศาสนา	16
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการรับบาทสมมติ	20
ความหมายของบาทสมมติ	20
ประวัติความเป็นมาของบาทสมมติ	21
ทฤษฎีการรับบาทสมมติ	22
จุดมุ่งหมายและประโยชน์ของบาทสมมติ	23
หลักในการนำบาทสมมติไปใช้ในการเรียนการสอน	25
ขั้นตอนในการรับบาทสมมติ	26

งานวิจัยเกี่ยวข้องกับการใช้บทบาทสมมติ	30
งานวิจัยของต่างประเทศ	30
งานวิจัยในประเทศไทย	31
สมมติฐานในการศึกษาครั้งนี้	33
3 วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า	34
กลุ่มตัวอย่าง	34
การสร้างและการหาคุณภาพของเครื่องมือ	34
ขั้นตอนการดำเนินการทดลอง	41
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	43
4 การวิเคราะห์ข้อมูล	47
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	48
5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	52
จุดมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	52
สมมติฐานในการศึกษาค้นคว้า	52
กลุ่มตัวอย่าง	52
เนื้อหาที่ใช้ในการทดลอง	53
เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง	53
การดำเนินการทดลอง	53
การวิเคราะห์ข้อมูล	54
สรุปผลการศึกษาค้นคว้า	54
อภิปรายผล	54
ข้อเสนอแนะ	56

บทที่

หน้า

บรรณานุกรม

58

ภาคผนวก

65

ประวัติย่อของผู้วิจัย

151

บัญชีตาราง

ตาราง

หน้า

1	การจัดเนื้อหาและคาบเวลาเรียนวิชาพระพุทธศาสนาในกลุ่มสร้างเสริม ประสบการณ์ชีวิต	8
2	การจัดเนื้อหาและคาบเวลาเรียนวิชาพระพุทธศาสนาในกลุ่มสร้างเสริม ลักษณะนิสัย	9
3	เนื้อหาและจำนวนคาบเวลาที่ใช้สอนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม	37
4	เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา ก่อนและหลัง การเรียนของกลุ่มทดลอง	48
5	เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา ก่อนและหลัง การเรียนของกลุ่มควบคุม	49
6	เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนระหว่างกลุ่มทดลอง กับกลุ่มควบคุม	50
7	เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการเรียนระหว่างกลุ่มทดลอง กับกลุ่มควบคุม	51
8	แสดงการวิเคราะห์หลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5	67
9	แสดงการวิเคราะห์ เนื้อหา คาบเวลา จุดประสงค์ กลุ่มสร้างเสริม ลักษณะนิสัย	68
10	แสดงค่าความยากง่าย (p) ค่าอำนาจจำแนก (r) และค่าความยากง่าย มาตรฐาน (Δ) ที่ได้จากการวิเคราะห์แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา เรื่องอริยสัจ 4 และทวารวาสธรรม 4 ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 5	69
11	คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา ก่อนเรียนและหลังเรียน ของกลุ่มทดลอง	70

บัญชีตาราง

ตาราง

หน้า

1	การจัดเนื้อหาและคาบเวลาเรียนวิชาพระพุทธศาสนาในกลุ่มสร้างเสริม ประสบการณ์ชีวิต	8
2	การจัดเนื้อหาและคาบเวลาเรียนวิชาพระพุทธศาสนาในกลุ่มสร้างเสริม ลักษณะนิสัย	9
3	เนื้อหาและจำนวนคาบเวลาที่ใช้สอนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม	37
4	เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา ก่อนและหลัง การเรียนของกลุ่มทดลอง	48
5	เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา ก่อนและหลัง การเรียนของกลุ่มควบคุม	49
6	เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนระหว่างกลุ่มทดลอง กับกลุ่มควบคุม	50
7	เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการเรียนระหว่างกลุ่มทดลอง กับกลุ่มควบคุม	51
8	แสดงการวิเคราะห์หลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5	67
9	แสดงการวิเคราะห์ เนื้อหา คาบเวลา จุดประสงค์ กลุ่มสร้างเสริม ลักษณะนิสัย	68
10	แสดงค่าความยากง่าย (p) ค่าอำนาจจำแนก (r) และค่าความยากง่าย มาตรฐาน (Δ) ที่ได้จากการวิเคราะห์แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา เรื่องอริยสัจ 4 และทวารวาสธรรม 4 ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 5	69
11	คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา ก่อนเรียนและหลังเรียน ของกลุ่มทดลอง	70

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ศาสนาและจริยธรรมเป็นปัจจัยแวดล้อมชีวิตและสังคมที่ช่วยหล่อเลี้ยงรักษาชีวิตและสังคมของมนุษย์ไว้ เป็นสิ่งที่แผ่ซ่านทั่วไปหมด ปกคลุมการดำเนินชีวิตและกิจกรรมของมนุษย์ทุกด้านเป็นแกนนำและกำกับทั้งชีวิตของบุคคลและการอยู่ร่วมกันในสังคมให้เป็นไปด้วยดี ความสำคัญของศาสนาและจริยธรรมนั้นอุปมาอย่างหนึ่งก็เหมือนกับเรื่องน้ำและอากาศ (พระเทพเวที. 2532 : 3)

พลเมืองในประเทศไทยส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นศาสนาประจำชาติไทยและเป็นสถาบันหลักของสังคมไทยที่แทรกอยู่ในวัฒนธรรมวิถีดำเนินชีวิตของคนไทย ทั้งยังเป็นเอกลักษณ์และมรดกของชาติอันโดดเด่น ในขณะที่สังคมมีการพัฒนาก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็วมากขึ้น เด็กไทยสมควรได้รับการปลูกฝังคุณธรรมตามหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่เหมาะสมกับวัยและเป็นประโยชน์แก่ชีวิตอย่างแท้จริงตั้งแต่เริ่มแรก (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. 2536 : 1) ดังเช่นที่ วิทย์ วิศทเวทย์ และเสฐียรพงษ์ วรรณปก (2537 : คำนำ) กล่าวว่า พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไทย จึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่เยาวชนไทยทุกคนจะต้องศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา ทั้งนี้ก็เพื่อจะได้เห็นคุณค่าและตระหนักถึงความสำคัญของพระพุทธศาสนา อันจะนำไปสู่การร่วมกันทำนุบำรุงให้เจริญรุ่งเรืองมีความมั่นคงสืบไป ขณะเดียวกันก็จะได้รู้จักเลือกสรรหลักธรรมที่มีคุณค่ามาใช้เป็นแนวทางการดำเนินชีวิต ซึ่งถ้าคนไทยส่วนใหญ่อ้างอิงปฏิบัติตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาจะช่วยส่งผลทางอ้อมให้สังคมไทย ซึ่งนับวันจะเต็มไปด้วยปัญหานานัปการ และมีความสับสนวุ่นวายให้กลับมีความสงบร่มเย็นมากขึ้น ดังนั้นหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) จึงกำหนดให้นักเรียนที่เป็นชาวพุทธเรียนวิชาพระพุทธศาสนาตลอดหลักสูตร ส่วนเด็กที่นับถือศาสนาอื่นก็กำหนดให้เรียนคุณธรรมพื้นฐาน 13 ประการ (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. 2533 : คำชี้แจง)

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ระบุว่าการสอนวิชาพระพุทธศาสนาให้ได้ผลสมบูรณ์นั้น ควรกำหนดจุดมุ่งหมายหลักคือ ต้องให้นักเรียนรับรู้ เข้าใจ ศรัทธา และเห็นคุณค่าของพระพุทธศาสนา และพระรัตนตรัย ปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกที่ดี และอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างถูกต้องเหมาะสม (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. 2536 : ค้ำชี้แจง)

แต่ในภาคปฏิบัติการสอนวิชาพระพุทธศาสนาเท่าที่เป็นมาต้องประสบปัญหาและไม่บรรลุจุดมุ่งหมายเท่าที่ควรเพราะ

1. ทักษะของผู้บริหารโรงเรียน และครูผู้สอน ผู้บริหารและครูผู้สอนส่วนใหญ่มักให้ความสำคัญของกลุ่มทักษะ (คณิตศาสตร์และภาษาไทย) เป็นหลักมากกว่ากลุ่มวิชาอื่น ๆ ส่วนวิชาพระพุทธศาสนา ซึ่งอยู่ในกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยกลับมองเห็นความสำคัญเป็นอันดับรอง ๆ ต่อจากกลุ่มวิชาอื่น ๆ

2. วิธีสอนของครูยังยึดติดกับเนื้อหา และวิธีการสอนแบบเก่า ๆ คือ เน้นการอ่าน การท่องจำมากกว่าการฝึกให้เด็กรู้จักคิดหาเหตุผล รู้จักการแก้ปัญหา ซึ่งถึงแม้หลักสูตรจะมีการเปลี่ยนแปลง แต่พฤติกรรมการสอนของครูยังมิได้มีการเปลี่ยนแปลงไปตามหลักสูตร ครูยังเป็นศูนย์กลางในการเรียนมากกว่าเด็ก จึงเป็นผลให้การเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาไม่ตอบสนองต่อจุดมุ่งหมายหลักของวิชาพระพุทธศาสนา

3. การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชาพระพุทธศาสนาเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย มิได้มีการแจกแจงเป็นรายวิชาเฉพาะ จึงทำให้ทราบเพียงภาพรวมของการวัดผลกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย แต่ไม่สามารถวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์เป็นรายวิชาต่าง ๆ ในกลุ่มดังกล่าวรวมถึงวิชาพระพุทธศาสนาด้วย

จากปัญหาทั้ง 3 ประการนี้ ในส่วนที่ส่งผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมากที่สุดคือ ปัญหาในเรื่องของการสอนซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เพ็ญจันทร์ ปุ๊ประเสริฐ (2513 : 90 - 96) และปราณี วิฑูรวาณิช (2515 : 73 - 77) ที่กล่าวถึงปัญหาการสอนศีลธรรมในโรงเรียน และสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ว่าครูสอนศีลธรรมส่วนใหญ่ใช้วิธีสอนแบบบรรยายหรืออธิบายเมื่อสอบถามความคิดเห็นจากนักเรียนจะเห็นได้ว่านักเรียนที่คล้ายคลึงกันพอสรุปได้ว่า วิธีสอนของครูไม่น่าสนใจ ครูสอนน่าเบื่อหน่าย และมีความรู้สึกว่ามีประโยชน์ เพราะไม่สามารถนำไปปฏิบัติจริงได้ ดังคำกล่าวของ ทิสนา แฉมมณี ที่กล่าวว่าในการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ผู้สอนจะต้องใช้วิธีสอนที่ตอบสนองจุดมุ่งหมายหลักดังกล่าว โดยมุ่งปรับเปลี่ยนทัศนคติ ปลุกเร้าความ

สนใจและจัดสถานการณ์การเรียนการสอนให้เด็กได้มีโอกาสรับประสบการณ์ที่เอื้อต่อการนำไปใช้นำไปประพฤติปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวัน ซึ่งวิธีสอนดังกล่าวนี้จะได้แก่วิธีสอนที่ใช้บทบาทสมมติ (ทิสนา แชนมณี. 2519 : 42 - 43) เพราะการแสดงบทบาทสมมติ (Role Playing) เป็นวิธีสอนอีกแบบหนึ่งที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีโอกาส คิด พุติ ตลอดจนแสดงออกทางด้าน อากัปกิริยา ตามสถานการณ์ต่าง ๆ ที่ใกล้เคียงกับความเป็นจริงในชีวิต และการแสดงออกซึ่งความรู้สึกเป็นการฝึกที่เป็นจริงที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สำรวจสถานการณ์ต่าง ๆ ในชีวิตที่ตัวเองจะต้องเผชิญและคิดค้นหาหนทางในการแก้ปัญหาต่อสถานการณ์นั้น ๆ อย่างเหมาะสมที่สุดเท่าที่จะทำได้ (Shaftel. 1982 : 12) จะเห็นว่าวิธีสอนโดยบทบาทสมมติ ทำให้เด็กเกิดความรู้ ความเข้าใจ ฝึกการคิด การแก้ปัญหาเพราะเด็กมีส่วนร่วมในกิจกรรม ตามหลักของการเรียนรู้โดยการกระทำของจอห์น ดิวอี้ (John Dewey)

การแสดงบทบาทสมมติ เป็นการนำสถานการณ์ในชีวิตประจำวันมาเป็นสถานการณ์ในห้องเรียนโดยให้เด็กได้แสดงถึงบทบาทหน้าที่ของบุคคลในสถานการณ์ปัญหาต่าง ๆ อันจะทำให้เด็กสนใจเรียนและศรัทธาที่จะนำความรู้ที่ได้ไปใช้ เมื่อเด็กไปพบปัญหาจริงจะได้ใช้ความรู้ที่ได้อ่านไปแก้ปัญหาได้ (กรมวิชาการ. 2521 : 128) ซึ่งสอดคล้องกับเจนนีส และคิง (Collin. 1970 : 142 ; citing Janis and King. 1970 : 142) ที่กล่าวว่าการเล่นบทบาทนั้นจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรมตามมา ดังนั้นวิธีสอนด้วยการใช้บทบาทสมมติจึงเป็นวิธีการสอนวิธีหนึ่งที่จะสามารถสอนวิชาพระพุทธศาสนาได้เพราะเป็นวิธีการทำให้เด็กเกิดการรับรู้ โดยใช้ประสาทสัมผัส เช่น ตา หู จมูก กาย ใจ รับรู้และเกิดความเข้าใจเรียนรู้ จนสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง ในชีวิตประจำวันทั้งยังทำให้เด็กเกิดความสุขสนุกสนานเพลิดเพลินไม่เบื่อหน่ายต่อการเรียนการสอนอีกด้วย

จากเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาว่า การสอนวิชาพระพุทธศาสนา โดยใช้นิทานบทบาทสมมติที่เหมาะสมและมีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนอย่างไร

จุดมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา ของนักเรียนที่เรียนโดยการใช้และไม่ใช้บทบาทสมมติ

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้านี้จะทำให้ทราบว่า การใช้บทบาทสมมติจะส่งผลในการเรียนวิชา พระพุทธศาสนาสูงขึ้นหรือไม่ อย่างไร ซึ่งจะเป็นแนวทางให้ครูผู้สอนได้พิจารณานำไปใช้ในการปรับปรุงการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในวิชาพระพุทธศาสนาและวิชาอื่น ๆ ต่อไป

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

1. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้านี้เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2538 โรงเรียนวัดท่าไม้ต้น สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี จำนวน 2 ห้องเรียน ห้องเรียนละ 22 คน รวม 44 คน

2. เนื้อหาที่ใช้ในการทดลอง

เนื้อหาที่นำมาใช้ในบทบาทสมมติและไม่ใช้บทบาทสมมติเป็นเรื่อง อริยสัจ 4 ขรവാธธรรม 4 ตามหลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ทำการสอนครั้งละ 3 คาบ คาบละ 20 นาที เป็นเวลา 60 นาที รวมทั้งหมด 10 ครั้ง เป็นเวลา 5 สัปดาห์

3. ตัวแปรที่ศึกษา

- 3.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ วิธีสอนซึ่งประกอบด้วย วิธีสอนที่ใช้และไม่ใช้บทบาทสมมติ
- 3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. วิธีสอนโดยไม่ใช้บทบาทสมมติ หมายถึง การสอนที่ครูสร้างสถานการณ์ขึ้น ให้สอดคล้องกับบทเรียนเรื่อง อริยสัจ 4 ขรവാธธรรม 4 โดยให้นักเรียนแสดงบทบาทสมมติเป็นบุคคลต่าง ๆ ตามสถานการณ์ที่กำหนดให้ โดยนำผลของการแสดงออกทั้งด้านความรู้สึกละพฤติกรรมของผู้แสดง มาเป็นข้ออภิปรายเพื่อการเรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนการสอน ดังนี้

ขั้นเตรียมบทบาทสมมติ เป็นขั้นที่กำหนดขอบเขตของปัญหา โดยใช้สถานการณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อใช้แสดงบทบาทสมมติ

ขั้นแสดงบทบาทสมมติ เป็นขั้นที่เลือกตัวผู้แสดง และมีการกำหนดบทบาทของผู้แสดง เตรียมจัดฉาก เตรียมผู้สังเกตการณ์ และแสดง

ขั้นวิเคราะห์และอภิปราย เป็นขั้นที่หลังจากจบการแสดงบทบาทสมมติแล้ว มีการอภิปรายร่วมกันระหว่างผู้แสดง ผู้ชมและผู้สังเกตการณ์ ซึ่งในขั้นนี้ครูจะต้องกระตุ้นให้นักเรียนคิด และหาคำตอบโดยการตั้งคำถามจากสถานการณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ในขั้นนี้จะทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้จากการวิเคราะห์และอภิปราย โดยเน้นถึงการใช้เหตุผล

ขั้นแสดงเพิ่มเติม ในกรณีที่การแสดงครั้งแรกไม่ได้ผลไม่เป็นที่พอใจของผู้ชม ผู้สังเกตการณ์และครู หรือมีผู้เสนอแนวความคิดใหม่ ๆ ในการแก้ปัญหา ก็ต้องแสดงบทบาทสมมติใหม่ แต่ถ้าการแสดงบทบาทสมมติครั้งแรกดี ก็ไม่ต้องแสดงอีก

ขั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์และสรุป เป็นขั้นที่ครูให้นักเรียนเล่าถึงประสบการณ์ที่นักเรียนพบหรือเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน ซึ่งประสบการณ์นั้นใกล้เคียงหรือสอดคล้องกับสถานการณ์ที่แสดงบทบาทสมมติเพื่อให้นักเรียนเกิดแนวคิดและเข้าใจ

2. การสอนโดยไม่ใช้บทบาทสมมติ หมายถึง การสอนโดยใช้กิจกรรมการสนทนาซักถาม อภิปรายที่กำหนดไว้ในแผนการสอนของสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี

3. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง ความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาบทเรียนและความสามารถในการวิเคราะห์เปรียบเทียบเหตุผลโดยอาศัยความรู้ความเข้าใจจากหลักธรรมคำสอนเรื่อง อริยสัจ 4 ขรวาสาธรรม 4 ซึ่งวัดได้จากแบบทดสอบที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการวิเคราะห์เนื้อหาบทเรียนเรื่อง อริยสัจ 4 ขรวาสาธรรม 4 แล้วนำมากำหนดเป็นข้อคำถามจำนวน 40 ข้อ ถ้าตอบถูกได้ 1 คะแนน ถ้าตอบผิดหรือตอบมากกว่า 1 ตัวเลือกในข้อเดียวกันได้ 0 คะแนน

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและนำมาเรียบเรียงตามลำดับต่อไปนี้

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับการสอนวิชาพระพุทธศาสนา
 - 1.1 จุดประสงค์หลักสูตรพระพุทธศาสนา
 - 1.2 โครงสร้างหลักสูตรพระพุทธศาสนา
 - 1.3 การจัดเนื้อหาและคาบเวลาเรียน
 - 1.4 การจัดการเรียนการสอนพระพุทธศาสนา
 - 1.5 การวัดและประเมินผลวิชาพระพุทธศาสนา
 - 1.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอนวิชาพระพุทธศาสนา
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอนโดยใช้บทบาทสมมติ
 - 2.1 ความหมายของบทบาทสมมติ
 - 2.2 ประวัติความเป็นมาของบทบาทสมมติ
 - 2.3 ทฤษฎีการใช้บทบาทสมมติ
 - 2.4 จุดมุ่งหมายและประโยชน์ของบทบาทสมมติ
 - 2.5 หลักในการนำบทบาทสมมติไปใช้ในการเรียนการสอน
 - 2.6 ขั้นตอนในการใช้บทบาทสมมติ
 - 2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้บทบาทสมมติ

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา

พระพุทธศาสนาเป็นวิชาหนึ่งในกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ของหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2535 : คำนำในการพิมพ์ครั้งที่ 2)

1.1 จุดประสงค์ของหลักสูตรพระพุทธศาสนา

1. ให้นักเรียนเกิดศรัทธาและศานีในความสำคัญของพระพุทธศาสนา
2. ให้นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจ และซาบซึ้งในคุณของพระรัตนตรัย
3. ให้นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาและหลักพุทธธรรมอย่าง

ถูกต้อง

4. ให้นักเรียนมีทักษะในการคิดและการปฏิบัติตนอย่างถูกต้องตามหลักธรรมทาง

พระพุทธศาสนา

5. ให้นักเรียนรู้หน้าที่ชาวพุทธและสามารถปฏิบัติได้อย่างเหมาะสม

(กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. 2536 : 2)

1.2 โครงสร้างหลักสูตรพระพุทธศาสนา

โครงสร้างหลักสูตรพระพุทธศาสนา ประกอบด้วย หัวข้อเนื้อหา 9 ประการ ดังนี้

1. ประวัติและความสำคัญของพระพุทธศาสนา
2. พุทธประวัติ ประวัติพุทธสาวก พุทธสาวิกา และชาวพุทธตัวอย่าง
3. หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา
4. พระสงฆ์และการปฏิบัติตนที่เหมาะสมต่อพระสงฆ์
5. พุทธศาสนสุภาษิต
6. หน้าที่ชาวพุทธ
7. การบริหารจัดการและเจริญปัญญา
8. วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา
9. ศาสนาพิธี

(กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. 2536 : 2)

1.3 การจัดเนื้อหาและคาบเวลาเรียน

หลักสูตรพระพุทธศาสนา ระดับประถมศึกษาได้จัดเนื้อหาและคาบเวลาเรียนไว้

ในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต และกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ดังปรากฏในตารางต่อไปนี้

ตาราง 1 การจัดเนื้อหาและคาบเวลาเรียนวิชาพระพุทธศาสนาในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต

ชั้น	เนื้อหาเดิมที่มีอยู่แล้ว	เนื้อหาปัจจุบัน	คาบเวลา	หมายเหตุ
ป.1-2	ไม่มีหน่วยเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาโดยตรง	จัดเพิ่มในหน่วยที่ 4 ชาติไทย หน่วยย่อยที่ 3 พระพุทธศาสนา	60 คาบ ตลอดปี	การจัดคาบเวลาในการสอนครูสามารถใช้คาบเวลาจากหน่วยอื่น ๆ ได้ตามความเหมาะสม
ป.3-4	หน่วยที่ 4 ชาติไทย หน่วยย่อยที่ 3 ศาสนา (30 คาบ)	หน่วยที่ 4 ชาติไทย หน่วยย่อยที่ 3 ศาสนา หน่วยย่อยที่ 5 พระพุทธศาสนา	60 คาบ ตลอดปี	ใช้เวลาเรียนเดิมที่เคยเสนอแนะไว้แล้ว 30 คาบ แล้วหาเวลาเพิ่มเติมจากหน่วยอื่น ๆ ตามดุลยพินิจของครูอีก 30 คาบ
ป.5-6	หน่วยที่ 4 ชาติไทย หน่วยย่อยที่ 3 ศาสนา (40 คาบ)	หน่วยที่ 4 ชาติไทย หน่วยย่อยที่ 3 ศาสนา หน่วยย่อยที่ 6 พระพุทธศาสนา	60 คาบ ตลอดปี	ใช้เวลาเรียนเดิมที่เคยเสนอแนะไว้แล้ว 40 คาบ แล้วหาเวลาเพิ่มเติมจากหน่วยอื่น ๆ ตามดุลยพินิจของครูอีก 20 คาบ

ตาราง 2 การจัดเนื้อหา และคาบเวลาเรียนวิชาพระพุทธศาสนาในกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย

ชั้น	คาบเวลา เรียนตลอดปี	เนื้อหาพระพุทธ- ศาสนา/คาบเวลา	กิจกรรมสร้าง นิสัย/คาบเวลา	เนื้อหา/กิจกรรม ส่วนอื่น ๆ/คาบเวลา	หมายเหตุ
ป.1-2	750 คาบ	หน่วยที่ 7 - 10 ใช้เวลาเรียน 180 คาบ/ปี	80 คาบ/ปี	สตน.หน่วยที่ 1 - 6 ใช้เวลาที่เหลือ 490 คาบ	1.นักเรียนที่นับถือ พุทธศาสนาให้ จัดการเรียน การสอนตาม เนื้อหาพระพุทธ ศาสนาและคาบ เวลาใหม่
ป.3-4	750 คาบ	- หลักธรรมทาง พระพุทธศาสนา - ศรัทธาในคุณ พระรัตนตรัย และพุทธศาสน- สุภาษิต - การบริหารจัดการ และเจริญปัญญา - ศาสนพิธี ใช้เวลาเรียน 180 คาบ/ปี	120 คาบ/ปี	กิจกรรมศิลปศึกษา กิจกรรมพลศึกษา กิจกรรมดนตรีนาฏ- ศิลป์ใช้เวลาที่เหลือ 450 คาบ	2.นักเรียนที่นับถือ ศาสนาอื่น ๆ ให้จัดการเรียน การสอนตาม เนื้อหาและคาบ เวลาเรียน คงเดิมตาม หลักสูตรกลุ่ม สร้างเสริม
ป.5-6	600 คาบ	- หลักธรรมทาง พระพุทธศาสนา - ศรัทธาในคุณ พระรัตนตรัย และพุทธศาสน- สุภาษิต			ลักษณะนิสัยใน หลักสูตรประถม ศึกษาพุทธศักราช 2521 (ฉบับ ปรับปรุง พ.ศ. 2533)

ตาราง 2 (ต่อ)

ชั้น	คาบเวลา เรียนตลอดปี	เนื้อหาพระพุทธ- ศาสนา/คาบเวลา	กิจกรรมสร้าง นิสัย/คาบเวลา	เนื้อหา/กิจกรรม ส่วนอื่น ๆ/คาบเวลา	หมายเหตุ
		- การบริหารจัดการ และเจริญปัญญา - ศาสนพิธี ใช้เวลาเรียน 180 คาบ/ปี			3. เนื้อหา/กิจกรรม ส่วนอื่น ๆ ให้ ยืดหยุ่นได้ตาม ความเหมาะสม

(กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. 2536 : 3 - 4)

เนื้อหาในหลักสูตรพระพุทธศาสนานั้นได้กำหนดให้เรียนในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต
และกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย

เนื้อหาที่จัดไว้ในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต

1. ประวัติและความสำคัญของพระพุทธศาสนา
2. พุทธประวัติ ประวัติพุทธสาวก พุทธสาวิกา และชาวพุทธตัวอย่าง
3. พระสงฆ์และการปฏิบัติตนที่เหมาะสมต่อพระสงฆ์
4. หน้าที่ชาวพุทธ
5. วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

เนื้อหาที่จัดไว้ในกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย

1. หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา
2. พุทธศาสนสุภาษิต
3. การบริหารจัดการ และเจริญปัญญา
4. ศาสนพิธี

เกณฑ์การพิจารณาเนื้อหา คำนึงถึงพัฒนาการของเด็กและความยากง่ายของเนื้อหา เช่น เนื้อหาที่เกี่ยวกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาบางเรื่องจัดให้เรียนในกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยเช่นหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ในชั้น ป.1 - 2 จัดให้เรียนเพียง 2 หัวข้อย่อย คือ ทาน ปิยวาจา แต่จะไปเรียนครบ 4 หัวข้อในชั้น ป.4 คือ ทาน ปิยวาจา อตถจริยา และ สมนัตตา สำหรับคาบเวลาย่อยที่กำหนดให้เรียนในแต่ละเรื่องนั้นครูผู้สอนสามารถเปลี่ยนแปลงยืดหยุ่นได้ตามความเหมาะสม แต่จะต้องสอนให้ครบตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือ กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต เรียนเนื้อหาเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาชั้นละ 60 คาบต่อปี กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย เรียนชั้นละ 180 คาบต่อปี (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. 2536 : 7 - 8)

1.4 การจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนพระพุทธศาสนาเน้น ควรสอนโดยเริ่มที่ "ใจ" ของนักเรียนก่อนเนื่องจากจำเป็นต้องสร้างความสนใจ ใฝ่รู้ เพื่อให้เกิดความตั้งใจเรียนและให้มีความซาบซึ้งในหลักธรรมของพระพุทธศาสนา จนเกิดความมั่นใจ และสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันทั้งของตนเองและอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้

จุดเน้นในการจัดการเรียนการสอนพระพุทธศาสนามีหลักดังนี้

1. การสอนหลักธรรมของพระพุทธศาสนา มุ่งเน้นการ "รับรู้" หมายความว่า นักเรียนได้เรียนโดยใช้ประสาทสัมผัส คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ รับ และเกิดความเข้าใจ เรียนรู้จนสามารถนำไปปฏิบัติได้จริงในชีวิตประจำวัน

2. การสอนพระพุทธศาสนาให้เกิดศรัทธาควบคู่กับการรู้คืออย่างมีเหตุผล ครูผู้สอนควรเป็นตัวอย่างที่ดีมีพฤติกรรมการสอนที่เน้นทักษะกระบวนการและให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมไทยด้วยการเสริมสร้างศรัทธาเป็นกระบวนการสร้างความรู้สึกลือเลื่องและเชื่อมั่นในคุณของพระรัตนตรัย ความเชื่อมั่นที่เกิดจากการเรียนพระพุทธศาสนา มี 3 องค์ประกอบ คือ

(1) เชื่อมั่นว่าหลักพระพุทธศาสนา เป็นความรู้จริง ความดีจริง และความงามที่แท้จริง

(2) เชื่อมั่นว่าการปฏิบัติตามหลักของพระพุทธศาสนาย่อมเกิดผลที่มีคุณค่าที่แท้จริงแก่ชีวิต

(3) เชื่อมั่นว่าการศึกษาเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา เป็นการเรียนศาสตร์ที่มีเหตุผล สามารถใช้ปัญญาพิสูจน์ให้เห็นจริงได้

การเสริมสร้างศรัทธาเกิดขึ้นได้จากการที่ครูบา พัฒนาเป็นกัลยาณมิตรของศิษย์ สร้างแรงจูงใจให้ผู้รู้แก่นักเรียน มีบุคลิกภาพและพฤติกรรมที่เหมาะสมและปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนของตนอยู่เสมอ

ศรัทธานั้นเกิดขึ้นควบคู่กับปัญญา การสอนพระพุทธศาสนาให้เกิดศรัทธาพร้อมกับการรู้คิดอย่างมีเหตุผล จึงมีหลักการและพฤติกรรมการสอนที่เน้นทักษะกระบวนการทางปัญญาและสอดคล้องกับวิถีวัฒนธรรมไทยด้วย

3. กิจกรรมการเรียนการสอนพระพุทธศาสนาควรเป็นกิจกรรมที่มีลักษณะดังนี้

- 3.1 เป็นกิจกรรมที่พัฒนานักเรียนทั้งด้านกาย วาจา ใจ
- 3.2 เข้าใจให้นักเรียนได้แสดงออกและมีส่วนร่วม
- 3.3 ให้ออกาสและเห็นความสำคัญของนักเรียนทุกคนในชั้นเรียน
- 3.4 ฝึกฝนวิธีการแสวงหาความรู้และวิธีการแก้ปัญหา
- 3.5 สร้างบรรยากาศที่รื่นรมย์สนุกสนาน โดยใช้นิทาน เพลง เกม
- 3.6 มีการจัดกิจกรรมอย่างหลากหลาย

4. การจัดบรรยากาศของการเรียนการสอนควรมีลักษณะดังนี้

- 4.1 มีสภาพแวดล้อมที่สะอาด สงบ ปลอดภัย ปลอดภัยต่อธรรมชาติ
- 4.2 วัสดุ ครุภัณฑ์ อุปกรณ์การเรียนสามารถเคลื่อนย้าย ปรับเปลี่ยนได้

ใช้ประโยชน์ได้คุ้มค่า และส่งเสริมการเรียนรู้

4.3 มีความเมตตากรุณา และความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูกับนักเรียนและระหว่างเพื่อนนักเรียน

4.4 กระบวนการเรียนการสอนมีความรู้แจ้งเบิกบาน นักเรียนกล้าแสดงความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนประสบการณ์

4.5 นักเรียนได้เห็นและยอมรับความรู้ ความจริง ในพุทธธรรมด้วยการเห็นตัวอย่าง ได้ฝึกคิดพิจารณา ฝึกปฏิบัติ และเห็นผลของการปฏิบัติด้วยตนเอง

(กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. 2536 : 37 - 38)

1.5 การวัด และประเมินผลวิชาพระพุทธศาสนา

การวัดและประเมินผล เป็นเครื่องชี้ความสำเร็จของการจัดการเรียนการสอน ว่าพฤติกรรมของนักเรียนเปลี่ยนไปตามจุดประสงค์การเรียนรู้ที่ตั้งไว้มากน้อยเพียงใด ควรมีการแก้ไขข้อบกพร่องอะไรบ้าง และแก้ไขที่ใคร (ครูหรือนักเรียน) ในการวัดและประเมินผลนั้น จะต้องรู้ว่าจะวัดและประเมินอะไร แต่ไหน จะวัดอย่างไร จะใช้อะไรวัด จึงจะทำให้ผลการวัดเชื่อถือได้ (กองวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. 2536 : 50)

การจัดการเรียนการสอนพระพุทธศาสนา ตามหลักสูตรประถมศึกษา มุ่งพัฒนาผู้เรียนทั้งในด้านความรู้-ความคิด คุณลักษณะ ซึ่งครอบคลุมเรื่องของคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และการประพฤติปฏิบัติต่าง ๆ ให้ความสำคัญหรือเป็นไปในทางที่พึงประสงค์ จุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้ เพื่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน จึงประกอบไปด้วยจุดประสงค์ที่ระบุให้ผู้เรียนมีความรู้ ความคิดที่ถูกต้อง มีเจตคติที่ดีต่อการประพฤติตามคุณธรรม จริยธรรม เห็นคุณค่า ชื่นชม ตลอดจนยินดี เต็มใจรับเอาค่านิยม จริยธรรม คุณธรรม มาเป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติ

1. พฤติกรรมด้านความรู้ - ความคิด

จุดประสงค์การเรียนรู้ด้านความรู้ - ความคิด จะมุ่งเน้นไปที่ความรู้ ความเข้าใจที่นักเรียนเมื่ออยู่เกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ รวมทั้งการนำหลักธรรมคำสอนไปใช้หรือไปประยุกต์ใช้ ซึ่งจะสะท้อนให้เห็นถึงความสามารถทางสติปัญญาของนักเรียน

การวัดพฤติกรรมด้านความรู้ - ความคิด

การวัดผลการเรียนรู้ที่เป็นพฤติกรรมด้านนี้ ครูสามารถกระทำได้โดยการตั้งคำถามเพื่อกระตุ้นให้นักเรียนได้แสดงความรู้การคิดหาเหตุผลหรือความรู้ ความเข้าใจที่มีอยู่ไปใช้ในการแก้ปัญหาของตน ทั้งนี้จะกำหนดให้นักเรียนเขียนตอบในกระดาษคำตอบหรือตอบปากเปล่าก็ได้ สำหรับนักเรียนในระดับประถมศึกษาในชั้นต้น ๆ ที่ยังอ่าน-เขียนไม่คล่อง การถามและการให้ตอบปากเปล่านั้นจะเป็นวิธีการที่เหมาะสมกว่าวิธีการเขียนตอบ หากนักเรียนสามารถยกตัวอย่างการกระทำที่แสดงการปฏิบัติตามค่านิยม จริยธรรมได้สามารถบอกได้ว่า สิ่งใดดี ควรกระทำ การกระทำใดควรละเว้น โดยมีเหตุผลในการเลือกกระทำหรือไม่กระทำอย่างหนึ่งอย่างใดได้ เหล่านี้ก็น่าจะเพียงพอ สำหรับครูที่จะประเมินนักเรียนในระดับประถมศึกษาตอนต้นว่ามีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรมที่ต้องการจะพัฒนาเขาเพียงใด

2. พฤติกรรมด้านความรู้สึก

จุดประสงค์การเรียนรู้ด้านความรู้สึกนี้ เป็นเป้าหมายที่เน้นการพัฒนาให้นักเรียนให้มีคุณลักษณะเป็นไปในทิศทางที่พึงประสงค์หรือจากที่นักเรียนมีอยู่ในระดับต่ำที่ยังไม่เป็นที่น่าพอใจไปสู่ระดับที่น่าพอใจ ทั้งนี้อาจเริ่มตั้งแต่การพัฒนาให้นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อบางสิ่งบางอย่าง ตลอดจนการยินดี เต็มใจรับเอาค่านิยม จริยธรรม คุณธรรม บางประการมาเป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติ เช่น เกิดศรัทธาในคุณพระรัตนตรัย เห็นความสำคัญของหลักธรรมที่มีต่อการดำเนินชีวิต

การวัดพฤติกรรมด้านความรู้สึก

โดยที่พฤติกรรมด้านความรู้สึกเป็นพฤติกรรมภายในของบุคคล ซึ่งบางครั้งไม่แสดงออกมาเป็นพฤติกรรมภายนอก อย่างเดียว อาจมาจากพฤติกรรมภายในที่ต่างกัน แต่ถ้าเรามีสิ่งเร้าหรือเครื่องมือที่ดีเหมาะสมก็จะสามารถดึงพฤติกรรมภายในให้แสดงออกมาเป็นพฤติกรรมภายนอกได้บ้าง แนวทางการวัดพฤติกรรมด้านนี้ คือ

1) การวัดทางตรง ครูสังเกตการกระทำของนักเรียนในสถานการณ์ต่าง ๆ ทั้งที่เป็นสถานการณ์จริง สถานการณ์จำลอง ว่าบุคคลจะทำอะไร อย่างไรในสถานการณ์นั้น ๆ

2) การวัดทางอ้อม กระทำโดยให้ผู้เรียน (ผู้ถูกวัด) บอกเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับความคิด ความรู้สึก ความเชื่อและการปฏิบัติของตนเอง

จากนั้นครูจึงจะประเมินนักเรียน จากผลการสังเกตพฤติกรรมหรือผลจากการแสดงความคิด คัมบอกเล่าของนักเรียนประกอบกัน

3. พฤติกรรมด้านการปฏิบัติ

จุดประสงค์การเรียนรู้ด้านการปฏิบัติเป็นพฤติกรรมเชิงกระบวนการหรือวิธีปฏิบัติที่มุ่งให้นักเรียนกระทำ ฝึกปฏิบัติด้วยตนเองเพื่อนำไปใช้ในชีวิตจริง เช่น ฝึกบริหารจัดการ เจริญปัญญาหรือฝึกสติภาวนาและปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชนที่ดี สามารถปฏิบัติด้านพิธีได้ถูกต้อง นำหลักธรรมไปช่วยแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นแก่ตนเอง ปฏิบัติตนตามหน้าที่ของชาวพุทธได้อย่างถูกต้อง

การวัดพฤติกรรมด้านการปฏิบัติ

1) วัดกระบวนการทางตรง คือ การสังเกตพฤติกรรม ขณะนักเรียนกำลังปฏิบัติกิจกรรมในสถานการณ์จริงหรือสถานการณ์จำลอง วิธีการวัดผลก็โดยการกำหนดพฤติกรรมที่จะสังเกตไว้ล่วงหน้าทั้งเชิงปริมาณ (มาก - น้อย, มี - ไม่มี) และเชิงคุณภาพ (พอใจ - ไม่พอใจ, ดี - ไม่ดี) รวมทั้งต้องกำหนดสถานการณ์ที่จะให้นักเรียนกระทำพฤติกรรมดังกล่าวด้วย เช่น ในห้องเรียน ในโรงเรียน ฯลฯ

2) วัดกระบวนการทางอ้อม กรณีไม่อาจสังเกตโดยตรงในห้องเรียนหรือในโรงเรียนได้จะใช้วิธีวัดทางอ้อม โดยให้นักเรียนบอกเล่ากิจกรรมที่ตนเคยปฏิบัติที่บ้านหรือให้เพื่อนนักเรียน ครู ผู้ปกครอง ช่วยรายงานการปฏิบัติ

3) วัดผลผลิตปลายทาง คือการวัดพฤติกรรมทางด้านการปฏิบัติ โดยการอนุมานจากผลงานที่นักเรียนทำ ซึ่งวิธีการนี้จะใช้วัดพฤติกรรมด้านการปฏิบัติที่เป้าหมายปลายทางได้ เป็นผลงาน/ชิ้นงานเป็นส่วนใหญ่

การปลูกฝังหรือพัฒนานักเรียนให้เกิดพฤติกรรมด้านต่าง ๆ รวมทั้งการวัดผลพฤติกรรมที่เกิดขึ้นดังกล่าวข้างต้น จำเป็นต้องดำเนินการให้สอดคล้องกับหลักการของจริยธรรม ค่านิยม คุณธรรมที่ต้องการปลูกฝังหรือพัฒนา รวมทั้งพัฒนาการของนักเรียนด้วย (กรมวิชาการ, 2535 : 225 - 227)

จากรูปแบบดังกล่าว ในการวัดและประเมินผลเราอาจวัดแยกทีละองค์ประกอบ เพื่อต้องการทราบข้อบกพร่องและจะได้หาทางแก้ไขพัฒนาและปรับปรุงให้ดีขึ้น หรืออาจจะวัดทุกองค์ประกอบไปพร้อม ๆ กัน เพื่อดูการพัฒนาขึ้นตอนขององค์ประกอบ ซึ่งเป็นการวัดทั้ง 3 ทักษะ เครื่องมือที่ใช้ในการวัดก็ควรจะเหมาะสมกับองค์ประกอบของจริยธรรมนั้น ๆ ซึ่งถ้าแยกเทคนิคการวัดผลตามลักษณะของคุณสมบัติทางจริยธรรมที่ต้องการวัด สามารถแยกได้ดังต่อไปนี้ (สงบ ลักษณะ, 2525 : 51)

คุณสมบัติที่ต้องการวัด	เทคนิคการวัดผล
1. วัดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับจริยธรรม (พุทธิพิสัย)	ใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางด้านความรู้ความเข้าใจ การนำไปใช้วิเคราะห์ และประเมินค่า (ตามแนวของ Bloom)
2. วัดความสามารถในการปฏิบัติ (ทักษะพิสัย)	- บันทึกจากการสังเกตแบบต่าง ๆ - แบบสอบถามเรื่องการปฏิบัติ ฯลฯ
3. วัดเจตคติ ค่านิยมและลักษณะนิสัย (จิตพิสัย)	- บันทึกจากการสังเกตสม่ำเสมอในสถานการณ์ต่าง ๆ - ใช้ Check-List ให้เด็กตอบสม่ำเสมอ - ใช้ Rating-Scale ให้เด็กตอบสม่ำเสมอ - ใช้ Situational Test ฯลฯ

1.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอนวิชาพระพุทธศาสนา

อรอนงค์ สุวรรณกุล (2528 : 213) ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ของการเรียนการสอนพุทธศาสนาตามเนื้อหาของหลักสูตรสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยเปรียบเทียบวิธีสอนแบบใช้ชุดการเรียนการสอน กับไม่ใช้ชุดการเรียนการสอน ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนกลุ่มที่ใช้ชุดการเรียนการสอนมีผลสัมฤทธิ์ของการเรียนการสอนพุทธศาสนาด้านสติปัญญาสูงกว่านักเรียนกลุ่มที่ไม่ได้ใช้ชุดการเรียนการสอนและมีผลสัมฤทธิ์ด้านความรู้สึกละทัศนคติเชิงบวกต่อพุทธศาสนากับพฤติกรรมทางคุณธรรม ซึ่งเป็นผลของการเรียนรู้พุทธศาสนาในเชิงบวกสูงกว่านักเรียนกลุ่มที่ไม่ได้ใช้ชุดการเรียนการสอนพุทธศาสนา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ต่อมาในปี พ.ศ. 2530 ศักดิ์ศรี ปาณะกุล (2530 : 365) ได้ศึกษาการใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพในการสอนวิชาพระพุทธศาสนา นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพและองค์ประกอบทางจิตวิทยาและการพัฒนาจริยธรรม และนักเรียนที่ได้รับการสอนตามคู่มือครูมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา ทักษะคิดต่อพุทธศาสนา ความสนใจในวิชาพระพุทธศาสนา มโนภาพเกี่ยวกับตนเองในวิชาพระพุทธศาสนาและพฤติกรรมทางคุณธรรมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา ทักษะคิดต่อพุทธศาสนา ความสนใจในวิชาพระพุทธศาสนาและมโนภาพเกี่ยวกับตนเองในวิชาพระพุทธศาสนาของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่มที่วัดหลังการสอนสูงกว่าก่อนการสอนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ในปีเดียวกัน ชมพูนุช ศรีมุกดา (2530 : 184) ได้ศึกษา การศึกษา เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติที่มีต่อพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนโดยวิธีสอนแบบสืบสวนสอบสวน และโดยวิธีสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา ผลการศึกษาพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติต่อพระพุทธศาสนาของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติต่อพระพุทธศาสนาของกลุ่มทดลองภายหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ต่อมาอีก 4 ปี สารวย วรตะของคา (2534 : 227 - 228) ได้ศึกษาผลของการฝึกอบรมทางศาสนาที่มีต่อการพัฒนาจิตลักษณะของนักเรียนที่เข้าโครงการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน ที่วัดม่วง เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า

1. กลุ่มที่เข้ารับการฝึกอบรมทางศาสนามีการเปลี่ยนแปลงวินัยในตนเอง ทักษะคิดต่อพุทธศาสนา และการรับรู้ต่อการละเมิดศีลห้าสูงขึ้นมากกว่ากลุ่มที่ไม่เข้ารับการฝึกอบรมทางศาสนา
2. ผู้ที่เข้ารับการฝึกอบรมที่มีความสามารถในการปรับตัวเข้ามีการเปลี่ยนแปลงทัศนคติต่อพุทธศาสนาโดยรวม และด้านบทบาทของวัดและพระสงฆ์สูงกว่าผู้ที่ไม่เข้ารับการฝึกอบรมที่มีความสามารถในการปรับตัว

3. ผู้ที่เข้ารับการฝึกอบรมที่ได้รับการถ่ายทอดทางศาสนาจากครอบครัวมา มีการเปลี่ยนแปลงทัศนคติต่อพุทธศาสนาสูงกว่าผู้ที่ไม่เข้ารับการฝึกอบรมที่ได้รับการถ่ายทอดทางศาสนาจากครอบครัวมา โดยเฉพาะกลุ่มที่ครอบครัวมีฐานะทางเศรษฐกิจปานกลาง

4. ผู้ที่เข้ารับการฝึกอบรมที่บิดามีระดับการศึกษาสูงมีการเปลี่ยนแปลงทัศนคติต่อพุทธศาสนาด้านหลักธรรมทางศาสนาสูงกว่าผู้ที่ไม่เข้ารับการฝึกอบรมที่บิดามีการศึกษาต่ำ พบเฉพาะกลุ่มที่ได้รับการถ่ายทอดทางศาสนาจากครอบครัวมา

5. ผู้ที่เข้ารับการฝึกอบรมซึ่งได้รับการถ่ายทอดทางศาสนาจากครอบครัวมา มีการเปลี่ยนแปลงทัศนคติเชิงจริยธรรมสูงกว่าผู้ที่ไม่เข้ารับการฝึกอบรมและได้รับการถ่ายทอดทางศาสนาจากครอบครัวมา เฉพาะกลุ่มที่ครอบครัวมีฐานะทางเศรษฐกิจปานกลาง

6. ผู้ที่เข้ารับการฝึกอบรมที่ได้รับการถ่ายทอดทางศาสนาจากครอบครัวมา มีการเปลี่ยนแปลงการรับรู้ต่อการละเมิดศีลห้าสูงกว่าผู้ที่ไม่เข้ารับการฝึกอบรมที่ได้รับการถ่ายทอดทางศาสนาจากครอบครัวน้อย เฉพาะกลุ่มที่ครอบครัวมีฐานะทางเศรษฐกิจสูง

7. ผู้ที่เข้ารับการฝึกอบรมที่ได้รับการถ่ายทอดทางศาสนาจากครอบครัวมา มีการเปลี่ยนแปลงการรับรู้ต่อการละเมิดศีลห้าสูงกว่าผู้ที่ไม่เข้ารับการฝึกอบรมที่ได้รับการถ่ายทอดทางศาสนาจากครอบครัวมา เฉพาะกลุ่มที่ครอบครัวมีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำ

8. ผู้ที่เข้ารับการฝึกอบรมทางศาสนาที่ครอบครัวมีฐานะทางเศรษฐกิจปานกลาง มีการเปลี่ยนแปลงการรับรู้ต่อการละเมิดศีลห้ามากกว่าผู้ที่ไม่เข้ารับการฝึกอบรมที่ครอบครัวมีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำ เฉพาะผู้ที่ได้รับการถ่ายทอดทางศาสนาจากครอบครัวมา

กาจิต จันทวงศ์โส (2536 : 167) ได้ศึกษาการศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของผู้เรียนหลักสูตรระดับชั้นสูงของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เขตกรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า

1. ผู้เรียนหลักสูตรระดับชั้นสูงของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยรวมและแยกเป็นรายด้าน อยู่ในระดับปานกลาง

2. ผู้เรียนหลักสูตรระดับชั้นสูงของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ จำนวนมากตามเพศ ระดับการศึกษาในระบบโรงเรียน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในระบบโรงเรียนปีการศึกษา

ที่ผ่านมาและสาเหตุของการเข้าเรียนในหลักสูตรของศูนย์ฯ ของผู้เรียน สถานภาพ ระดับการศึกษา และฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว ของผู้ปกครอง ที่มีความแตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยรวม แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

3. ผู้เรียนหลักสูตรระดับชั้นสูงของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ผู้ปกครองมีอาชีพแตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. ผู้เรียนหลักสูตรระดับชั้นสูงของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มีข้อเสนอแนะว่าศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ควรปรับปรุงในเรื่องอุปกรณ์การสอนให้มีจำนวนมากขึ้น

ในปีต่อมา กุศล อีสตุลย์ (2537 : 167) ได้ศึกษา การศึกษาการจัดการทางการศึกษาและทรัพยากรการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า

ผลการเปรียบเทียบลักษณะการจัดการทางการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนาจากกลุ่มผู้บริหารโรงเรียน พบว่าโรงเรียนที่ได้รับการคัดเลือกเป็นสถานที่จัดจริยศึกษาดีเด่น มีลักษณะการวางแผนด้านบุคลากรและลักษณะการดำเนินงานด้านสถานที่ดีกว่าโรงเรียนที่ไม่ได้รับการคัดเลือกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านอื่น ๆ ไม่แตกต่างกัน

ผลการเปรียบเทียบลักษณะทรัพยากรการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาจากกลุ่มครูผู้สอน พบว่า โรงเรียนที่ได้รับการคัดเลือกเป็นสถานที่จัดจริยศึกษาดีเด่น มีการใช้สื่อการสอน การใช้เทคนิคหรือวิธีสอน การจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียน และการประเมินผลการเรียน ดีกว่าโรงเรียนที่ไม่ได้รับการคัดเลือกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนเรื่องอื่น ๆ ไม่แตกต่างกัน

จากผลงานวิจัยที่กล่าวมาข้างต้น พอสรุปได้ว่าการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นนามธรรมให้บรรลุผลตามจุดหมายผู้สอนจะต้องใช้กิจกรรมการเรียนการสอนและสื่อเป็นสิ่งเร้าให้นักเรียนเกิดความพร้อมในการเรียน และส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ทักษะ ความสนใจ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้บทบาทสมมติ

2.1 ความหมายของบทบาทสมมติ

บทบาทสมมติเป็นเทคนิคและกิจกรรมที่นำมาใช้ในการเรียนการสอนวิธีหนึ่ง ซึ่งมีผู้รู้หลายท่านทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศได้นิยามความหมายของบทบาทสมมติไว้หลายประการด้วยกัน อาทิเช่น

เซฟเทล และเซฟเทล (Shaftel and Shaftel. 1967 : 83 - 84) ได้ให้ความหมายของการแสดงบทบาทสมมติว่า หมายถึง วิธีการที่จะเรียนรู้สภาพชีวิตในสังคมโดยแท้ และเป็นแนวทางที่จะช่วยให้บุคคลดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข การแสดงบทบาทสมมติจะแฝงไว้ด้วยมวลประสบการณ์และกลวิธีแก้ปัญหาหลายด้าน

เทเลอร์ และวอลฟอร์ด (Tayler and Walford. 1974 : 19) ได้ให้ความหมายบทบาทสมมติว่า การแสดงบทบาทสมมติ เป็นการเปิดโอกาสให้ได้สวมบทบาทในสภาพการณ์ต่าง ๆ เพื่อฝึกว่าตนควรมีพฤติกรรมแบบใดจึงจะแก้ปัญหาได้ดีที่สุด ผู้แสดงต้องรับรู้บทบาทของตนเองเพื่อให้เข้าใจและมีอารมณ์ในการแสดง

ลี (Lee. 1974 : 316) กล่าวว่า การแสดงบทบาทสมมติ หมายถึง การเรียนรู้จากการดูบทบาทของผู้แสดงในสถานการณ์ ซึ่งต่างจากการแสดงละคร คือ ผู้แสดงบทบาทสมมติจะต้องคิดค้นและแสดงท่าทางโดยไม่มีการเตรียมบทพูดไว้ล่วงหน้า

คมเพชร จิตรสุกุล (2522 : 82 - 83) กล่าวว่า บทบาทสมมติเป็นเครื่องมือในการพัฒนาทักษะและความสามารถอย่างลึกซึ้งในขอบเขตของเนื้อหาความสัมพันธ์ของบุคคล โดยการแสดงออกมาในสถานการณ์ ซึ่งมีความคล้ายคลึงกับปัญหาของชีวิตจริง

ฐศรี สนิทประชากร (2525 : 14) กล่าวถึง บทบาทสมมติว่าเป็นวิธีการอย่างหนึ่ง เพื่อให้ผู้เรียนได้แสดงออกตามที่ตนคิดว่าควรจะเป็น และถือเอาการแสดงออกทั้งทางความรู้สึกและพฤติกรรมของผู้แสดงมาเป็นข้ออภิปรายเพื่อการเรียนรู้ การแสดงบทบาทสมมติเป็นการฝึกให้ผู้แสดงได้ประสบกับสถานการณ์จริง ในสภาพของการสมมติขึ้นมา ทั้งนี้เพื่อฝึกให้ผู้เรียนได้ทดลองและเรียนรู้ที่จะปรับพฤติกรรมของตนอย่างมีประสิทธิภาพในสภาวะต่าง ๆ

สุมน อมรวิวัฒน์ แรมสมร อยู่สถาพร และโสภภาพรรณ ชัยสมบัติ (2526 : 99) ได้ให้ความหมายของบทบาทสมมติว่า เป็นเครื่องมือและวิธีสอนอย่างหนึ่งที่ใช้ในการสอน เพื่อให้ผู้เรียนได้มีความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในเรื่องที่จะเรียนโดยผู้สอนจะสร้างสถานการณ์สมมติ และบทบาทขึ้นมาให้ผู้เรียนได้แสดงออกตามที่ตนคิดว่าควรจะเป็น การแสดงบทบาทสมมติขึ้นมานั้น มักจะมีปัญหาและข้อขัดแย้งต่าง ๆ แฝงมาด้วยการที่ผู้เรียนได้เลือกที่จะแสดงบทบาทต่าง ๆ โดยไม่ต้องฝึกและเตรียมตัวก่อนนั้น ผู้แสดงจะต้องแสดงไปตามธรรมชาติ โดยที่ไม่รู้ว่าผู้แสดงคนอื่น จะมีปฏิกิริยาโต้ตอบอย่างไรบ้าง นับว่าเป็นการช่วยฝึกให้ผู้แสดงได้เรียนรู้ที่จะปรับพฤติกรรมและหาทางแก้ปัญหาตัดสินใจอย่างธรรมชาติ

จากความหมายของบทบาทสมมติข้างต้น สรุปได้ว่า บทบาทสมมติเป็นกิจกรรมที่มีการกำหนดสถานการณ์โดยครู เพื่อให้ให้นักเรียนได้แสดงออกทั้งคำพูดและท่าทาง ตามลักษณะนิสัยของบุคคลที่อยู่ในสถานการณ์สมมตินั้น โดยไม่มีการฝึกซ้อมและถือเอาการแสดงออกทั้งความรู้สึกละพฤติกรรมของผู้แสดงมาเป็นข้ออธิบายเพื่อการเรียนรู้

2.2 ประวัติความเป็นมาของบทบาทสมมติ

บทบาทสมมติเป็นวิธีการหนึ่งของกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ (Group Processes) และไม่ใช่ของใหม่ พบว่ามีการใช้กันมาแล้วตั้งแต่ปี ค.ศ. 1900 ในรูปของการแสดงละคร (Drama) แต่เพิ่งมีผู้นำเอามาใช้เป็นเครื่องมือในการฝึกมนุษย์สัมพันธ์ใช้เป็นวิธีการให้การศึกษา และในวงการแพทย์หรือการบำบัดผู้ป่วยทางจิตในวงการจิตวิทยา ผู้ที่นำบทบาทสมมติมาใช้เป็นคนแรก คือ ดร.จาคอบ แอล โมเรโน (Dr. Jacob L. Moreno) จิตแพทย์ชาวเวียนนา เขาเป็นผู้ที่ประยุกต์การแสดงละครมาใช้ในการกระบวนการบำบัดทางจิต (Therapy) มีการค้นพบว่า บทบาทสมมติสามารถใช้ในการวิเคราะห์ทางสังคมวิทยาได้ด้วย (Analysis of Selected Social Situation) โดยเรียกชื่อว่า ไชโคดราม่า (Psychodrama) และโซซิโอดราม่า (Sociodrama) จะเป็นการแสดงบทบาทที่เน้นบทบาททางสังคมของกลุ่มหรือบุคคล ส่วน ไชโคดราม่า (Psychodrama) เป็นการแสดงบทบาทที่มุ่งแก้ปัญหาที่สำคัญเกี่ยวกับความร่วมมือของเอ็กัตตบุคคลในกลุ่ม

นอกจาก ดร.โรเมอร์น จะใช้วิธีการนี้ด้วยตนเองแล้ว เขายังได้สร้างระเบียบวิธี (Methodology) และเริ่มฝึกให้บุคคลอื่นใช้วิธีการดังกล่าวด้วย ดร.โรเมอร์น ได้เขียนหนังสือเกี่ยวกับเรื่องบทบาทสมมติไว้ 2 เล่ม คือ Psychodrama ในปี ค.ศ. 1946 และ Sho Shall Service ในปี ค.ศ. 1953 (ทิสนา แชมมณี. 2519 : 41 ; อ้างอิงมาจาก Moreno. n.d.)

นักจิตวิทยาสมัยต่อมาได้เห็นความสำคัญและประโยชน์ที่จะได้รับจากการสร้างสถานการณ์ที่จะนำมาใช้ในการบำบัดรักษาคนไข้ทางจิต จึงมีการนำวิธีการนี้มาใช้กันอย่างแพร่หลาย จากหลักการดังกล่าวนี้เองทำให้เกิดการศึกษาสนใจและได้นำเอาบทบาทสมมติเข้ามาใช้ในวงการศึกษา

เซฟเทล และเซฟเทล (Shaftel and Shaftel. 1967 : 431) ได้ทำการวิจัยการใช้บทบาทสมมติในการเรียนการสอน ซึ่งนับว่าเป็นงานวิจัยเกี่ยวกับการใช้บทบาทสมมติในวงการศึกษารุ่นแรก หลังจากที่ได้ทดลองใช้วิธีการนี้เป็นเวลามากกว่า 20 ปี เขาทั้งสองจึงร่วมกันเขียนหนังสือชื่อ Role Playing for Social Values : Decision Making in the Social Studies และตีพิมพ์เผยแพร่ในปี ค.ศ. 1967 ซึ่งอาจนับว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการใช้บทบาทสมมติในการเรียนการสอนอย่างกว้างขวาง

2.3 ทฤษฎีการใช้บทบาทสมมติ มี 2 ทฤษฎี (สมศิริ ปลื้มจิตต์. 2534 : 32) คือ

1) การใช้บทบาทสมมติที่เตรียมไว้ล่วงหน้า (Preplanned or Structure Role Playing) ทฤษฎีนี้มีรากฐานมาจากความคิดที่ว่า การเรียนรู้จากประสบการณ์เป็นการเรียนรู้ที่มีความหมายต่อผู้เรียนมากที่สุด ผู้เรียนเรียนรู้โดยการกระทำทดลองฝึกหัดและลองผิดลองถูก ผู้เรียนสามารถสังเกตพฤติกรรมของผู้อื่นแล้วเลียนแบบหรือเรียนรู้โดยการมีปฏิริยาตอบสนองพฤติกรรมของผู้เล่นบทบาท ผู้นำจะทำหน้าที่ตีความและตัดสินใจอย่างพิถีพิถันเพื่อวิเคราะห์ สมาชิกในกลุ่มจะเกิดความคิดรวบยอดในเรื่องหลักการที่เกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์เป็นโอกาสที่สมาชิกจะเพิ่มความรูสึกเกี่ยวกับการรับรู้ การมองเห็นและการเกิดปัญหา ทฤษฎีนี้จึงประกอบไปด้วยการวิเคราะห์การประเมินผลและแนะนำการปรับปรุงพฤติกรรมและทักษะในตัวสมาชิก

2) การใช้บทบาทสมมติแบบอัตโนมัติ (Spontaneous Role - Playing) ทฤษฎีนี้คล้าย ๆ กับทฤษฎีแรก คือ สมาชิกกลุ่มเรียนรู้ด้วยการสังเกตเลียนแบบและการวิจารณ์

หรือติชม แต่ข้อแตกต่างระหว่างทฤษฎีนี้กับทฤษฎีแรกก็คือ กระบวนการวิเคราะห์ในสถานการณ์การเรียนรู้ ทฤษฎีนี้เน้นหนักในเรื่องความเป็นธรรมชาติมากกว่าการวิเคราะห์ ทฤษฎีนี้ผู้เรียนจะได้รับการส่งเสริมในการคิดหาโครงสร้างของเขาเองมาทดลองและค้นคว้าหาแบบของพฤติกรรมใหม่ ๆ และทฤษฎีใหม่ ๆ ทฤษฎีนี้มักใช้กับทฤษฎีแรก ซึ่งขึ้นอยู่กับความมุ่งหมายของกลุ่ม

จากทฤษฎีการใช้บทบาทสมมติทั้ง 2 ทฤษฎี จุดเด่นของทฤษฎีการใช้บทบาทสมมติที่เตรียมไว้ล่วงหน้า เน้นความพร้อมของผู้แสดงที่ทบทวนที่รับผิดชอบในแต่ละบท รวมถึงการจัดฉากให้เหมาะสมกับเนื้อเรื่องหรือสถานการณ์นั้น ๆ ส่วนทฤษฎีการใช้บทบาทสมมติแบบอัตโนมัติ เน้นไหวพริบ เขวี้ยงปัญญา ความคิดสร้างสรรค์ของผู้แสดงอย่างฉับไว

การนำบทบาทสมมติมาใช้ (สุจิตรา บัวลภา. 2525 : 20)

การนำบทบาทสมมติมาใช้ในการเรียนการสอน ส่วนใหญ่มีสองวิธี คือ

1) การใช้บทบาทสมมติแบบเตรียมบทไว้พร้อม หมายถึง ผู้สอนได้เตรียมบทไว้ล่วงหน้า ผู้แสดงอาจแสดงตามบทบาทบ้าง คิดบทบาทขึ้นแสดงเองบ้าง แต่ต้องตรงกับเนื้อเรื่องที่กำหนด

2) การใช้บทบาทสมมติแบบไม่มีบทเตรียมไว้ หมายถึง ผู้แสดงไม่ต้องฝึกซ้อมมาก่อน เมื่อเรียนถึงเรื่องใดตอนใด ก็ออกมาแสดงได้ทันที โดยแสดงไปตามความรู้สึกนึกคิดของตนเอง

2.4 จุดมุ่งหมายและประโยชน์ของการใช้บทบาทสมมติ

ทิสนา แคมมณี (2519 : 42 - 43) กล่าวว่า บทบาทสมมติเป็นเครื่องมือและวิธีการอย่างหนึ่งที่จะช่วยในการสอนได้มาก ครูสามารถนำบทบาทสมมติไปช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในด้านต่าง ๆ หลายด้านดังนี้ คือ

1) ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจว่าพฤติกรรมมีสาเหตุ การทำให้ผู้เรียนได้แสดงบทบาทต่าง ๆ ที่ถูกจำกัดอยู่ในสถานการณ์ต่าง ๆ จะทำให้ผู้เรียนเข้าใจสาเหตุต่าง ๆ ที่ผลักดันให้คนต้องแสดงพฤติกรรมใด ๆ ออกไป ความเข้าใจนี้จะช่วยให้ผู้เรียนไม่ด่วนตัดสินอะไรง่าย ๆ ก่อนที่จะพิจารณาถึงสาเหตุ นอกจากนั้นยังจะช่วยให้ผู้เรียนได้แนวทางการแก้ปัญหาให้ตรงจุดอีกด้วย

2) ช่วยให้ผู้เรียนรู้และเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น การทำให้ผู้เรียนได้สวมบทบาทของผู้อื่นจะช่วยให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์ว่า ผู้อื่นมีความคิดและความรู้สึกอย่างไรความเข้าใจนี้จะช่วยให้ผู้เรียนรู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา

3) ช่วยลดความรู้สึกตึงเครียดของผู้เรียน ในบางครั้งผู้เรียนอาจจะมีความรู้สึกรุนแรงในใจหลายประการที่ไม่สามารถจะแสดงออกมาได้ ครูอาจใช้บทบาทสมมติเป็นเครื่องมือในการช่วยให้ผู้เรียนระบายความรู้สึกนั้น ๆ ออกมา เป็นการช่วยผ่อนคลายความตึงเครียดของผู้เรียนลงได้บ้าง

4) ช่วยให้ผู้เรียนรู้ความต้องการของผู้เรียน ในกรณีที่ผู้เรียนไม่สามารถจะบอกความต้องการของตนออกมาได้ ครูอาจจะจัดบทบาทสมมติให้ผู้เรียนได้แสดง ซึ่งผู้เรียนอาจจะเปิดเผยความต้องการของตนออกมาโดยไม่รู้ตัว

5) ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาความรู้สึกเกี่ยวกับตนเองในทางที่ดี การให้ผู้เรียนได้มีโอกาสรวบรวมตนเองและเรียนรู้เกี่ยวกับผู้อื่น โดยใช้บทบาทสมมติเป็นเครื่องมือจะช่วยให้ผู้เรียนมีความเข้าใจตนเองมากขึ้น และพัฒนาความรู้สึกที่ดีเกี่ยวกับตนเอง สิ่งนี้นับว่าเป็นพื้นฐานของความเจริญงอกงามทางจิตใจอันจะช่วยให้บุคคลนั้นดำรงชีพอยู่อย่างปกติสุข และสามารถทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ

6) ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนมีโอกาสรวบรวมค่านิยมของตน และหาหลักยึดเหนี่ยวในการดำรงชีวิตของตน ในขณะที่ผู้เรียนแสดงบทบาทสมมติอยู่นั้นผู้เรียนจะมีพฤติกรรมการตัดสินใจที่แสดงให้เห็นถึงค่านิยมของตน การที่มีโอกาสได้แสดง อภิปราย และวิเคราะห์ค่านิยมเหล่านั้น จะช่วยให้ผู้เรียนมีความเข้าใจตนเองมากขึ้น

7) ช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาความสามัคคีในกลุ่มให้ดีขึ้น ในการทำงานร่วมกันสมาชิกในกลุ่มมักจะมีปัญหาขัดแย้งกันอยู่เนือง ๆ ความขัดแย้งนี้ทำให้เกิดความไม่เข้าใจกัน และเกิดความแตกแยกกันในหมู่คณะวิธีการใช้บทบาทสมมตินี้สามารถนำมาใช้ ทำให้คนในกลุ่มเกิดความเข้าใจกันและมีความสามัคคีปรองดองกัน

8) ช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติตนในสังคม มนุษย์เป็นสัตว์สังคม ดังนั้นการเรียนรู้ที่จะปฏิบัติตนให้เหมาะสมในสังคมจึงเป็นสิ่งจำเป็น บทบาทสมมติจะช่วยให้การเรียนรู้นี้เป็นจริงและสนุกสนานยิ่งขึ้น

9) ช่วยให้ผู้เรียนฝึกการแก้ปัญหาและการตัดสินใจ บทบาทสมมติแทบทุกบทบาท มักจะมีสถานการณ์ที่มีความขัดแย้งแฝงอยู่ ผู้แสดงจะต้องใช้วิจารณญาณและไหวพริบในการแก้ปัญหา จึงนับว่าวิธีการนี้ช่วยฝึกเรื่องการแก้ปัญหาและการตัดสินใจได้เป็นอย่างดี

10) ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ และฝึกการปฏิบัติตนให้ถูกต้องเหมาะสมในหลาย ๆ บทบาท เพราะคน ๆ หนึ่งมักจะมีหลายบทบาทในชีวิตจริง เช่น เป็นพี่ เป็นลูก เป็นหลาน เป็นนักเรียน เป็นหัวหน้าชั้น เป็นต้น ผู้เรียนควรมีโอกาสฝึกฝนบทบาทต่าง ๆ เพื่อค้นหาพฤติกรรม ที่ถูกต้องเหมาะสมในสถานการณ์แต่ละอย่าง

11) ช่วยฝึกให้ผู้เรียนปฏิบัติตามขั้นตอน รู้สึก คิด กระทำโดยปกติเมื่อผู้เรียนเผชิญ ปัญหา ก็จะเกิด รู้สึก แล้วจะกระทำไปตามความรู้สึกนั้นทันทีแล้วจึงจะหวนกลับมา "คิด" หาวิธี ที่ดีกว่าจึงเท่ากับขั้นตอน รู้สึก กระทำ คิด แต่การแสดงบทบาทสมมติจะช่วยเปลี่ยนให้ผู้เรียน ทำตามขั้นตอนที่ดีกว่า คือ รู้สึก คิด กระทำ แทน

จากจุดมุ่งหมายและประโยชน์ของการใช้บทบาทสมมติที่มีผู้ทรงคุณวุฒิได้อธิบายไว้ ดังกล่าวข้างต้น สามารถสรุปได้ว่าบทบาทสมมติเป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจ เรื่องที่เรียน หรือพฤติกรรมต่าง ๆ ได้ลึกซึ้ง และมีความเชื่อมั่นในตนเองมากขึ้น สามารถที่จะแก้ปัญหาและ ตัดสินใจเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีเหตุผล สามารถปรับตัวอยู่ในสังคมได้ อย่างมีความสุข

2.5 หลักในการนำบทบาทสมมติไปใช้ในการเรียนการสอน

การนำบทบาทสมมติไปใช้ในการเรียนการสอนนั้น วิมลรัตน์ ชัยสิทธิ์ (2522 : 27 - 29) ได้เสนอแนะไว้ ดังนี้

1) การแสดงบทบาทสมมตินั้น ควรให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ ไม่ควร ใช้เพื่อการบันเทิงเพียงอย่างเดียว

2) ในการแสดงบทบาทสมมติไม่ควรกำหนดเวลาแน่นอนตายตัวลงไป

3) เรื่องที่นำมาใช้ไม่ควรเป็นเรื่องที่ยากเกินไป ควรเป็นเรื่องที่กระตุ้นให้ผู้เรียนอยากอภิปรายเมื่อแสดงจบแล้ว

4) การแสดงบทบาทสมมติจะได้ผลเต็มที่เมื่อนักมาใช้ติดต่อกันพอสมควร ไม่ใช้เป็นเพียงการค้นการเรียนรู้เพียงครั้งหรือสองครั้ง เพื่อแก้ความเบื่อหน่ายของผู้เรียนเท่านั้น

5) ควรใช้การแสดงบทบาทสมมติ เมื่อต้องการให้เกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง และฝึกทักษะในการปฏิบัติในเรื่องความสัมพันธ์ของมนุษย์

2.6 ขั้นตอนในการใช้บทบาทสมมติ

ทิสนา แฉมณี (2519 : 44 - 47) กล่าวถึง กระบวนการในการใช้บทบาทสมมติ ไว้ว่า ไม่ว่าจะเป็นการใช้บทบาทสมมติแบบมีบทเตรียมไว้หรือแบบไม่มีบทเตรียมไว้ มีลักษณะคล้ายคลึงกันเป็นขั้นตอนใหญ่ ๆ ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นเตรียมการ แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

1. การแจกแจงและกำหนดขอบเขตของปัญหาในขั้นนี้ครูจะต้องวิเคราะห์แยกแยะสถานการณ์ออกมาให้ได้ว่า อะไร คือ ปัญหา หรือจุดที่ต้องการทำให้ผู้เรียนเห็น และเรียนเพื่อความเข้าใจและกำหนดขอบเขตของปัญหาที่จะสอน

2. การกำหนดสถานการณ์และบทบาทสมมติ เมื่อได้ปัญหาที่ชัดเจนแล้วครูจะต้องกำหนดสถานการณ์ที่ง่ายและชัดเจนขึ้น พร้อมทั้งเขียนบทบาทสมมติที่จะให้ผู้เรียนแสดงบทบาทสมมติที่เขียนขึ้นนี้ เพื่อให้ผู้เรียนได้ประสบกับปัญหาและข้อขัดแย้งและฝึกฝนการแก้ปัญหาและตัดสินใจ

ขั้นที่ 2 ขั้นแสดง แบ่งออกเป็น 7 ตอน คือ

1. การนำเข้าสู่บทเรียน หมายถึง การนำผู้เรียนให้ไปสู่เรื่องที่จะศึกษาหรือปูพื้นให้ผู้เรียนมีความเข้าใจตรงกันในเรื่องที่จะเรียน ในขั้นนี้ครูอาจจะเล่าเรื่องราวหรือสถานการณ์ให้ผู้เรียนฟัง การนำเข้าสู่บทเรียนนี้จะสั้นไปมากน้อยเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับจุดมุ่งหมายและสถานการณ์ที่ตั้งไว้

2. การเลือกตัวผู้แสดง การเลือกตัวผู้แสดงอาจเป็นไปตาม 2 ลักษณะ คือ อาจจะเลือกตัวผู้แสดงที่มีลักษณะใกล้เคียง และลักษณะตรงกันข้ามกับลักษณะของบทบาทที่มอบหมายให้ทำได้นั้น การเลือกตัวผู้แสดงจะช่วยทำให้กลุ่มเข้าใจปัญหาได้ดี เพราะการแสดงเป็นไปได้อย่างไม่ละเอียดยิ่ง การเลือกตัวผู้แสดงจะช่วยทำให้ผู้แสดงและผู้ชมได้เข้าใจถึงบทบาทของผู้ที่มีลักษณะแตกต่างออกไป ดังนั้นการเลือกตัวผู้แสดงจึงขึ้นอยู่กับจุดมุ่งหมายของการแสดงและการสอนเป็นสำคัญ

3. การจัดฉากแสดง การจัดฉากนั้นเป็นการจัดฉากแบบสมมติขึ้นมา เพื่อให้การแสดงนั้นดูใกล้เคียงกับความเป็นจริง การจัดฉากอาจจะเป็นไปในลักษณะแบบง่าย ๆ โดยการเลื่อนโต๊ะ เพียงตัวเดียวไปจนถึงการจัดฉากแบบหรูหรา

4. การเตรียมผู้สังเกตการณ์ การรับบทบาทสมมติในการเรียนนั้นช่วยให้การเรียนรู้สนุกอย่างเดียว ครูควรช่วยให้ผู้เรียนหัดสังเกตและวิเคราะห์เหตุการณ์ ดังนั้นการเตรียมผู้ชมหรือผู้สังเกตการณ์จึงเป็นสิ่งจำเป็น ไม่เช่นนั้นการอธิบายและวิเคราะห์หลังการแสดงนั้นจะไม่ได้ผลเท่าที่ควร

5. การเตรียมความพร้อมก่อนแสดง การที่ผู้เรียนจะแสดงบทบาทสมมติให้เป็นไปอย่างธรรมชาติได้มากน้อยเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับความพร้อมของผู้แสดง ถ้าผู้แสดงมีความสบายใจ การแสดงจะเป็นไปอย่างธรรมชาติ ดังนั้นครูจำเป็นต้องช่วยขจัดความตื่นเต้นประหม่า และความวิตกกังวลของผู้แสดงออกไปด้วยวิธีต่าง ๆ

6. การแสดง เมื่อผู้แสดงและผู้ชมพร้อมแล้ว ผู้แสดงก็เริ่มแสดงได้ การแสดงนี้ควรให้เป็นไปตามธรรมชาติ ไม่มีการขัดกลางคัน นอกจากนี้ในกรณีที่ผู้แสดงต้องการความช่วยเหลือ ครูหรือผู้กำกับการแสดงอาจเข้าไปช่วยได้ตามโอกาส

7. การตัดบท เมื่อผู้แสดงได้แสดงไปเป็นเวลาพอสมควรแล้ว ครูหรือผู้กำกับการแสดงควรตัดบทหรือหยุดการแสดง ไม่ควรปล่อยให้แสดง ยืนเยื่อไปจะทำให้เสียเวลาและผู้ชมเกิดความเบื่อหน่าย การตัดบทจะทำได้ในกรณีต่อไปนี้

7.1 เมื่อการแสดงนั้นได้ให้ข้อมูลเพียงพอแก่กลุ่มที่จะนำมาวิเคราะห์และอธิบายได้

7.2 กลุ่มพอจะเดาได้ว่าเรื่องราวจะเป็นอย่างไร ถ้าจะมีการแสดงต่อไป

7.3 ผู้แสดงไม่สามารถแสดงต่อไปได้ เพราะเกิดความเข้าใจผิดบางประการ

7.4 การแสดงจบเรื่อง

ขั้นที่ 3 ขั้นวิเคราะห์และอธิบายผลการแสดง

การวิเคราะห์การแสดงมักจะ เป็นไปในรูปการอธิบายร่วมกันระหว่างผู้แสดง ผู้ชม หรือผู้สังเกตการณ์ การอธิบายจะเป็นไปในรูปใดนั้น มักจะขึ้นกับวัตถุประสงค์ของการเรียน บางครั้งอาจจะมีการให้ผู้แสดงได้เปิดเผยความรู้สึกและเสนอความเห็นก่อนแล้วจึงให้ผู้ชมหรือ

ผู้สังเกตการณ์เสนอความคิดเห็น การอภิปรายนี้จะต้องเป็นไปอย่างตรงไปตรงมาและเน้นที่เหตุผลของการแสดงออกและพฤติกรรมที่พบแสดงออกมา โดยปกติการอภิปรายจะไม่มุ่งถึงว่าใครแสดงดีหรือไม่ดีอย่างไร นอกจากวัตถุประสงค์ของการแสดง คือ การฝึกทักษะการแสดง การเรียนรู้ทั้งหลายจะอยู่ตรงขั้นนี้เป็นสำคัญ ครูจะต้องกระตุ้นผู้เรียนให้คิดและหาคำตอบโดยอาจใช้วิธีการตั้งคำถามช่วย

ขั้นที่ 4 ขั้นการแสดงเพิ่มเติม

หลังจากการวิเคราะห์และอภิปรายการแสดงแล้ว กลุ่มอาจจะเสนอแนะแนวความคิดเห็นใหม่ ๆ ในการแก้ปัญหาหรือตัดสินใจ หรือถ้าหากการแสดงครั้งแรกยังได้ผลไม่เป็นที่พอใจ ครูอาจจะให้มีการแสดงซ้ำหรือเพิ่มเติมก็ได้ เพื่อดูผลอีกครั้งหนึ่งหากการแสดงใหม่นี้ไม่จำเป็นครูจะสามารถข้ามไปขั้นที่ 5 ได้เลย

ขั้นที่ 5 ขั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์และสรุป

หลังจากอภิปรายเกี่ยวกับการแสดงแล้ว ครูควรจะกระตุ้นให้ผู้เรียนได้อภิปรายทั่ว ๆ ไป ซึ่งโดยมากจะเป็นการเล่าประสบการณ์เกี่ยวกับเรื่องที่เกี่ยวข้องงាក់กันและกันทั้งการแลกเปลี่ยนประสบการณ์กันนี้จะช่วยให้ผู้เรียนได้แนวความคิดกว้างขวางขึ้นและส่งเสริมให้ผู้เรียนเห็นว่าสิ่งที่เรียนนั้นเกี่ยวข้องกับความเป็นจริง จะทำให้ผู้เรียนสามารถที่จะหาข้อสรุปหรือได้แนวความคิดรวบยอดที่ตนสามารถเข้าใจได้อย่างดี

จากเอกสารดังกล่าวสรุปได้ว่า การแสดงบทบาทสมมติเป็นวิธีที่ทำให้ผู้เรียนหรือผู้แสดงเกิดความเข้าใจทั้งความรู้สึกรู้สึกของตนเองและผู้อื่น รวมทั้งเข้าใจเนื้อหาที่เรียนได้อย่างลึกซึ้ง ทำให้เกิดการเรียนรู้ฝึกปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งในวิธีการรับบทบาทสมมติจำเป็นจะต้องคำนึงถึงจุดมุ่งหมายของการสอน และเทคนิคสำคัญ คือ ต้องให้ผู้เรียนทุกคนมีการผลัดเปลี่ยนบทบาทที่แสดงและมีการแสดงซ้ำในบทบาทที่ถูกต้องเหมาะสมโดยมีกระบวนการในการรับบทบาทสมมติ ไม่ว่าจะเป็นการรับบทบาทสมมติแบบมีบทเตรียมไว้หรือไม่มีบทเตรียมไว้ก็ตาม มีลักษณะคล้ายคลึงกัน ในการรับบทบาทสมมติครูจะต้องเป็นผู้กำหนดขอบเขตของปัญหาสถานการณ์สมมติและบทบาทสมมติ อธิบายบทบาทที่นักเรียนจะต้องแสดงว่าทำอะไรจึงจะเหมาะสม ส่วนผู้สังเกตการณ์นั้นครูจะต้องอธิบายเกี่ยวกับวิธีการสังเกต วิเคราะห์เหตุการณ์เพื่อให้เกิดประโยชน์ในการวิเคราะห์และอภิปราย หลังการแสดง

กระบวนการในการวางแผนและใช้บทบาทสมมติในการสอน

ขั้นที่ 1 : ขั้นเตรียมการ

- ก. แจกแจงและกำหนดขอบเขตของปัญหา
- ข. กำหนดสถานการณ์สมมติและบทบาทสมมติ

ขั้นที่ 2 ขั้นแสดง

- ก. อุปกรณ์เครื่อง
- ข. เลือกผู้แสดง
- ค. จัดฉาก
- ง. เตรียมผู้สังเกตการณ์
- จ. เตรียมความพร้อม
- ฉ. เริ่มแสดง
- ช. ตัดบท

ขั้นที่ 3 : ขั้นวิเคราะห์และอภิปราย

ขั้นที่ 4 : ขั้นแสดงเพิ่มเติม

ขั้นที่ 5 : ขั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์และสรุป

2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทสมมติ

งานวิจัยของต่างประเทศ

แฮนดี้ (Handley. 1975 : 3383 - 3384-A) ได้ศึกษาการสอน สังคมศึกษาโดยใช้การแสดงบทบาทสมมติกับนักเรียนสามระดับ คือ 4, 5 และ 6 จำนวน 57 คน ใช้เวลา 4 สัปดาห์ โดยให้นักเรียนอาสาสมัครเป็นผู้แสดงบทบาทสมมติเอง พวกที่ไม่ได้ร่วมแสดง จะเป็นผู้สังเกตและร่วมอภิปรายในตอนท้ายผลปรากฏว่า นักเรียนที่เรียนโดยใช้การแสดงบทบาทสมมติ มีผลการเรียนดีขึ้นกว่าเดิม มีความตั้งใจและสนใจเรียนดีกว่าเดิม นอกจากนี้ยังทำให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความมั่นใจในความคิดมากขึ้น

ปีต่อมา เลเซอร์ (Layser. 1976 : 7342 - A) ได้ศึกษา โดยใช้การแสดงบทบาทสมมติกับนักเรียนที่มีสังคมมิติต่ำ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนระดับ 3 ถึง 5 ในโรงเรียนประถมศึกษาสองแห่ง จำนวน 65 คน ผลการศึกษาพบว่า การใช้การแสดงบทบาทสมมติในการเรียน สามารถช่วยเด็กที่มีสังคมมิติต่ำ มีปัญหาเข้ากับเพื่อนไม่ได้ ช่วยให้เด็กปรับตัวเข้ากับเพื่อนฝูงได้ดีขึ้น ครูเข้าใจเด็กดีขึ้นและมีผลดีมากสำหรับนักเรียนที่มีปัญหาทางสังคม

ในปีต่อมา โคโนเลย์ (Conoley. 1977 : 5977 - A) ได้ศึกษาผลการใช้การแสดงบทบาทสมมติ ในการเรียนการสอนในระดับประถมศึกษา เพื่อวัตถุประสงค์ของเด็ก เป็นการพยายามเปลี่ยนพฤติกรรมทางสังคม โดยการใช้การแสดงละครเข้าช่วยในการสอนทดลองกับเด็กชั้นประถมศึกษาปีที่ 3, 4 และ 5 จำนวน 142 คน แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ใช้เวลาทดลอง 2 สัปดาห์ วันละ 30 นาที ทุกวัน มีการทดสอบก่อนการเรียนและภายหลังการเรียนกับกลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่ม ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏว่า การใช้การแสดงบทบาทสมมติเข้าเป็นองค์ประกอบในการเรียนมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเด็กมากกว่ากลุ่มควบคุม ซึ่งมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงให้เห็นว่าการแสดงบทบาทสมมติมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเด็ก ทำให้เด็กมีสังคมมิติดีขึ้น และเปลี่ยนจากการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางไปสู่บุคคลอื่น ๆ มากขึ้น และในปีเดียวกัน ลอนนอตตี (Lonnotti. 1977 : 142) ได้ศึกษาผลการใช้บทบาทสมมติที่เน้นการไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน โดยทดลองกับนักเรียนอายุ 6 ปี และ 9 ปี ผลการศึกษาพบว่า บทบาทสมมติสามารถพัฒนาพฤติกรรมในการไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนของนักเรียนได้สูงขึ้น

ในปี ค.ศ. 1978 คลอร์ และเบรย์ (Clore and Bray. 1978 : 156) ได้ศึกษาผลการใช้นิทานที่ส่งผลต่อพฤติกรรมและทัศนคติของเด็ก โดยใช้หุ่นจำลองและการแสดงบทบาทสมมติกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชายระดับ 3 จำนวน 62 คน จากโรงเรียนประถมศึกษาสองแห่งมีนิทานทั้งหมด 4 เรื่อง เลือกมาใช้นิทานเรื่องโดยให้นักเรียนแสดงอุปนิสัยทำทางให้เหมือนกับละครในนิทานนั้น เมื่อเรียนจบแล้ววัดทัศนคติทันที พบว่า เด็กชายเหล่านั้นมีทัศนคติที่ดีต่อสัตว์ และหลังจากนั้นอีก 6 สัปดาห์ วัดอีกครั้งหนึ่ง ผลปรากฏว่า ทัศนคติของเด็กชายทั้งสองโรงเรียนมีความมั่นคง เด็กชายที่เคยล่าสัตว์ก็เลิกล่าสัตว์โดยแน่นอน ผลการศึกษานี้แสดงว่ามีผลโดยตรงต่อพฤติกรรมและทัศนคติของเด็กได้ดี เช่นเดียวกับ วากเนอร์ (Wagner. 1978 : 56) ซึ่งศึกษาผลการใช้การแสดงบทบาทสมมติเพื่อสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างกลุ่มชนกับนักเรียนอายุ 8 ถึง 9 ปี โดยให้นักแสดงบทบาทของอินเดียนแดงที่แสดงความรู้สึกรักในการถูกรุกรานที่อยู่เป็นการเน้นคุณค่าของการติดต่อสื่อสารแสดงทำทางโดยไม่ใช้คำพูด ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนมีความเข้าใจและประทับใจในเรื่องที่แสดงมาก เกิดความรู้สึกรังเกียจและเห็นใจอินเดียนแดง

ในปีเดียวกันนั้น เกลเลอร์ (Geller. 1978 : 219 - 235) ได้ศึกษาการใช้สถานการณ์จำลองมาแสดงบทบาทสมมติเพื่อปลูกฝังการเชื่อฟังทดลองกับนักเรียน จำนวน 91 คน โดยใช้วิดีโอเทปเข้าช่วยในการแสดงบทบาทสมมติ ผลการศึกษาพบว่านักเรียนที่ใช้การแสดงบทบาทสมมติจากสถานการณ์จำลองนั้น มีความเชื่อฟังมากขึ้นกว่านักเรียนที่ไม่ใช้การแสดงบทบาทสมมติประกอบการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

งานวิจัยในประเทศไทย

สุไทย์ ชุ่มจิต (2523 : 73 - 74) ได้ศึกษาการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทัศนคติด้านมนุษยสัมพันธ์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนหน่วย "ชีวิตในบ้าน" ด้วยการสอนแบบใช้และไม่ใช้การแสดงบทบาทสมมติ จำนวน 132 คน ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่เรียนหน่วย "ชีวิตในบ้าน" โดยใช้การแสดงบทบาทสมมติและไม่ใช้การแสดงบทบาทสมมติ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ .05

วรดี สิริพิฑูร (2525 : 39 - 40) ได้ศึกษาพัฒนาคุณภาพแห่งตนโดยการใช้บทบาทสมมติของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 30 คน ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองที่ได้แสดงบทบาทสมมติที่ครูกำหนดสถานการณ์ให้มีคุณภาพแห่งตนสูงขึ้นจากเดิมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ในปีเดียวกัน สุจิตรา บัวลดา (2525 : 51 - 53) ได้ศึกษาการสอนจริยศึกษาด้วยการใช้และไม่ใช้การแสดงบทบาทสมมติในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จังหวัดอุดรธานี จำนวน 74 คน ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่เรียนด้วยการใช้การแสดงบทบาทสมมติและไม่ได้ใช้การแสดงบทบาทสมติมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจริยศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ .05 กล่าวคือ นักเรียนโรงเรียนวัดน้ำใสที่เรียนด้วยการใช้และไม่ใช้การแสดงบทบาทสมมติมีทัศนคติเชิงจริยธรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สรุปได้ว่าการสอนด้วยการใช้บทบาทสมมติทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดีกว่าการสอนด้วยการไม่ใช้บทบาทสมมติ

ในปีต่อมา ฉวยศรี มีใจเย็น (2526 : 57 - 59) ได้ศึกษาการทดลองใช้การแสดงบทบาทสมมติเพื่อพัฒนาจริยธรรมด้านความกตัญญูแก่เวทีก่อนนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 30 คน ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้บทบาทสมมติมีการพัฒนาจริยธรรมด้านความกตัญญูแก่เวทีก่อนแตกต่างจากนักเรียนที่ได้รับการสอนตามปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ในปี พ.ศ. 2528 จิราภรณ์ หุ่นตระกูล (2528 : 49 - 55) ได้ศึกษาผลของการใช้บทบาทสมมติที่มีต่อการพัฒนาการปรับตัวด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผลการทดลองปรากฏว่า นักเรียนที่ได้รับการทดลองโดยใช้บทบาทสมมติมีการพัฒนา การปรับตัวด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนดีกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ต่อมาในปี พ.ศ. 2529 กุลชาติ โยสีดา (2529 : 77) ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบความสนใจและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษ ทักษะการฟัง - พูด เพื่อการสื่อสารของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนโดยวิธีสอนแบบบทบาทสมมติและวิธีสอนตามคู่มือครู ผลการทดลองปรากฏว่า นักเรียนในกลุ่มทดลองที่ได้รับการสอนโดยวิธีสอนแบบบทบาทสมมติมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนในกลุ่มควบคุมที่ได้รับการสอนโดยวิธีสอนตามคู่มือครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ถัดมาอีก 1 ปี รจนา ชัยมีเขียว (2530 : 56) ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์และความสนใจต่อวิธีสอนการพูดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่สอนโดยการอภิปรายกลุ่ม การแสดงบทบาทสมมติ และการสอนตามคู่มือ ผลปรากฏว่า นักเรียนที่เรียนโดยการแสดงบทบาทสมมติมีผลสัมฤทธิ์จากแบบประเมินการพูดสูงกว่าการสอนตามคู่มือครุอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ต่อมาในปี พ.ศ. 2533 กาญจนา เลิศธีรวัฒน์ (2533 : 69 - 70) ได้ศึกษาผลของการใช้บทบาทสมมติที่มีต่อการพึ่งตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 16 คน ผลการทดลองพบว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยการ角色扮演บทบาทสมมติมีการพึ่งตนเองสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการให้ข้อเสนอแนะอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ในปีต่อมา พรรณทิพย์ พันทอง (2534 : 68) ได้ศึกษาเปรียบเทียบการใช้บทบาทสมมติแบบมีบทและแบบไม่มีบทที่มีต่อวินัยในตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนอนุตรกริ อําเภอบุณฑริก จังหวัดอุบลราชธานี ผลปรากฏว่า การใช้บทบาทสมมติแบบมีบททำให้นักเรียนมีวินัยในตนเองโดยรวมและแต่ละด้านสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ต่อมาอีก 3 ปี รุ่งรัตน์ ไกรทอง (2537 : 76 - 80) ได้ศึกษาผลการใช้บทบาทสมมติที่มีต่อการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเอื้อเฟื้อของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดช่องนนทรี กรุงเทพฯ ผลปรากฏว่า นักเรียนกลุ่มทดลองที่ได้รับการใช้บทบาทสมมติที่มีต่อการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความเอื้อเฟื้อสูงขึ้นกว่าเดิมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากผลงานวิจัยของต่างประเทศ และในประเทศที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า การแสดงบทบาทสมมติเป็นวิธีที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในด้านต่าง ๆ ของตนให้ดีขึ้น และอยู่ในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ และส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้ดีขึ้น

สมมติฐานในการศึกษาค้นคว้า

นักเรียนที่เรียนวิชาพุทธศาสนา โดย角色扮演บทบาทสมมติมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนที่เรียนโดยไม่角色扮演บทบาทสมมติ

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาค้นคว้าตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1. กลุ่มตัวอย่าง
2. การสร้างและการหาคุณภาพของเครื่องมือ
3. การดำเนินการทดลอง
4. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. กลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้ ใช้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2538 โรงเรียนวัดท่าน้ำดิน 2 ห้อง ๆ ละ 22 คน เป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา ซึ่งทางโรงเรียนได้จัดห้องเรียนแบบละความสามารถเป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา หลังจากนั้นได้จับฉลากเพื่อใช้เป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยใช้แผนการทดลองแบบ Non Randomized Control - Group Pretest - Posttest Design (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2531 : 216)

2. การสร้างและการหาคุณภาพของเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ประกอบด้วย

1. แผนการสอนที่ใช้และไม่เข้าขอบบาทสมมติ
2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

1. แผนการสอน

แผนการสอนทั้งกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลองใช้แนวการสอน ซึ่งเรียงลำดับขั้นตอนการสอน เช่นเดียวกันทุกประการ เว้นแต่ในขั้นตอนการสอน กลุ่มทดลองจะให้นักเรียนแสดงบทบาทสมมติ ส่วนกลุ่มควบคุมใช้การสนทนา ซักถาม และการอธิบาย ซึ่งมีกระบวนการสร้างและหาคุณภาพดังนี้

1.1 ขั้นเตรียม

1.1.1 ศึกษาหลักสูตร คู่มือหลักสูตรพระพุทธศาสนา ขอบข่ายเนื้อหาวิชา จุดมุ่งหมายของวิชาพระพุทธศาสนา จุดประสงค์การเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

1.1.2 ศึกษาทฤษฎี หลักการ แนวคิด วิธีการ และข้อเสนอแนะจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแผนการสอน และเทคนิควิธีการสอนวิชาพระพุทธศาสนา

1.1.3 ศึกษารายละเอียดของเนื้อหาเกี่ยวกับ อริยสัจ 4 ขรവാสนธรรม 4

1.2 ขั้นสร้างแผนการสอน

เมื่อได้ศึกษาหลักสูตร เอกสารงานวิจัยและเนื้อหา แล้วจึงสร้างแผนการสอนทั้ง 2 ชุด ประกอบด้วย สำระสำคัญ จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม เนื้อหา กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อ การวัดผลประเมินผล ซึ่งแผนการสอนที่เข้าบทบาทสมมติในขั้นสอนจะใช้กิจกรรมการเรียนการสอนโดยเข้าบทบาทสมมติ โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน

ใช้เกม เพลง เพื่อเตรียมความพร้อมของนักเรียนและจิตใจ

ในการเรียน

2. ขั้นสอน (โดยเข้าบทบาทสมมติ)

1) ขั้นเตรียม ครูเตรียมเนื้อหาโดยสร้างเป็นสถานการณ์เพื่อใช้

ในการแสดงบทบาทสมมติ

2) ขั้นแสดง

หาอาสาสมัคร เพื่อเตรียมการแสดง ในการทดลองนี้ ผู้วิจัยให้นักเรียนอาสาสมัครเป็นผู้แสดงในแต่ละครั้ง ซึ่งมีการผลัดเปลี่ยนผู้แสดงให้ได้แสดงครบทุกคน เพื่อให้ผู้เรียนมีประสบการณ์การแสดงในกรณีที่ไม่มีผู้อาสาสมัคร ก็ใช้วิธีการจับฉลาก

การจัดฉากแสดง เป็นการ จัดฉากแบบสมมติขึ้นมา เพื่อให้ การแสดงนั้นดูใกล้เคียงกับความเป็นจริง ซึ่งในการทดลองผู้วิจัยจัดฉากในลักษณะง่าย ๆ เช่น เลื่อนโต๊ะเพียงตัวเดียว จัดเก้าอี้ เตรียมอุปกรณ์การแสดงเล็ก ๆ น้อย ๆ มา

การเตรียมผู้สังเกตการณ์ ผู้วิจัยให้นักเรียนที่ไม่ได้แสดง ในครั้งนั้น ๆ เป็นผู้สังเกตการณ์ คือ ช่วยกันสังเกตและวิเคราะห์เหตุการณ์ในการแสดงเพื่อนำ ไปสู่การอธิบายและวิเคราะห์ผลการแสดงร่วมกัน

3) ขึ้นวิเคราะห์และอธิบายผลการแสดง เมื่อผู้แสดง แสดงจบ แล้ว ผู้วิจัยให้ผู้สังเกตและผู้สังเกตอธิบายร่วมกันว่า ที่ตัวละครแสดงไปแล้วนั้นเป็นอย่างไร มีวิธีการแก้ปัญหาที่ดีหรือไม่ ควรจะมีอะไรแก้ไขเพิ่มเติม โดยผู้วิจัยจะช่วยพูดเสนอแนะหรือกระตุ้น ให้สมาชิกในกลุ่มพูดและผู้วิจัยอาจแทรกการวิจารณ์เพิ่มเติมบ้าง ทั้งนี้การอธิบายจะต้องเป็นไป อย่างตรงไปตรงมา เน้นที่เหตุผลของการแสดงและพฤติกรรมที่แสดงออกมา ว่าแสดงได้เหมาะสม ตามบทบาทหรือไม่

4) ขึ้นแสดงเพิ่มเติม ถ้าหากการแสดงครั้งแรกยังไม่เหมาะสม ตามบทบาท ผู้วิจัยอาจจะให้มีการแสดงซ้ำ หรือเพิ่มเติมก็ได้ ซึ่งอาจจะแสดงซ้ำหลายครั้งจนกว่า จะได้ผลเป็นที่น่าพอใจ หากผู้วิจัยเห็นว่าการแสดงใหม่นี้ไม่จำเป็นอาจจะข้ามไปขั้นที่ 5

5) ขึ้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์และสรุป ผู้วิจัยกระตุ้นให้ผู้เรียน อธิบายทั่ว ๆ ไป โดยมากจะให้ผู้เรียนเล่าประสบการณ์เกี่ยวกับเรื่องที่เกี่ยวข้องให้กันและกัน ฟัง การแลกเปลี่ยนประสบการณ์นี้จะช่วยให้ผู้เรียนได้แนวความคิดกว้างขวางขึ้น และส่งเสริม ให้ผู้เรียนเห็นว่าสิ่งที่เรียนนั้นเกี่ยวข้องกับความเป็นจริง หากผู้เรียนสามารถที่จะหาข้อสรุป

3. ขั้นสรุป

ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปสิ่งที่ได้จากการแสดงบทบาทสมมติ จากสถานการณ์ที่กำหนดมาให้

สำหรับสถานการณ์ที่ใช้แสดงบทบาทสมมติในกลุ่มทดลอง ผู้วิจัยใช้หลักในการสร้าง สถานการณ์ดังนี้

1. ตรงกับจุดประสงค์และเนื้อหาที่เรียน
2. เป็นสถานการณ์ทั่วไปที่นักเรียนมีโอกาสประสบในชีวิตประจำวันและมีโอกาส

ได้กระทำจริง

3. เป็นสถานการณ์ที่แสดงให้เห็นถึงหลักธรรม วิธีการในการแก้ปัญหา

ส่วนแผนการสอนที่นำมาใช้บทบาทสมมติ ใช้แผนการสอนของสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี (สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี. 2538 : 29 - 45) ที่ประกอบด้วย สารสำคัญ จุดประสงค์ เนื้อหา กิจกรรมการเรียนการสอนอื่น ๆ เช่น การสนทนาซักถาม การอภิปราย แต่ไม่มีการแสดงบทบาทสมมติ สื่อการเรียนการสอน และการวัดผล ซึ่งแผนการสอนทั้ง 2 ชุดนี้ แบ่งเป็น 8 แผนย่อย รวมเป็น 16 แผน แต่ละแผนใช้เวลาสอนแผนละ 3 คาบ (คาบละ 20 นาที) รวมเวลาในการสอนและการทดสอบ 30 คาบ ตามที่ได้กำหนดไว้ในคู่มือ หลักสูตรพระพุทธศาสนา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)

สำหรับเนื้อหาที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มี 2 เรื่อง คือ อริยสัจ 4 ขราวาสธรรม 4 ซึ่งได้กำหนดเป็นแผนการสอนตามลำดับบทเรียน ดังปรากฏในตารางต่อไปนี้

ตาราง 3 เนื้อหาและจำนวนคาบเวลาที่ใช้สอนของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

จำนวนคาบ	ลำดับแผนการสอน	เนื้อหา
3	1. ทดสอบก่อนเรียน	
3	2. หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา อริยสัจ 4	อริยสัจ 4 (ทุกข์)
3	3. อริยสัจ 4	สมุทัย
3	4. อริยสัจ 4	นิโรธ
3	5. อริยสัจ 4	มรรค
3	6. ขราวาสธรรม 4	สัจจะ
3	7. ขราวาสธรรม 4	ทมะ
3	8. ขราวาสธรรม 4	ขันติ
3	9. ขราวาสธรรม 4	จาคะ
3	10. ทดสอบหลังเรียน	อริยสัจ 4, ขราวาสธรรม 4
รวม 30 คาบ		

1.3 ขั้นตอนในการหาคุณภาพ

1.3.1 นำแผนการสอนทั้ง 2 ชุด ที่ใช้และไม่ใช้บทบาทสมมติที่สร้างเสร็จแล้วไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ซึ่งมีรายชื่อดังต่อไปนี้

1. จาเรญ ไร่ไทย ผู้เชี่ยวชาญด้านพัฒนาหลักสูตร 8 หัวหน้ากลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย
2. ขวลิต โพธิ์นคร นักวิชาการศึกษากลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย หมวดวิชาพุทธศาสนา กองวิชาการ
3. กุลวดี เรืองเดช วุฒิ กศ.ม. (การวัดผลการศึกษา) ตำแหน่งหัวหน้าหน่วยศึกษานิเทศก์ 7 สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งรับผิดชอบด้านกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย

ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา และให้ข้อเสนอแนะเพื่อแก้ไขข้อบกพร่อง

1.3.2 นำแผนการสอนที่ปรับปรุงและแก้ไขแล้วไปทดลองสอน (Try Out) กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนท่ามะเนียดกุญชร สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2538 ทั้ง 2 ห้อง คือ ห้องที่เรียนโดยใช้บทบาทสมมติ และห้องที่เรียนโดยไม่ใช้บทบาทสมมติ เพื่อตรวจสอบขั้นตอนการเรียนการสอน รวมทั้งข้อบกพร่องที่พบในการทดลองแล้วนำข้อบกพร่องมาปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้องเหมาะสมต่อไป

2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

มีขั้นตอนในการสร้างและหาคุณภาพดังนี้

2.1 ขั้นเตรียม

2.1.1 ศึกษาระเบียบการวัดผลประเมินผลในคู่มือหลักสูตรพระพุทธศาสนา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง. 2533) ระดับประถมศึกษา

2.1.2 ศึกษาแนวทางในการสร้างแบบทดสอบจากหนังสือเทคนิคการวัดผลและเทคนิคการเขียน ข้อสอบ (ชวาล แพรัตกุล. 2520 : 407)

2.2 ขั้นสร้าง

2.2.1 สร้างตารางวิเคราะห์หลักสูตร ตามเนื้อหาวิชาพุทธศาสนาด้านเนื้อหา จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม เรื่อง อริยสัจ 4 และมรรคาธรรม 4 (ตารางดูในภาคผนวก)

2.2.2 สร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากตารางวิเคราะห์หลักสูตรและจุดมุ่งหมายของการสอน โดยกำหนดคะแนนสำหรับคำตอบที่ถูกเป็นข้อละ 1 คะแนน ถ้าผิดให้ 0 คะแนน

2.3 ขั้นหาคุณภาพ

2.3.1 นำแบบทดสอบที่สร้างเสร็จแล้วไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ซึ่งเป็นชุดเดียวกับข้อ 1.3.1 ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหาของแบบทดสอบ แล้วนำไปแก้ไขปรับปรุงให้เหมาะสม

การตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา กำหนดคะแนนความ
คิดเห็นดังนี้

+ 1 หมายถึง เห็นว่าข้อสอบนั้นวัดจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม
ข้อนั้น

0 หมายถึง ไม่เห็นใจว่าข้อสอบนั้นวัดจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม
ข้อนั้นหรือไม่

- 1 หมายถึง เห็นว่าข้อสอบนั้นไม่วัดจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม
ข้อนั้น

นำคะแนนที่ได้แทนค่าในสูตร

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ IOC หมายถึง ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับลักษณะพฤติกรรม
R หมายถึง คะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ
N หมายถึง จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

ถ้าค่าดัชนี IOC ที่คำนวณได้มากกว่าหรือเท่ากับ 0.5 - ข้อคำถามนั้นเป็นตัวแทนลักษณะเฉพาะของกลุ่มพฤติกรรมนั้น ถ้าดัชนี IOC ของข้อคำถามใดต่ำกว่า 0.5 ข้อคำถามนั้นก็ถูกตัดออกไป ปรากฏว่าข้อคำถามนั้นมีความสอดคล้อง = 1

2.3.2 นวัตกรรมทดสอบที่ผ่านการตรวจและปรับปรุงแล้วไปทดสอบกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนท่าพะเนียดกุญชร สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี ที่เรียนเรื่องนี้แล้วในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2538

2.3.3 นักกระต่ายคำตอบของนักเรียนจากการทำแบบทดสอบมาตรวจให้คะแนน ถ้าตอบถูกได้ 1 คะแนน ถ้าตอบผิดหรือมากกว่า 1 ตัวเลือกในข้อเดียวกันได้ 0 คะแนน เมื่อตรวจและรวมคะแนนแบบทดสอบแล้วนำมาวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกและค่าความยากง่ายของแบบทดสอบเป็นรายชื่อ โดยใช้เทคนิค 27 เปอร์เซนต์ของ จุง เทห์ ฟาน (ส่วน ส่ายยศ และอังคณา ส่ายยศ. 2531 : 179 - 188) และคัดเลือกเฉพาะข้อสอบที่มีความยากง่ายอยู่ระหว่าง .20 - .80 และมีค่าอำนาจจำแนก .20 ขึ้นไป ซึ่งปรากฏว่าข้อสอบที่คัดเลือกไว้ 40 ข้อ มีค่าความยากง่าย (p) ระหว่าง .23 - .76 และค่าอำนาจจำแนก (r) ระหว่าง .25 - .72

2.3.4 หาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ โดยใช้สูตร กูเดอร์ ริชาร์ดสัน 20 (Kuder Richardson - 20) (ส่วน ส่ายยศ และอังคณา ส่ายยศ. 2531 : 168 - 170) ปรากฏว่าข้อสอบที่คัดเลือกไว้ จำนวน 40 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่น .8787

3. การดำเนินการทดลอง

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research)

ใช้แผนการทดลองแบบ Non Randomized Control - Group Pretest - Posttest Design (ส่วน ส่ายยศ และอังคณา ส่ายยศ. 2531 : 216) มีลักษณะดังนี้

กลุ่ม	สอบก่อน	ทดลอง	หลังสอบ
E	T ₁	X	T ₂
C	T ₁	~ X	T ₂

สัญลักษณ์ที่ใช้ในแบบแผนการทดลอง

- X แทน การสอนโดยใช้บทบาทสมมติ
- ~ X แทน การสอนโดยไม่ใช้บทบาทสมมติ
- E แทน กลุ่มทดลอง
- C แทน กลุ่มควบคุม
- T₁ แทน การทดสอบก่อนการทดลอง (Pretest)
- T₂ แทน การทดสอบหลังการทดลอง (Posttest)

3. ขั้นตอนการดำเนินการทดลอง

1. ทำการทดสอบกับกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม เพื่อเป็นคะแนนก่อนการทดลอง

2. ผู้วิจัยดำเนินการสอนกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม ด้วยตนเองดังนี้ กลุ่มทดลองสอนโดยบทบาทสมมติ ซึ่งมีขั้นตอนการสอนดังนี้

2.1 ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน ครูนำเข้าสู่บทเรียน โดยใช้เกม เพลง หรือข่าวที่น่าสนใจ เพื่อเตรียมความพร้อมหรือเร้าความสนใจให้กับนักเรียน

2.2 ขั้นสอน โดยใช้บทบาทสมมติ

2.2.1 ขั้นเตรียม ครูเตรียมเนื้อหาโดยเขียนเป็นสถานการณ์เพื่อใช้ในการแสดงบทบาทสมมติ

2.2.2 ขั้นแสดง

- 1) หาอาสาสมัคร ถ้าไม่มีผู้สมัครก็ใช้วิธีการจับฉลาก
- 2) แจกเอกสาร ซึ่งเป็นสถานการณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อให้ผู้แสดงอ่าน และเตรียมแสดงพร้อมทั้งจัดฉากหรือสถานที่ให้เหมาะสมกับเนื้อเรื่อง
- 3) แสดงบทบาทสมมติตามสถานการณ์ที่กำหนดให้สำหรับนักเรียนที่ไม่ได้แสดงบทบาทสมมติก็เป็นผู้สังเกตการณ์ตามแบบบันทึกการสังเกตการณ์

2.2.3 ขั้นวิเคราะห์และอภิปรายผล ครูจะแบ่งกลุ่มนักเรียนให้อภิปรายและหาข้อสรุปจากเรื่องที่แสดงบทบาทสมมติ

2.2.4 ขั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์และสรุป ครูให้นักเรียนที่มีประสบการณ์ใกล้เคียง หรือสอดคล้องกับเนื้อหาที่เรียนมาเล่าให้เพื่อน ๆ ในชั้นฟัง เพื่อให้ผู้เรียนมีแนวความคิดกว้างขวางขึ้น และส่งเสริมให้ผู้เรียนเห็นว่าสิ่งที่เรียนนั้นเกี่ยวข้องกับความเป็นจริง จะทำให้ผู้เรียนสามารถที่จะหาข้อสรุป และเข้าใจได้เป็นอย่างดี

2.3 ขั้นสรุป เป็นขั้นตอนที่ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปจากเรื่องที่แสดงบทบาทสมมติ ส่วนกลุ่มควบคุมสอนโดยไม่ใช้บทบาทสมมติตามแผนการสอนของสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมือง กาญจนบุรี ซึ่งมีขั้นตอนการสอนดังนี้

1. ชื่นนำเข้าสู่บทเรียน ครูนำเข้าสู่บทเรียน โดยการสนทนาซักถามใช้รูปภาพ และเพลงเพื่อเตรียมความพร้อม
2. ขั้นสอน สอนโดยใช้กิจกรรมการสนทนา ซักถาม และการอภิปราย
3. ขั้นสรุป ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปจากเรื่องที่เรียน

ซึ่งจากวิธีสอนทั้ง 2 วิธี จะเห็นว่าแตกต่างกันในขั้นของการสอน ซึ่งวิธีสอนโดยใช้บทบาทสมมติ นักเรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมได้แสดงออกทั้งความรู้สึกรู้สึก ความคิด และการปฏิบัติ รวมทั้งการแก้ปัญหา และแนวปฏิบัติเพื่อทำให้เกิดปัญหา

3. หลังจากการทดลองสอนเสร็จสิ้นแล้ว ผู้วิจัยนำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไปทดสอบกับนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมทันที แล้วนำกระดาษคำตอบของนักเรียนมาตรวจให้คะแนน โดยข้อที่ตอบถูกให้ 1 คะแนน ข้อที่ตอบผิดหรือไม่ตอบให้ 0 คะแนน แล้วนำผลที่ได้จากการให้คะแนนมาวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมภายหลัง
การเรียน โดยใช้สถิติ t - test แบบ Independent

4. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 สถิติพื้นฐาน ได้แก่

1. หาค่าคะแนนเฉลี่ย (Mean) โดยใช้สูตร (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ.
2531 : 59)

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{N}$$

เมื่อ $\bar{X}$ แทน ค่าคะแนนเฉลี่ย

$\sum X$ แทน ผลรวมของคะแนนทั้งหมด

N แทน จำนวนนักเรียน

2. การหาค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนน โดยใช้สูตร (ล้วน สายยศ
และอังคณา สายยศ. 2531 : 64)

$$S = \sqrt{\frac{N \sum X^2 - (\sum X)^2}{N(N - 1)}}$$

เมื่อ S แทน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนน

$\sum X^2$ แทน ผลรวมของคะแนนแต่ละตัวยกกำลังสอง

$\sum X$ แทน ผลรวมของคะแนนทั้งหมด

N แทน จำนวนนักเรียนในกลุ่ม

4.2 สถิติที่ใช้ทดสอบสมมติฐาน

1. เปรียบเทียบความแตกต่างคะแนนเฉลี่ยของ Pretest - Posttest โดยใช้สูตร t - test แบบ Dependent (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2531 : 84)

$$t = \frac{D}{\sqrt{\frac{N \sum D^2 - (\sum D)^2}{n - 1}}}$$

$$df = N - 1$$

เมื่อ D แทน ความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยในกลุ่ม

N แทน จำนวนนักเรียน

t แทน ค่าที่ใช้พิจารณาใน t - Distribution

2. เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยใช้สูตร t - test แบบกลุ่มที่มีอิสระต่อกัน (Independent Sample) แบบ Pooled Variance (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2531 : 84)

$$t = \frac{\bar{X}_1 - \bar{X}_2}{\sqrt{\frac{(n_1 - 1)S_1^2 + (n_2 - 1)S_2^2}{n_1 + n_2 - 2} \left(\frac{1}{n_1} + \frac{1}{n_2} \right)}}$$

$$df = n_1 + n_2 - 2$$

เมื่อ t	แทน	ค่าความแตกต่างระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม
$\bar{X}_1$	แทน	คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มทดลอง
$\bar{X}_2$	แทน	คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มควบคุม
n_1	แทน	จำนวนนักเรียนในกลุ่มทดลอง
n_2	แทน	จำนวนนักเรียนในกลุ่มควบคุม
S_1^2	แทน	ความแปรปรวนของกลุ่มทดลอง
S_2^2	แทน	ความแปรปรวนของกลุ่มควบคุม

4.3 สถิติเพื่อตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ได้แก่

1. หาดัชนีสอดคล้องระหว่างข้อทดสอบกับจุดประสงค์การเรียนรู้ โดยใช้สูตร

(พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2535 : 124)

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ IOC	แทน	ดัชนีความสอดคล้องระหว่างคำถามกับพฤติกรรม
$\sum R$	แทน	ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด
N	แทน	จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

2. หาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้สูตร ฏูเคอร์

ริชาร์ดสัน 20 (ล้วน สายยศ. 2522 : 144)

$$r_{tt} = \frac{n}{n-1} \left[1 - \frac{\sum pq}{S_t^2} \right]$$

เมื่อ	r_{tt}	แทน	ความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ
	n	แทน	จำนวนข้อของแบบทดสอบ
	S_t^2	แทน	ความแปรปรวนของคะแนนทั้งหมด
	p	แทน	สัดส่วนของผู้ที่ทำถูกในแต่ละข้อ
	q	แทน	สัดส่วนของผู้ที่ทำผิดในแต่ละข้อ

บทที่ 4

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ใช้สัญลักษณ์ต่าง ๆ ดังนี้

N แทน จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง

$\bar{X}$ แทน คะแนนเฉลี่ย

S.D. แทน ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน

$\bar{D}$ แทน คะแนนเฉลี่ยของผลต่าง

t แทน ค่าสถิติ t

การวิเคราะห์ข้อมูลเรียงลำดับดังนี้

1. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังการเรียนของกลุ่มทดลอง
2. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังการเรียนของกลุ่มควบคุม
3. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนการเรียนระหว่างกลุ่มทดลอง
กับกลุ่มควบคุม
4. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการเรียนระหว่างกลุ่มทดลอง
กับกลุ่มควบคุม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

1. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังการเรียนของกลุ่มทดลอง
 ภายหลังจากนักเรียนในกลุ่มทดลองได้รับการสอนวิชาพระพุทธศาสนา เรื่อง
 อริยสัจ 4 และฆราวาสธรรม 4 โดยใช้บทบาทสมมติเสร็จสิ้นลงแล้ว ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบ
 วัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แล้วนำคะแนนที่ได้มาเปรียบเทียบกับ การทดสอบก่อนเรียน ผลการ
 วิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างคะแนนจากการทดสอบก่อนเรียน และหลังเรียนของกลุ่มทดลอง
 ปรากฏดังตาราง 4

ตาราง 4 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา ก่อนและหลังการเรียน
 ของกลุ่มทดลอง

คะแนนการทดสอบ	N	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{D}$	t
ก่อนเรียน	22	16.32	3.05	11.32	14.84**
หลังเรียน	22	27.64	3.97		

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 4 แสดงว่า คะแนนเฉลี่ยจากการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
 หลังการสอนโดยใช้บทบาทสมมติของกลุ่มทดลอง สูงกว่าก่อนได้รับการสอนอย่างมีนัยสำคัญทาง
 สถิติที่ระดับ .01

2. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังการเรียนของกลุ่มควบคุม
 ภายหลังจากนักเรียนในกลุ่มควบคุมได้รับการสอนวิชาพระพุทธศาสนา เรื่อง
 อริยสัจ 4 และ ฌราวาสธรรม 4 โดยไม่ใช้บทบาทสมมติเสร็จสิ้นลงแล้ว ผู้วิจัยได้ทำการ
 ทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แล้วนำคะแนนที่ได้มาเปรียบเทียบกับ การทดสอบก่อนเรียน
 ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างคะแนนจากการทดสอบก่อนและหลังการเรียนของกลุ่ม
 ควบคุมปรากฏ ดังตาราง 5

ตาราง 5 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา ก่อนและหลังการเรียน
 ของกลุ่มควบคุม

คะแนนการทดสอบ	N	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{D}$	t
ก่อนเรียน	22	15.05	3.20	9.41	9.95**
หลังเรียน	22	24.45	4.08		

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง 5 แสดงว่า คะแนนเฉลี่ยจากการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
 หลังการสอนโดยไม่ใช้บทบาทสมมติของกลุ่มควบคุมสูงกว่าก่อนได้รับการสอนอย่างมีนัยสำคัญ
 ทางสถิติที่ระดับ .01

3. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม
ก่อนการทดลองสอนได้ทำการทดสอบก่อนสอนกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม แล้วนำ
คะแนนมาเปรียบเทียบเพื่อหาความแตกต่าง ผลปรากฏดังตาราง 6

ตาราง 6 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม

กลุ่ม	N	$\bar{X}$	S.D.	t
ควบคุม	22	15.05	3.20	1.35
ทดลอง	22	16.32	3.06	

จากตาราง 6 แสดงว่า คะแนนเฉลี่ยจากการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
ก่อนได้รับการสอนของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

4. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการเรียนระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่ม

ควบคุม

เมื่อนำคะแนนจากการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมาเปรียบเทียบเพื่อหาความแตกต่าง ผลปรากฏดังตาราง 7

ตาราง 7 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการเรียนระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม

กลุ่ม	N	$\bar{X}$	S.D.	t
ควบคุม	22	24.45	4.08	2.62*
ทดลอง	22	27.64	3.97	

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 7 แสดงว่า คะแนนเฉลี่ยจากการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการสอนของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม ($t = 2.62$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา เรื่อง อริยสัจ 4 และฉราวาสธรรม 4 ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่สอนโดยใช้บทบาทสมมติ สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

จุดมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา ของนักเรียนที่เรียน โดยการใช้และไม่ใช้บทบาทสมมติ

สมมติฐานในการศึกษาค้นคว้า

นักเรียนที่เรียนวิชาพระพุทธศาสนา โดยใช้บทบาทสมมติมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สูงกว่านักเรียนที่เรียนโดยไม่ใช้บทบาทสมมติ

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียน วัดทำนุพิสัย สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งกำลังเรียน อยู่ ณ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2538 จำนวน 2 ห้องเรียน ห้องเรียนละ 22 คน ซึ่ง โรงเรียนได้จัดห้องเรียนแบบคละความสามารถ จึงจับสลากเพื่อใช้เป็นกลุ่มทดลอง 1 กลุ่ม และกลุ่มควบคุม 1 กลุ่ม

เนื้อหาที่ใช้ในการทดลอง

เนื้อหาที่ใช้ในการทดลองครั้งนี้เป็นเนื้อหาวิชาพระพุทธศาสนา เรื่อง อริยสัจ 4 และฉราวาสธรรม 4 กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ตามคู่มือหลักสูตรพระพุทธศาสนา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง 2533) (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. 2536 : 22)

เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง

1. แผนการสอนที่ใช้และไม่ซับซ้อนเหมาะสม
2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา เรื่อง อริยสัจ 4 และฉราวาสธรรม 4 เป็นแบบปรนัยชนิด 4 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่น 0.8787 มีค่าความยากง่าย (p) ระหว่าง .23 - .76 และค่าอำนาจจำแนก (r) ระหว่าง .25 - .72

การดำเนินการทดลอง

1. ทำการทดสอบก่อนสอน โดยให้นักเรียนในกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่มทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาเรื่อง อริยสัจ 4 และฉราวาสธรรม 4
2. ดำเนินการทดลองสอนกับกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม โดยผู้วิจัยทำการสอนตามแผนการสอน ซึ่งเรียงลำดับขั้นตอนการสอนเช่นเดียวกันทุกประการ เว้นแต่ในขั้นตอนการสอน กลุ่มทดลองจะสอนโดยซับซ้อนเหมาะสม โดยให้นักเรียนแสดงบทบาทสมมติตามสถานการณ์ที่กำหนดให้ ส่วนกลุ่มควบคุมในขั้นตอนการสอนจะใช้กิจกรรมการสนทนาซักถาม และการอภิปราย
3. หลังจากการทดลองสอนกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่มสิ้นสุดลง ได้ทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา เรื่อง อริยสัจ 4 และฉราวาสธรรม 4 อีกครั้งหนึ่ง โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนฉบับเดิม
4. ตรวจสอบผลการทดสอบแล้วนำคะแนนที่ได้จากการทดสอบทั้ง 2 ครั้ง มาทำการ

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. คำนวณค่าสถิติพื้นฐานโดยหาค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2. เปรียบเทียบความแตกต่างของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างก่อนและหลังการเรียนของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมโดยใช้ t - test แบบ Dependent
3. เปรียบเทียบความแตกต่างของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมโดยใช้ t - test แบบ Independent

สรุปผลการศึกษาค้นคว้า

ผลการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้พบว่า วิธีสอนโดยใช้บทบาทสมมติส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนให้สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทาให้ทราบว่าการใช้สอนโดยใช้บทบาทสมมติดีกว่าวิธีสอนแบบปกติ

อภิปรายผล

จากการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา เรื่อง อริยสัจ 4 และ ขรรวาสธรรม 4 ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่สอนโดยใช้บทบาทสมมติพบว่า

นักเรียนที่เรียนโดยใช้บทบาทสมมติมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนที่เรียนโดยไม่ใช้บทบาทสมมติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เพราะนักเรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการแสดงบทบาทนั้น ๆ ด้วยตนเอง จึงทำให้นักเรียนได้คิดทำทาง คาพูด และหาสิ่งต่าง ๆ ที่ใช้ประกอบในการแสดงจากสถานการณ์จำลองที่กำหนดให้ นอกจากนี้นักเรียนยังเรียนเรื่องราวเหล่านี้ด้วยความสนุกสนานเพลิดเพลิน ไม่เบื่อหน่ายต่อการเรียน เพราะเนื้อหาสถานการณ์ที่นำมาเรียนและใช้แสดงเป็นเรื่องราวที่นักเรียนพบเห็นในชีวิตประจำวันและเป็นสังขธรรม นักเรียนจึงแสดงได้ดี และหลังจากที่นักเรียนได้แสดงบทบาทสมมติจบแล้วยังได้ฝึกการแก้ปัญหาและแสดงความคิดเห็นจากขั้นตอนของการแสดง

บทบาทสมมติในขั้นวิเคราะห์และอภิปรายผล ซึ่งในขั้นนี้จะแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่ม ๆ ละ 4 - 5 คน เพื่อร่วมกันอภิปรายแก้ปัญหาต่าง ๆ จากเรื่องที่แสดง จึงทำให้นักเรียนเข้าใจ เรื่องที่เรียนดีขึ้นกว่าก่อนการทดลอง ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับผลการทดลองของ กุลชาติ รยสีดา (2529 : 77) ที่ได้ศึกษาเปรียบเทียบความสนใจและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษทักษะการฟัง พูด เพื่อการสื่อสารของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนโดยวิธี สอนแบบบทบาทสมมติ และวิธีสอนตามคู่มือครูพบว่านักเรียนในกลุ่มทดลองที่ได้รับการสอนโดย บทบาทสมมติมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนในกลุ่มควบคุมที่ได้รับการสอนตามคู่มือครู อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสอดคล้องกับผลการทดลองของ รจนา ชัยมีเขียว (2530 : 56) ที่ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์และความสนใจต่อวิธีสอนการพูดของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่สอนโดยการอภิปรายกลุ่ม การแสดงบทบาทสมมติและการสอนตามคู่มือครู พบว่า นักเรียนที่เรียนโดยการแสดงบทบาทสมมติมีผลสัมฤทธิ์จากแบบประเมินการพูดสูงกว่า การสอนตามคู่มือครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

การศึกษาครั้งนี้แสดงให้เห็นว่าการใช้บทบาทสมมติเป็นวิธีหนึ่งที่ช่วยให้นักเรียนบรรลุ จุดมุ่งหมายด้านพุทธิพิสัยทั้งในส่วนของความรู้ ความจำ ความเข้าใจ การนำไปใช้ รวมถึงการ วิเคราะห์ได้เป็นอย่างดี จึงส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนให้สูงขึ้นกว่าการสอน โดยไม่ใช้บทบาทสมมติ ทั้งนี้เพราะตามหลักจิตวิทยาการเรียนรู้ การที่นักเรียนได้แสดงออกด้วย ตนเอง ได้ทำงานร่วมกันได้ร่วมกันแก้ปัญหาต่าง ๆ เป็นทางหนึ่งที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ และ ได้รับความรู้เพิ่มขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับหลักที่ว่า "การเรียนรู้เกิดขึ้นจากการกระทำโดยผู้เรียนเอง" มิใช่ผลจากวิธีการถ่ายทอดของครูโดยตรง (วิชัย วงษ์ใหญ่, 2525 : 78) เด็กจะเรียนรู้ จากการได้แสดงบทบาทด้วยตนเอง ซึ่งจะช่วยให้เข้าใจเรื่องหรือสถานการณ์ได้ชัดเจน เพราะ เรื่องหรือสถานการณ์นั้น ๆ เป็นเรื่องที่สมมติขึ้นมาจากพื้นฐานหรือจำลองมาจากความเป็นจริง นักเรียนจึงมีโอกาสดำเนินการ ทดลอง ตามบทบาทที่กำหนดหาในสถานการณ์เพื่อนำไปแก้ปัญหา ตัดสินใจและนำไปปฏิบัติตามสภาพที่เป็นจริงในชีวิตประจำวัน ดังที่ทิสนา แคมณี (2519 : 42) กล่าวว่า บทบาทสมมติเป็นเครื่องมือและวิธีการอย่างหนึ่งที่ช่วยในการสอนได้มาก ครูสามารถ นำบทบาทมาช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ในด้านต่าง ๆ หลายด้าน เช่น ส่งเสริมให้ผู้เรียน ได้พัฒนาความรู้สึกเกี่ยวกับตนเองในทางที่ดี ส่งเสริมการเรียนรู้และฝึกปฏิบัติตนให้ถูกต้องเหมาะสม นอกจากนี้ยังทำให้นักเรียนเกิดความสุขสนุกสนานในการเรียน

จึงอาจสรุปได้ว่า การสอนโดยวิธีบทบาทสมมติเป็นวิธีสอนวิธีหนึ่งที่ช่วยให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น นอกจากนี้ยังช่วยสร้างบรรยากาศในการเรียนการสอนได้เป็นอย่างดี นักเรียนเกิดความสนใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรมเพราะได้แสดงออกทั้งในด้านความคิด การปฏิบัติ รวมถึงการเคลื่อนไหวซึ่งเป็นไปตามหลักของการเรียนรู้โดยการกระทำของ John Dewey

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะที่จะเป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอนและการศึกษาค้นคว้าครั้งต่อไป ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการเรียนการสอน

1.1 จากผลการวิจัยย่อมแสดงให้เห็นว่าการใช้บทบาทสมมติในการสอนวิชาพระพุทธศาสนา เรื่อง อริยสัจ 4 และฆราวาสธรรม 4 ทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น และช่วยให้บรรยากาศในการเรียนการสอนเอื้อต่อการพัฒนาทั้งทางด้านอารมณ์ สังคมและจริยธรรมของนักเรียนด้วย ดังนั้นครูผู้สอนจึงควรใช้วิธีสอนโดยวิธีบทบาทสมมติในการสอนวิชาดังกล่าวหรือวิชาอื่น ๆ ที่เหมาะสมเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ตลอดจนเสริมสร้างพัฒนาการดังกล่าว

1.2 ในการพิจารณาหัวข้อเนื้อหา เรื่องราว เหตุการณ์ หรือสถานการณ์ เพื่อนำมาใช้ในบทบาทสมมตินั้นครูผู้สอนต้องพิจารณาให้เหมาะสม ทั้งในด้านพฤติกรรมที่จะนำมาแสดง บทบาท ความยากง่าย เงื่อนไขเวลา ตลอดจนเพศและวัยของผู้เรียนด้วย

1.3 การแสดงบทบาทสมมติที่ดีต้องเกิดจากความสมัครใจ การร่วมมือและความคิดของผู้แสดงเองเป็นสำคัญ ดังนั้นจึงไม่ควรใช้การบังคับหรือกะเกณฑ์นักเรียน ในขั้นต้นถ้านักเรียนยังไม่พร้อมครูจะต้องเตรียมความพร้อมโดยการชี้แนะ ให้กำลังใจและช่วยให้เกิดความมั่นใจแก่ผู้แสดง

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาค้นคว้าครั้งต่อไป

- 2.1 ควรมีการวิจัยการสอนโดยใช่และไม่ใช่บทบาทสมมติ เปรียบเทียบกับวิธีการสอนวิธีอื่น ๆ เช่น การสอนแบบโครงการ การสอนแบบสืบสวนสอบสวน
- 2.2 ควรมีการศึกษาค้นคว้าตัวแปรอื่น ๆ ที่ส่งผลให้การเรียนโดยใช่บทบาทสมมติมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เช่น เพศ วัย เนื้อหา สถานการณ์ เป็นต้น
- 2.3 ควรมีการทดลองสอนโดยใช่บทบาทสมมติกับนักเรียนในเนื้อหาวิชาอื่น ๆ
ทั้งงานการสอนปกติ สอนซ่อมเสริมเพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความสนใจของนักเรียนที่มีต่อการสอนโดยใช่บทบาทสมมติ

บรรณานุกรม

๕

บรรณานุกรม

- การประถมศึกษา,อำเภอเมืองกาญจนบุรี สำนักงาน. แผนการสอนกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย
วิชาพระพุทธศาสนา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. กาญจนบุรี : 2538.
- กาญจนา เลิศธีรวัฒน์. ผลของการใช้บทบาทสมมุติที่มีต่อการพึ่งตนเองของนักเรียนชั้น
ประถมศึกษาปีที่ 5. ปริญญาโท กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร, 2533. อัดสำเนา.
- กุลชาติ รัชสีดา. การศึกษาเปรียบเทียบความสนใจและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษ
ทักษะการฟัง-พูด เพื่อการสื่อสารของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนโดยวิธีสอน
แบบบทบาทสมมุติ และวิธีสอนตามคู่มือครู. ปริญญาโท กศ.ม. กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2529. อัดสำเนา.
- กุลล อีสดุลย์. การศึกษาการจัดการทางการศึกษา และทรัพยากรการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา
ในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในเขตกรุงเทพมหานคร. ปริญญาโท กศ.ม.
กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2537. อัดสำเนา.
- ท้าวจัด จันทวงษ์โร. การศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของผู้เรียน
หลักสูตรระดับชั้นสูง ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เขตกรุงเทพมหานคร.
ปริญญาโท กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร,
2536. อัดสำเนา.
- "ข่าวทันโลก," ไทยรัฐ. กรุงเทพฯ : 2538.
- คมเพชร จิตรสุกุล. กิจกรรมกลุ่มในโรงเรียน. กรุงเทพฯ : แสงรุ่งการพิมพ์, 2522.
- จิราภรณ์ หุ่นตระกูล. การทดลองใช้บทบาทสมมุติที่มีต่อการพัฒนาการปรับตัวด้านสัมพันธภาพกับ
เพื่อนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดเสมียนนารี. ปริญญาโท กศ.ม.
กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2528. อัดสำเนา.
- ฉลวยศรี มีาเจียน. การทดลองใช้การแสดงบทบาทสมมุติเพื่อพัฒนาจริยธรรมด้านความ
กตัญญูตเวทีของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. ปริญญาโท กศ.ม. กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2526. อัดสำเนา.

- ชมพูท ศรียูกดา. การศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติที่มีต่อพระพุทธศาสนา
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนโดยวิธีสอนแบบสืบสวนสอบสวนและโดยวิธีสอน
ตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา. ปริณิพนธ์ กศ.ม.
กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2530. อัดสำเนา.
- ชวาล แพทย์กุล. เทคนิคการเขียนข้อสอบ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2520.
- ชูศรี สนิทประชากร. วิธีการสอนในระดับประถมศึกษาตามแนวหลักสูตรใหม่. กรุงเทพฯ :
วัชรการพิมพ์, 2525.
- ศิสนา แชนมณี. "การใชับทบาทสมมุติในการเรียนการสอน," ครูศาสตร์. 6(2) :
41 - 48 ; กรกฎาคม - สิงหาคม 2519.
- ปราณี วิรุทธาณชัย. การสอนศีลธรรมในโรงเรียนอาชีวศึกษาชั้นสูง. วิทยานิพนธ์ ค.ม.
กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2515. อัดสำเนา.
- พรรณทิพย์ หันทอง. การเปรียบเทียบผลของการใชับทบาทสมมุติ แบบมีบทและแบบไม่มีบทที่มีต่อ
วินัยตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนพุทธริก จังหวัดอุบลราชธานี.
ปริณิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร,
2537. อัดสำเนา.
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. กรุงเทพฯ : บริษัท
ฟิงเกอร์ปริ้นท์ แอนด์ มีเดีย จำกัด, 2535.
- พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตฺโต). ศาสนาและเยาวชน. กรุงเทพฯ :
2532.
- เพ็ญจันทร์ ภูประเสริฐ. การสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในจังหวัดพระนครและธนบุรี.
วิทยานิพนธ์ ค.บ. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2513. อัดสำเนา.
- รจนา ชัยมีเขียว. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์และความสนใจต่อวิธีสอนการพูดของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่สอนโดยการอภิปรายกลุ่มการแสดงบทบาทสมมุติ และการสอน
ตามคู่มือครู. ปริณิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร 2530, อัดสำเนา.

- รุ่งรัตน์ ภารทอง. ผลของการเข้าพบบาทสมมติที่มีต่อการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความ
เอื้อเฟื้อของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดช่องนนทรี กรุงเทพมหานคร.
ปริชญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร,
2537. อัดสำเนา.
- ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. หลักวิจัยทางการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ :
ศึกษาพร จำกัด, 2531.
- วรดี สิริพิรุณ. การพัฒนามรรยาพแห่งตนรอยาเข้าพบบาทสมมติของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4.
ปริชญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร,
2525. อัดสำเนา.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. พัฒนาหลักสูตรและการสอนมิติใหม่. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2525.
- วิชาการ, กรม กระทรวงศึกษาธิการ. หลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง
พ.ศ. 2533). พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์กรมศาสนา, 2535.
- _____ . คู่มือหลักสูตรพระพุทธศาสนาตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521
(ฉบับปรับปรุง 2533). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว, 2536.
- วิชาการ, กอง กระทรวงศึกษาธิการ. การวัดและประเมินผลในชั้นเรียนกลุ่มสร้างเสริมลักษณะ
นิสัย จริยศึกษา ตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521. (ฉบับปรับปรุง 2533).
2536.
- วิทย์ วิศทเวทย์ และเสถียรพงษ์ วรรณภก. พระพุทธศาสนา. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ :
อักษรเจริญทัศน์, 2537.
- วิมลรัตน์ ชัยสิทธิ์. การแสดงบทบาทสมมติในการสอนกลุ่มบูรณาการสำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1.
วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2522. อัดสำเนา.
- ศักดิ์ศรี ปาณะกุล. การใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพในการสอนวิชาพระพุทธศาสนา
นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. ปริชญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2530. อัดสำเนา.

ศึกษาธิการ, กระทรวง. คู่มือการประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง 2533). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2535.

_____. คู่มือหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง 2533). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์กรมศาสนา, 2534.

_____. หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533). พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, 2535.

ศูนย์วิจัยและพัฒนาการสอนภาษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. จุดประสงค์การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาไทย แบบมุ่งประสบการณ์ภาษาเล่ม 2. 2536.

สงป ลักษณะ. "จริยศึกษา," วิจัยและวัดผล 25. 2(2) : 2525.

สมศิริ ปลื้มจิตต์. การศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเหตุผลเชิงจริยธรรมในการสอนจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ด้วยการสอนโดยใช้บทบาทสมมติกับการสอนตามคู่มือครู. ปริณยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2534. อัดสำเนา.

สุจิตรา บัวคณา. การศึกษาการสอนจริยศึกษาด้วยการใช้และไม่ใช้การแสดงบทบาทสมมุติในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. ปริณยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2525. อัดสำเนา.

สุนีย์ ชุ่มจิต. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทัศนคติด้านมนุษยสัมพันธ์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนหน่วย "ชีวิตในบ้าน" ด้วยการสอนแบบใช้และไม่ใช้บทบาทสมมุติ. ปริณยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2523. อัดสำเนา.

สุนน อมรวิวัฒน์ แรมสมร อยู่สภาพร และโสภาพรรณ ชัยสมบัติ. หลักและแนวปฏิบัติในโรงเรียนประถมศึกษา. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2526.

สารวย วรเดชะคงคา. ผลของการฝึกอบรมทางศาสนาที่มีต่อการพัฒนาจิตลักษณะของนักเรียนที่เข้าโครงการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อนที่วัดม่วง เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร. ปริณยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2534. อัดสำเนา.

- อนุกุล มโนชัย. การเปรียบเทียบการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในวิชาจริยศึกษาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการสอนโดยใช้กิจกรรมเกม กับการสอนโดยใช้กิจกรรมตามแผนการสอนของกรมวิชาการ. ปรินิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2536. อัดสำเนา.
- อรอนงค์ สุวรรณกุล. การศึกษาผลสัมฤทธิ์ของการเรียนการสอนพุทธศาสนาตามเนื้อหาของหลักสูตรสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยเปรียบเทียบวิธีสอนแบบชี้ชุดการเรียนการสอนกับวิธีชี้ชุดการเรียนการสอน. ปรินิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2528. อัดสำเนา.
- Clore, Gerald L. and Robert M. Bray. "The Effects of Children's Stories on Behavior and Attitudes Modeling and Vicarious Role Playing," Resources in Education (ERIC). 13 : 156 ; April, 1978.
- Collin, B.E. Social Psychology : Social Influence, Attitude Change, Group Process and Preejudice. Addison - Weley Publishing Company, 1970.
- Conoley, Jane Close. "The Effects of Interdependent Learning Tasks and Role Play on Sociometric Patterns, Work Norm Measures and Behavior in Elementary Classroom," Dissertation Abstracts International. 37 : 4977 - A ; February, 1977.
- Geller, Daniel M. "Involvement in Role - Play Simulations a Demonstration with Studies on Obedience," Journal of Personality and Social Psychology. 36 : 219 - 235 ; March, 1978.
- Handley, Leslie Mills. "The Relationship of Role Playing and Opinion Change in Elementary School Children," Dissertation Abstracts Internation. 36 : 3383 - 3384 - A ; December, 1975.

- Layser, Yana. "The Effects of Role Playing in Elementary School Classroom on Children with Low Sociometric Status," Dissertation Abstracts International. 36 : 7342 - A ; May, 1976.
- Lee, John R. Teaching Social Studies in the Elementary School. New York : Free Press, 1974.
- Lonnotti, Ronald J. "A Longitudinal Investigation of Role - Taking, Altruism, and Empathy," Resources in Education (ERIC). 12 : 142 ; August, 1977.
- Shaftel, Fannie R. and R. George. Role playing in the Curriculum. Englewood Cliffs, N.J. Prentice - Hall, 1982.
- Shaftel, Fannie R. and George Shaftel. Role Playing for Social Value : Decision Making in the Social Studies. Englewood Cliffs, New Jersey : Prentice - Hall, 1967.
- Tayler, John L. and Rex Walford. Simulation in the Classroom. Middlesex, Marmonsworth, Penguin Book, 1974.
- Wagner, Betty Jone. "The Use of Role," Resources in Education (ERIC). 13 : 56 ; March, 1978.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

ตารางวิเคราะห์หลักสูตร

ตารางวิเคราะห์เนื้อหา คาบเวลา จุดประสงค์

ตารางแสดงค่าความยากง่าย (p) ค่าอำนาจจำแนก (r) และ

ค่าความยากง่ายมาตรฐาน (Δ)

ตารางคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียนของกลุ่มทดลอง

ตาราง 8 แสดงการวิเคราะห์หลักสูตรวิชา พระพุทธศาสนา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

เรื่อง	พฤติกรรม ความรู้ ความจำ	ความ เข้าใจ	การนำ ไปใช้	การวิ เคราะห์	การสัง เคราะห์	การประ เมินค่า	รวม
อริยสัจ 4					-	-	
1) ทุกข์	1	2	1	1	-	-	5
2) สมุทัย	1	2	1	1	-	-	5
3) นิโรธ	1	1	2	1	-	-	5
4) มรรค	1	2	1	1	-	-	5
มราวาสธรรม 4					-	-	
1) สัจจะ	1	1	2	1	-	-	5
2) ทมะ	1	2	1	1	-	-	5
3) จันติ	1	1	1	2	-	-	5
4) จาคะ	1	2	1	1	-	-	5
รวม	8	13	10	9	-	-	40
อันดับความสำคัญ	4	1	2	3	-	-	

ตาราง 9 แสดงการวิเคราะห์ เนื้อหา คาบเวลา จุดประสงค์ กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย

หน่วย/ลำดับที่	สาระสำคัญ	เนื้อหา	จุดประสงค์	จำนวน คาบเวลา
7/4	อริยสัจ 4 เป็น- หลักธรรมที่ว่าด้วย ความจริงอันประเสริฐ เกี่ยวกับเหตุและผล 4 ประการ คือ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค	อริยสัจ 4 1) ทุกข์ 2) สมุทัย 3) นิโรธ 4) มรรค	1. บอกความหมาย ของ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรคได้ 2. ยกตัวอย่างของ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค ได้	12
7/5	มรณาวาสนธรรม 4 เป็นกระบวนการพัฒนา มนุษย์ทั้งทางกาย วาจา ความคิด จิตใจ และ สติปัญญาให้สามารถ ดำรงและดำเนินชีวิต ในสังคมอย่างสันติ	มรณาวา- สนธรรม 4 1) สัจจะ 2) ทมะ 3) จัณตี 4) จาคะ	1. บอกความหมาย ของ สัจจะ ทมะ จัณตี จาคะได้ 2. ยกตัวอย่างบุคคล ที่มีสัจจะ ทมะ จัณตี จาคะ ได้ 3. เปรียบเทียบให้- เห็นผลของการปฏิบัติและ ไม่ปฏิบัติตนตามหลักของ มรณาวาสนธรรม 4 คือ สัจจะ ทมะ จัณตี จาคะ	12

ตาราง 10 แสดงค่าความยากง่าย (p) ค่าอำนาจจำแนก (r) และค่าความยากง่ายมาตรฐาน (Δ) ที่ได้จากการวิเคราะห์แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา เรื่อง อริยสัจ 4 และทวารวาสธรรม 4 ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

ข้อ	p	r	Δ	ข้อ	p	r	Δ
1	.57	.72	12.4	21	.62	.50	11.7
2	.64	.32	11.5	22	.69	.40	11.1
3	.41	.22	13.9	23	.44	.30	13.6
4	.23	.35	16.0	24	.28	.57	15.8
5	.75	.52	10.3	25	.67	.45	11.4
6	.71	.26	10.8	26	.23	.38	16.0
7	.66	.45	10.0	27	.40	.39	14.0
8	.46	.27	11.7	28	.76	.35	10.0
9	.67	.32	11.2	29	.63	.40	11.6
10	.28	.57	15.8	30	.57	.24	12.3
11	.56	.72	12.1	31	.39	.23	14.1
12	.73	.32	10.6	32	.69	.22	11.6
13	.54	.43	12.6	33	.28	.26	15.3
14	.71	.49	10.8	34	.33	.25	14.8
15	.50	.48	13.0	34	.65	.46	11.4
16	.41	.34	13.9	36	.60	.53	12.0
17	.50	.40	13.0	37	.36	.25	14.4
18	.27	.32	15.4	38	.48	.30	13.2
19	.55	.61	12.5	39	.40	.22	13.9
20	.41	.34	13.9	40	.59	.31	12.1

ตาราง 11 คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา ก่อนเรียนและหลังเรียนของ
กลุ่มทดลอง

คนที่	ก่อนเรียน	หลังเรียน	D
1	20	31	11
2	15	17	2
3	18	25	7
4	16	19	3
5	17	29	12
6	16	26	10
7	18	23	5
8	10	23	13
9	23	29	6
10	12	27	15
11	14	21	7
12	19	29	10
13	13	27	14
14	17	26	9
15	21	30	9
16	17	31	14
17	17	27	10
18	17	29	12
19	14	24	10
20	14	19	5
21	18	27	9
22	13	25	12

ภาคผนวก ข

**แผนการสอนโดยใช่ และไม่ใช้บทบาทสมมติ
แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน**

แผนการสอนครั้งที่ 1

เรื่อง อริยสัจ 4

1) ทุกข์ เวลา 3 คาบ

สาระสำคัญ

ทุกข์ คือ ความวิตกกังวลที่เกิดจากความไม่สมปรารถนา

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. นักเรียนบอกความหมายของคำว่า "ทุกข์" ได้
2. นักเรียนบอกพฤติกรรมของผู้ที่มี "ทุกข์" และมีความสุขได้
3. นักเรียนเปรียบเทียบพฤติกรรมของผู้ที่มีทุกข์และมีความสุขได้

เนื้อหา

ทุกข์ คือ ความรู้สึกเดือดร้อนไม่สบายกายไม่สบายใจ เมื่อประสบกับสิ่งอันไม่พึงปรารถนา

กิจกรรมการเรียนรู้การสอน

การสอนโดยใช้บทบาทสมมติ

1. ขั้นนำ

ครูนำภาพคนที่หน้าตาสดชื่นเบิกบาน และภาพของคนที่มีความทุกข์ มาติดที่กระดานดำ และให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับภาพ 2 ภาพว่าแตกต่างกันอย่างไร

2. ขั้นสอน

2.1 ขั้นเตรียม ครูเตรียมเนื้อหาเรื่อง "ทุกข์" โดยเขียนเป็นสถานการณ์ เพื่อใช้ในการแสดงบทบาทสมมติ ตูรายละเอียดยานเรื่อง "ปากกาเป็นเหตุ"

2.2 ขั้นแสดง

- 1) หาอาสาสมัครเพื่อเตรียมตัวแสดงบทบาทสมมติ ในกรณีที่ไม่มีผู้อาสาสมัคร ก็ใช้วิธีจับฉลากตัวเลข ซึ่งงานฉลากจะมีเลขคู่ 4 ใบ เลขคี่ 21 ใบ ผู้ที่ได้เลขคู่ 4 คน จะเป็นผู้ที่แสดงบทบาทสมมติ
- 2) แจกเอกสาร ซึ่งเป็นสถานการณ์ให้ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อให้ผู้แสดงอ่าน และเตรียมแสดงพร้อมทั้งจัดสถานที่ให้เหมาะสมกับเนื้อเรื่อง
- 3) แสดงบทบาทสมมติตามสถานการณ์ที่กำหนดให้ สำหรับนักเรียนที่ไม่ได้แสดงบทบาทสมมติก็เป็นผู้สังเกตการณ์ตามแบบบันทึกการสังเกตการณ์

2.3 ขั้นวิเคราะห์และอภิปรายผล

ครูแบ่งกลุ่มนักเรียนโดยวิธีจับฉลากเป็น 5 กลุ่ม ๆ ละ 5 คน แล้วให้นักเรียนทุกกลุ่มอภิปราย และหาข้อสรุปในหัวข้อต่อไปนี้

- 1) นักเรียนคิดว่าอัญชลีเป็นคนอย่างไร เพราะเหตุใด
- 2) นักเรียนเห็นด้วยกับการกระทำของอัญชลีหรือไม่ เพราะเหตุใด
- 3) นักเรียนคิดว่า มาริสาเป็นคนอย่างไร
- 4) นักเรียนมีความรู้สึกอย่างไรต่อพฤติกรรมของอัญชลี
- 5) นักเรียนคิดว่าบุคคลใดควรได้รับการยกย่อง
- 6) ถ้านักเรียนเป็นครูสมศรีนักเรียนจะทำอย่างไร

2.4 ขั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์และสรุป

- 1) ครูให้นักเรียนที่มีประสบการณ์เกี่ยวกับความทุกข์หรือพบปัญหาที่ทำให้เกิดความทุกข์ ออกมาเล่าให้เพื่อนฟัง และเมื่อเกิดความทุกข์แล้วมีวิธีการแก้ความทุกข์นั้นได้ โดยวิธีอย่างไรบ้าง ในกรณีที่ไม่มีผู้ออกมาเล่าประสบการณ์ ก็ใช้วิธีจับฉลากรายชื่อของนักเรียนในชั้น
- 2) ครูให้นักเรียนช่วยกันสรุปจากประสบการณ์ที่เพื่อนเล่า และแนวปฏิบัติตนเมื่อเกิดความทุกข์

3. ขั้นสรุป

ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปสถานการณ์ต่าง ๆ ที่นักเรียนเล่า และแนวทางการปฏิบัติตนเพื่อป้องกันมิให้เกิดความทุกข์

สื่อการเรียนรู้

- 1) สถานการณ์ และแบบบันทึกการสังเกต
- 2) ฉลากตัวเลข 25 ใบ ฉลากชื่อนักเรียน
- 3) รูปภาพคนยิ้ม, หน้าเศร้า

การวัดผลประเมินผล

- 1) สังเกตจากการแสดงบทบาทสมมติ
- 2) ตรวจสอบบันทึกการสังเกต

การสอนโดยไม่ใช้บทบาทสมมติ

(สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมืองกาญจนบุรี. 2538 : 36 - 37)

1. ขั้นนำ

ครูและนักเรียนสนทนาเกี่ยวกับเรื่อง พระพุทธประวัติ โดยครูสรุปสาเหตุของการออกบวช การบำเพ็ญเพียรเพื่อการตรัสรู้

2. ขั้นสอน

- 1) ครูให้นักเรียนอ่านบัตรคำยาก พร้อมทั้งอธิบายความหมาย (ดูรายละเอียดในคำอธิบายคำยาก)
- 2) ครูแบ่งกลุ่มนักเรียนออกเป็น 2 กลุ่ม เพื่อศึกษาค้นคว้าตามหัวข้อต่อไปนี้
 - วัน เวลา ที่ตรัสรู้
 - สิ่งทีพระพุทธเจ้าตรัสรู้ (อริยสัจ 4)
- 3) ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปราย และให้คำจำกัดความว่า สิ่งใด คือ ความทุกข์ สาเหตุที่ทำให้เกิดทุกข์ แต่อุปสรรคที่สำคัญคือ ใจของตนเอง

3. ขั้นสรุป

ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปเรื่อง ความทุกข์และความสุข

สื่อการเรียนรู้

- 1) หนังสือพระพุทธเจ้าทรงสอนอะไร
- 2) บัตรคำ คำว่า อริยสัจ 4 ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค

การวัดผลประเมินผล

1. การสังเกต
 - การเข้าร่วมกิจกรรม
 - การแสดงความคิดเห็น
 - ความสามัคคีในกลุ่ม
2. การประเมินผลภาคความรู้ด้วยข้อสอบ 3 - 5 ข้อ

ปากกาเป็นเหตุ

อัญชลีเรียนอยู่ชั้นประถมปีที่ 5 เพื่อน ๆ ชอบอัญชลีทุกคน เพราะอัญชลีเป็นนักเรียนที่เรียนดี และคอยช่วยเหลือเพื่อนในเรื่องการเรียนเสมอ ภายนอกห้องเรียนของอัญชลีมีแต่เพื่อน ๆ ที่มีฐานะค่อนข้างดี ยกเว้นอัญชลีที่เป็นนักเรียนที่ฐานะทางบ้านไม่ค่อยดี เธอไม่มีเสื้อผ้าชุดใหม่ ๆ ไม่มีอุปกรณ์เครื่องเรียนที่สวยงามอย่างเพื่อน ๆ

วันหนึ่งมาริสานปากกาที่ครูพ่อซื้อให้เป็นของขวัญวันเกิดมาอวดเพื่อน ๆ ในห้อง มันเป็นปากกาที่สวยงามมากเพื่อน ๆ ต่างชม อัญชลีเห็นว่ามันสวยเช่นกัน เธออยากได้อย่างมาริสาบ้าง แต่ฐานะทางบ้านของเธอไม่ค่อยอำนวยเช่นนั้น แต่แล้วเหตุการณ์ที่ไม่คาดคิดก็เกิดขึ้น ปากกาของมาริสายาไป เธอเสียใจมากเพราะครูพ่อได้ซื้อให้

ครูสมศรีซึ่งเป็นครูประจำชั้นจึงช่วยกันค้นหาภายในห้อง และปรากฏว่าพบอยู่ในกระเป๋าหนังสือของอัญชลี ครูสมศรีจึงเรียกอัญชลีไปพบแล้วถามว่า เธอขโมยปากกาของมาริสาไปใช่ไหม อัญชลีตอบว่าไม่จริงหนูพบที่สนามเด็กเล่น และหนูคิดว่าจะนำมาให้มาริสานในห้องเรียนพอดีเป็นของขวัญพลก็เลยรีบลงไปเรียน ครูสมศรีบอกว่าเชื่อได้อย่างไรว่าเธอไม่ได้ขโมย เพราะปากกาอยู่ในกระเป๋าหนังสือของเธอ อัญชลีตอบว่าตอนที่หนูเก็บปากกาของมาริสานั้น มีนักเรียนรุ่นพี่ซึ่งอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เขาเห็น ครูสมศรีจึงให้มาริสาไปตามนักเรียนรุ่นพี่มา ในระหว่างที่มาริสาไปตามรุ่นพี่นั้น อัญชลีไม่สบายใจเพราะคิดว่าถ้ารุ่นพี่คนนั้นไม่พูดความจริงตนจะต้องถูกครูทำโทษ มาริสาและเพื่อน ๆ ในชั้นจะต้องคิดว่าเธอเป็นขโมยแน่ เพราะปากกาซึ่งเป็นของมาริสาอยู่ในกระเป๋าเธอ ลักครูด้อมอาทิตย์ก็มาหาครูสมศรีพร้อมกับมาริสา ครูสมศรีถามอาทิตย์ซึ่งเป็นนักเรียนรุ่นพี่ว่าเธอเห็นอัญชลีเก็บปากกาได้ที่สนามเด็กเล่นหรือเปล่า อาทิตย์ตอบว่าใช่ค่ะ หนูเห็นอัญชลีเก็บปากกาได้ 1 ตัวม ปากกานั้นสวยมาก แต่อัญชลีบอกว่ามันเป็นปากกาของมาริสา ซึ่งเป็นเพื่อนในห้องเรียนเธอจำได้ และคิดว่าจะเอาไปให้เพราะอยู่ในห้องเดียวกัน ครูสมศรีก็หันไปถามมาริสาว่า เมื่อตอนพักเที่ยงเธอไปเล่นที่ไหนมา มาริสาตอบว่าเล่นที่สนามเด็กเล่น

ให้นักเรียนแสดงบทบาทสมมติเป็นบุคคลต่อไปนี้

1. บทบาทของอัญชลี
2. บทบาทของมารีสา
3. บทบาทของครูสมศรี
4. บทบาทของอรรถัย

แบบบันทึกการสังเกตการณ์

ข้อกําหนด ให้ผู้สังเกตการณ์คอยสังเกตผู้แสดงและบันทึกผลการสังเกต ดังรายการต่อไปนี้

1. บทบาทของผู้แสดงเป็นบุคคลใดในเรื่องที่นักเรียนคิดว่าเป็นแนวทางความประพฤติที่ดี เพราะเหตุใด

ผู้แสดงเป็น.....เพราะ.....

2. ผู้แสดงเป็นอรรถยมีสัจจะหรือไม่

มี

ไม่มี

เพราะ.....

3. ถ้าให้นักเรียนเป็นครูสมศรี นักเรียนมีความรู้สึกละอย่างไรต่ออรรถยมี

เห็นใจ

ไม่เห็นใจ

เพราะ.....

4. ถ้าให้นักเรียนเป็นมาริสา นักเรียนจะคบอรรถยมีหรือไม่

คบ

ไม่คบ

เพราะ.....

5. การแสดงบทบาทสมมติเรื่องนี้ควรตั้งชื่อว่า.....

.....

คำอธิบายคำขยาย

อริยาสัจ 4 คือ ความจริงอันประเสริฐ 4 ประการ คือ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค

ทุกข์ คือ ความไม่สบายกาย ไม่สบายใจ

สมุทัย คือ สาเหตุที่เกิดทุกข์

นิโรธ คือ ความดับทุกข์

มรรค คือ วิธีดับทุกข์ 8 ประการ ดังนี้

อริยมรรค

1. สัมมาทิฐิ	ความเห็นถูกต้อง
2. สัมมาสังกัปปะ	ดำริถูกต้อง
3. สัมมาวาจา	พูดถูกต้อง
4. สัมมากัมมันตะ	การกระทำถูกต้อง
5. สัมมาอาชีวะะ	ดำรงชีพถูกต้อง
6. สัมมาวายามะ	พากเพียรถูกต้อง
7. สัมมนาสติ	ระลึกรู้ถูกต้อง
8. สัมมาสมาธิ	ตั้งจิตถูกต้อง

(สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมืองกาญจนบุรี. 2538 : 37)

แผนการสอนครั้งที่ 2

เรื่อง อริยสัจ 4

2) สมุทัย เวลา 3 คาบ

สาระสำคัญ

การไม่รู้จักพอ ไม่รู้จักประมาณตนเป็นสาเหตุของการเกิดทุกข์

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. นักเรียนสามารถบอกสาเหตุที่ทำให้เกิดทุกข์ได้
2. นักเรียนสามารถยกตัวอย่างสิ่งที่เป็นสาเหตุให้เกิดทุกข์ได้
3. นักเรียนเสนอแนวปฏิบัติเพื่อมิให้เป็นสาเหตุของการเกิดทุกข์

เนื้อหา สมุทัย

สมุทัย คือ ต้นเหตุให้เกิดความทุกข์ ซึ่งความทุกข์นั้นมาจากความอยาก ซึ่งความอยากมี

3 อย่างคือ

1. กามตัณหา อยากในสิ่งน่ารักใคร่พอใจ จะเป็นรูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส
2. ภวตัณหา คือ ความอยากเป็นอย่างนั้นอย่างนี้ ตามที่ตนอยากจะเป็น
3. วิภวตัณหา คือ ความอยากไม่เป็นอย่างนั้น ไม่ทำเป็นอย่างนี้

กิจกรรมการเรียนการสอน

การสอนโดยวิธีบทบาทสมมติ

1. ขั้นนำ

1.1 ครูนำข่าว "ทันโลก" มาติดบนกระดานแล้วให้นักเรียนอ่าน ดูรายละเอียดในเรื่อง "เอาดับไตสัฟงลิงมาเป็นอะไหล่ให้แกคน"

1.2 ครูถามนักเรียนว่าเพราะเหตุใดจึงเอาอวัยวะสัตว์มาแทนอวัยวะของคน

2. ^๕ขั้นสอน

2.1 ^๕ขั้นเตรียม ครูเตรียมเนื้อหาเรื่อง "สมุทัย" โดยเขียนเป็นสถานการณ์เพื่อใช้ในการแสดงบทบาทสมมติ ตูรายละเอียดยใน "สถานการณ์ที่ก่อไฟ"

2.2 ^๕ขั้นแสดง

1) ทำอาสาสมัครเพื่อเตรียมตัวแสดงบทบาทสมมติ ในกรณีที่ไม่มีผู้อาสาสมัครก็ใช้วิธีจับฉลาก ซึ่งมีฉลากอยู่ 25 ใบ ใน 5 ใบ จะเขียนคำว่า ตำรวจ เจ้าของรถจักรยาน ฆาตกร พ่อและแม่ ส่วนฉลาก 20 ใบ จะเขียนว่าผู้ชมการแสดง

2) แจกเอกสารซึ่งเป็นสถานการณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อให้ผู้แสดงอ่านและเตรียมตัวแสดงพร้อมทั้งจัดสถานที่ให้เหมาะสมกับเนื้อเรื่อง

3) แสดงบทบาทสมมติตามสถานการณ์ที่กำหนดให้สำหรับนักเรียนที่ไม่ได้แสดงบทบาทสมมติก็เป็นผู้สังเกตการณ์

2.3 ^๕ขั้นวิเคราะห์และอภิปรายผล

2.3.1 ครูแบ่งกลุ่มนักเรียนโดยการนับเป็นผลไม้ 5 อย่าง คือ เงาะทุเรียน มะม่วง ขนุน น้อยหน่า เมื่อถึงน้อยหน่าแล้วก็เริ่มต้นนับเงาะใหม่ ไปจนถึงน้อยหน่า นับไปเรื่อย ๆ จนครบทุกคนก็จะได้ 5 กลุ่ม ๆ ละ 5 คน แล้วให้นักเรียนแต่ละกลุ่มอภิปรายและหาข้อสรุปในหัวข้อต่อไปนี้

1) นักเรียนมีความรู้สึกอย่างไรต่อการชมการแสดงบทบาทสมมติ

2) นักเรียนคิดว่าอะไรเป็นสาเหตุที่ทำให้ต้องฆ่าออย เพราะอะไร

3) นักเรียนคิดว่า ออยเป็นคนอย่างไร เพราะอะไร

4) ถ้านักเรียนเป็นพ่อแม่ของตัน นักเรียนมีความคิดและรู้สึกอย่างไรต่อพฤติกรรมของลูกตนเอง

5) ถ้านักเรียนเป็นตำรวจ นักเรียนรู้สึกอย่างไรกับคดีนี้ เพราะอะไร

6) ถ้านักเรียนเป็น "ตัน" นักเรียนจะคิดและทำอย่างตันหรือไม่ เพราะอะไร

2.4 ขั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์และสรุป

1) ครูให้นักเรียนที่เคยมีประสบการณ์เกี่ยวกับ "สมุทัย" ซึ่งเป็นต้นเหตุ หรือสาเหตุที่ทำให้เกิดทุกข์ มาเล่าให้เพื่อนฟัง และมีวิธีการปฏิบัติอย่างไรเพื่อมิให้เกิดสาเหตุ หรือต้นเหตุที่ทำให้ทุกข์

2) ครูให้นักเรียนช่วยกันสรุปจากประสบการณ์ที่นักเรียนเล่าหรือตัวอย่าง ที่นำเสนอเกี่ยวกับสมุทัย

3. ขั้นสรุป

ให้นักเรียนสรุปถึงสาเหตุที่ทำให้เกิดทุกข์ และแนวปฏิบัติเพื่อมิให้เกิดความต้องการ สู่การเรียนรู้

1) จลาก 25 ใบ

2) สถานการณ์ แบบบันทึกการสังเกตการณ์

3) แผ่นป้ายตัวละคร ตำรวจ พ่อ แม่ ดัน ออย

การวัดผลประเมินผล

1) สังเกตจากการแสดงบทบาทสมมติ

2) สังเกตจากการรายงานหน้าชั้น

การสอนโดยไม่ใช่บทบาทสมมติ

(สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมืองกาญจนบุรี. 2538 : 38 - 39)

1. ขั้นนำ

ครูและนักเรียนร่วมกันสนทนาถึงสาเหตุต่าง ๆ ที่ทำให้เกิดความทุกข์ เนื่องจาก คนเราตามใจตนเองมากเกินไป จนเกิดความเดือดร้อน

2. ขั้นสอน

2.1 ครูให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายตามหัวข้อต่อไปนี้

1) ความอยากสนองความต้องการ

2) ความอยากเป็นในสิ่งที่ต้องการ

3) ความดิ้นรนทะยานอยากของใจ

2.2 ให้นักเรียนแบ่งกลุ่มรายงานตามหัวข้ออภิปรายหน้าชั้นเรียน

2.3 ให้นักเรียนพิจารณาเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับตนเอง และผู้อื่นในเรื่องความ
ทะยานอยากได้

2.4 ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายเรื่อง ผลเสียของความทะยานอยากและ
สิ่งต่าง ๆ ที่ทำให้เกิดทุกข์

3. ขั้นสรุป

1) ให้นักเรียนพิจารณาถึงต้นเหตุที่ทำให้เกิดทุกข์หรือปัญหาของตน และสามารถ
ยับยั้งชั่งใจได้

2) ให้นักเรียนจดบันทึกลงในสมุดจรรยาวิชา

สื่อการเรียนรู้

1) หนังสือหลักธรรมะ

2) แหล่งค้นคว้าในห้องสมุด

การวัดผลประเมินผล

1) โดยการใช้สังเกต

1.1 ความสนใจในการร่วมกิจกรรม

1.2 ความตั้งใจฟังการรายงานหน้าชั้นเรียน และการบันทึกความรู้

2) โดยการทดสอบหรือสัมภาษณ์

2.1 ออกข้อทดสอบเติมคำ 3 - 5 ข้อ

2.2 ชักถาม ตอบปากเปล่ารายบุคคล

2.3 ตรวจสอบการจดบันทึก

เอาตัวโศกโศกมาเป็นอะไรให้แก้คน

เชื่อมั่นได้เลยว่า มนุษย์จะสามารถเอาอวัยวะของสัตว์มาเป็นอะไรเปลี่ยนให้คนกันได้อย่างแน่นอน ช่วยให้เรารอดพ้นจากจลาจล ยังชีวิตอยู่ต่อไปอีกสักหนึ่ง

พวกผู้เชี่ยวชาญขององค์การอุตสาหกรรมยางว่า จะสามารถผ่าตัดเอาอวัยวะของสัตว์มาเปลี่ยนให้คนได้สำเร็จเป็นรายแรกในด้านอีก 4 ปี ข้างหน้านี้ แต่ต่อจากนั้นก็ยากขึ้นอย่าง เป็นสำเนาเป็นเส้นอีก 10 ปีต่อไปข้างหน้า อาจจะมีการผ่าตัดเปลี่ยนเอาตัวสัตว์มาเปลี่ยนให้แก้คนกัน ปีหนึ่ง ๆ มากถึงตั้ง 250,000 ราย

บริษัทยาอิมมูทรานของอังกฤษเป็นผู้นำในความก้าวหน้าด้านนี้ ได้ทดลองผ่าตัดเปลี่ยนเอาหัวใจหมูไปใส่ให้แก่ลิงเมื่อปีกลายหลายตัว ลิงหัวหัวใจหมูเหล่านั้น ต่างพากันอยู่ได้มานานถึง 40 วัน ในจำนวนนี้ ตัวหนึ่งเกิดสองตัวอยู่ได้นานเกินสองเดือน ที่ตายเพราะถูกร่างกายต่อต้านไม่ยอมรับมีเพียงตัวเดียว นอกนั้นตายเพราะฤทธิ์ยาที่ระดมให้เพื่อบำรุงรักษาไม่รู้กี่ขนานต่อกี่ขนาน

ทุกวันนี้มีผู้ป่วยนอนรอผ่าตัดเปลี่ยนอวัยวะจากมนุษย์ด้วยกันเพื่อต่อชีวิตอยู่มากมาย แต่มักจะได้อวัยวะมาผ่าตัดเปลี่ยนให้ใหม่ไม่ถึงครึ่ง ถ้าหากสามารถเอาอวัยวะของสัตว์มาเปลี่ยนให้แทนได้ จะสามารถช่วยชีวิตคนเอาไว้ได้เป็นล้าน

"ข่าวทันโลก," ไทยรัฐ. 2539 : 15)

สถานการณ์ ที่ กอผี

ต้นเป็นนักเรียนอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 อยู่กับพ่อแม่ ซึ่งมีอาชีพรับจ้าง ฐานะทางบ้านยากจน ต้นมีเพื่อนซึ่งเป็นรุ่นน้องอาศัยอยู่บนสะพานเดียวกันกับบ้านของต้น ชื่อ ออย ฐานะทางบ้านของออยอยู่บ้านชั้นดี ออยมีจักรยานคันเล็ก ๆ 1 คัน สำหรับขี่เล่นตอนเย็น หลังกลับมาจากโรงเรียนทุกวัน

ต้นมองออยขี่จักรยานเล่นทุกวัน วันใดก็ตามที่เห็นว่าเมื่อไรเราจะขี่จักรยานขี่เล่นกับเขาบ้าง แล้วความคิดอย่างหนึ่งก็เกิดขึ้นมาในสมองของต้น เป็นวันนั้นออยก็เอาจักรยานออกมาขี่เล่นตามปกติเหมือนเช่นที่เคยทำ แต่วันนี้ต้นซึ่งเป็นเพื่อนรุ่นพี่ของออยได้มาคัดกรอเพื่อขอขี่จักรยาน โดยมีจอบขุดถือติดมือมาด้วย ซึ่งออยก็อนุญาตให้ขี่จักรยานโดยต้นเป็นคนขี่ ส่วนออยเป็นคนนั่งอยู่ด้านหลัง

ต้นขี่จักรยานพาออยไปทางหลังหมู่บ้าน ซึ่งเป็นที่เปลี่ยว และเมื่อได้โอกาสต้นก็จอดรถจักรยาน และชวนออยไปขุดตัวบึ้ง ซึ่งอยู่ในบริเวณที่ลับตาคน และเป็นทุ่งกอผี เมื่อได้โอกาสต้นก็เอาจอบขุดที่ก้างขุดตัวบึ้งใต้ใบที่สีเขียวของออย 2 - 3 ที่ ออยแน่นิ่งไป เมื่อรู้ว่าออยตายแล้ว ต้นก็จัดการขุดหลุมฝังออยที่ทุ่งกอผีด้วยความรีบร้อนเพราะกลัวคนจะเห็น หลังจากนั้นต้นก็ขี่จักรยานของออยกลับบ้าน

2 วันต่อมาตำรวจก็มาจับต้นในข้อหาฆ่าคนตาย โดยมีจอบและจักรยานเป็นหลักฐาน ที่ผูกมัดต้น จากการสอบสวนของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ต้นสารภาพว่าทำไปเพราะอยากได้จักรยาน

แบบบันทึกการสังเกตการณ์

1. บทบาทของผู้แสดงเป็นบุคคลใดในเรื่องที่นักเรียนคิดว่าเป็นแนวทางความประพฤติที่ไม่ดี เพราะเหตุใด

ผู้แสดงเป็น.....เพราะ.....

2. ถ้าให้นักเรียนเป็นต้น นักเรียนจะฆ่าออยหรือไม่ เพราะเหตุใด

[] ฆ่า [] ไม่ฆ่า

เพราะ.....

3. นักเรียนเห็นด้วยกับการกระทำของต้นหรือไม่

[] เห็นด้วย [] ไม่เห็นด้วย

เพราะ.....

4. สาเหตุที่ทำให้เกิดการฆาตกรรมคืออะไร

.....เพราะ.....

5. นักเรียนได้ข้อคิดอะไรบ้างจากการสังเกตการณ์ การแสดงบทบาทสมมติ

5.1

5.2

5.3

แผนการสอนครั้งที่ 3

เรื่อง อริยสัจ 4

3) นิโรธ เวลา 3 คาบ

สาระสำคัญ

การรู้จักพอ รู้จักประมาณตนเป็นทางแห่งการยุติปัญหา

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. นักเรียนบอกความหมายของนิโรธได้
2. นักเรียนยกตัวอย่างพฤติกรรมที่ควรปฏิบัติในการดับทุกข์
3. นักเรียนบอกประโยชน์และโทษของหลักธรรม (นิโรธ) ได้

เนื้อหา นิโรธ

นิโรธ คือ การดับทุกข์ คือ ภาวะที่ตัดขาดดับสิ้นไป ทุกข์ที่เกิดขึ้นมีสาเหตุมาจากตัณหาหรือความอยาก ถ้าเราลดตัณหาหรือความอยากได้มากเท่าไร ทุกข์ก็จะมีน้อยลงไปด้วย และถ้าเราดับได้ก็จะมีแต่ความสุข

กิจกรรมการเรียนรู้การสอน

การสอนโดยใช้บทบาทสมมติ

1. ขั้นนำ

ครูให้นักเรียนเล่นเกม "รักยาวไว้บนรักสั้นให้ต่อ" เพื่อเตรียมความพร้อมและเป็นแรงจูงใจในการเรียน

2. ขั้นสอน

2.1 ขั้นเตรียม ครูเตรียมเนื้อหาเรื่อง "นิโรธ" โดยเขียนเป็นสถานการณ์เพื่อใช้ในการแสดงบทบาทสมมติ ตูรายะละเอียดใน "สถานการณ์การแก้ปัญหาของวนิดา"

2.2 ขั้นแสดง

1) ทำอาสาสมัครเพื่อเตรียมตัวแสดงบทบาทสมมติ ในกรณีที่ไม่มีผู้อาสาสมัคร ก็ใช้วิธีจับฉลากซึ่งฉลากจะเขียนชื่อผลไม้จำนวน 22 ใบ ส่วนอีก 3 ใบจะเป็นสิ่งของเครื่องใช้ ซึ่งไม่เข้าพวกกับผลไม้ ซึ่งนักเรียนที่ได้ฉลาก 3 ใบนี้จะเป็นผู้แสดงบทบาทสมมติ

2) แจกเอกสารซึ่งเป็นสถานการณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เพื่อให้ผู้แสดงอ่านและเตรียมตัวแสดงพร้อมทั้งจัดสถานที่ให้เหมาะสมกับเนื้อเรื่อง

3) แสดงบทบาทสมมติตามสถานการณ์ที่กำหนดให้ สำหรับนักเรียนที่ไม่ได้แสดงบทบาทสมมติก็เป็นผู้สังเกตการณ์ตามแบบบันทึกการสังเกตการณ์

2.3 ขั้นวิเคราะห์และอภิปรายผล

2.3.1 ครูแบ่งกลุ่มนักเรียนโดยวิธีจับฉลากเป็น 5 กลุ่ม ๆ ละ คน แล้วให้นักเรียนทุกกลุ่มอภิปราย และหาข้อสรุปในหัวข้อต่อไปนี้

1) นักเรียนมีความรู้สึกอย่างไรต่อการชมการแสดงบทบาทสมมติ

2) นักเรียนคิดว่าวนิดาเป็นคนอย่างไร เพราะเหตุใด

3) นักเรียนเห็นด้วยกับการกระทำของวนิดาหรือไม่ เพราะเหตุใด

4) นักเรียนคิดว่าวนิดาแก้ไขปัญหาของตนเองได้เหมาะสมหรือไม่ ถ้านักเรียนเป็นวนิดาจะเลือกวิธีแก้ปัญหาเพื่อปรับปรุงตนเองให้ดีขึ้นได้อย่างไร

2.3.2 ครูให้ตัวแทนของแต่ละกลุ่มออกมารายงานผลการอภิปรายและสรุป

2.4 ขั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์และสรุป

1) ครูให้นักเรียนเล่าประสบการณ์ที่เกี่ยวกับการดับทุกข์ ซึ่งเกิดจากค้นหาความต้องการความดีบนหยาบคายในการเรียนหรือการทำงาน of นักเรียน

2) ครูให้นักเรียนช่วยกันสรุปจากประสบการณ์ที่เพื่อนเล่า และการปฏิบัติตนเพื่อมิให้เกิดความต้องการอยากได้ ที่เกินความจำเป็น

3. ขั้นสรุป

ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปความหมายของนิโรธ ประโยชน์และโทษของการรู้
แนวทางในการแก้ปัญหา

4. สื่อการเรียนรู้

4.1 สถานการณ์และแบบบันทึกการสังเกตการณ์

4.2 จลากเขียนชื่อผลไม้ 25 ใบ

5. การวัดผลประเมินผล

5.1 สังเกตจากการแสดงบทบาทสมมติ

5.2 สังเกตจากการตอบคำถาม การรายงาน และตรวจแบบบันทึกการสังเกต

การสอนโดยไม่มีบทบาทสมมติ

(สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมืองกาญจนบุรี. 2538 : 40 - 41)

1. ขั้นนำ

ครูนำภาพของพระพุทธเจ้าในการตรัสรู้ และตอนที่ทรงบำเพ็ญทุกรกิริยามาให้
นักเรียนดู

2. ขั้นสอน

1) ครูและนักเรียนร่วมกันสนทนาความหมายของการดับทุกข์ พร้อมทั้งยกตัวอย่าง
เช่น การดับดับหาความดิ้นรนทะยานอยาก การไม่เกิดกิเลสทั้งหลาย

2) ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายถึงพฤติกรรมที่ควรปฏิบัติในการดับทุกข์ และ
เหตุของการทำให้เกิดทุกข์

3) ครูอธิบายความหมายของคำว่า อริยสัจ 4 ให้นักเรียนฟัง คือ หมายถึง
"ความจริงอันประเสริฐ" เป็นหลักธรรมที่ว่าด้วยเหตุและผล ที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้

3. ขั้นสรุป

1) นักเรียนร่วมกันสรุปเกี่ยวกับนิธธว่า คือ การดับทุกข์ทั้งหลาย เพื่อที่จะไม่ให้เกิดกิเลสในใจหรือการดับค้นหา ความทะยานอยากได้ต่าง ๆ เพื่อที่จะทำให้เกิดความสุข

2) นำความรู้ที่ได้เขียนบรรยายลงในสมุดบันทึกจเรียนศึกษา

สื่อการเรียน

1) ภาพพระพุทธรเจ้าขณะตรัสรู้ และการบำเพ็ญทุกข์กิริยา

2) หนังสือหลักธรรมะ

การวัดผลประเมินผล

1) โดยการสังเกตพฤติกรรมต่าง ๆ เช่น การเข้าร่วมกิจกรรมอย่างตั้งใจ
และอื่น ๆ

2) โดยการทดสอบความรู้เป็นข้อทดสอบ 3 - 5 ข้อ

3) โดยการสัมภาษณ์เป็นรายบุคคล

เกม รักยาวให้มัน รักสั้นให้ต่อ

อุปกรณ์

ของใช้ส่วนตัวนักเรียนที่มีความยาว สามารถผูกวางต่อกันได้

วิธีเล่น

1. ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มออกมาเข้าแถวตอนหน้าชั้นเรียน ต่อจากนั้นจับกลุ่มเป็นวงกลม แล้วนั่งลง
2. ครูออกคำสั่งให้นักเรียนแต่ละคนหาของใช้ของตนที่มีอยู่ ในขณะนั้นนำมาผูกวางต่อกัน ให้ความยาวมากที่สุด ภายในเวลา 1 นาที
3. เปรียบเทียบผลงานของแต่ละกลุ่ม สรุปกิจกรรม สอดถามความรู้สึกของผู้เล่น แล้วให้กลุ่มเสนอผลงานตามลำดับ (ครูอาจจะให้กลุ่มที่มีความยาวมากที่สุดหรือน้อยที่สุด เสนอผลงานก่อนก็ได้)

(กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. 2536 : 192)

สถานการณ์ การแก้ปัญหาของวนิดา

วนิดากับปริศนาเป็นเพื่อนที่เรียนหนังสือร่วมกันมาตั้งแต่ชั้นประถม จนกระทั่งปัจจุบัน ทั้ง 2 คน เรียนอยู่ชั้นสูงสุดของโรงเรียนคือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปกติวนิดาจะขยันเรียน และมีผลการเรียนดี หลังจากเปิดเรียนได้ 1 สัปดาห์ ก็มีนักเรียนย้ายเข้ามาเพิ่ม 1 คน เธอชื่อ "ครูณี" ครูณีเป็นเด็กที่ปราดเปรียว มีของเล่นใหม่ ๆ แปลก ๆ มาให้เพื่อนเล่นเสมอ โดยเฉพาะวนิดา จะได้เล่นของเล่นของครูณีอยู่เสมอ ๆ จึงทำให้วนิดาและครูณีสนิทสนมกันมาก วนิดานั้นสนุกกับของเล่น และการเที่ยวเตร่กับครูณีจนลืมหน้าที่ที่เคยปฏิบัติ แม้ปริศนาจะเตือน แต่ก็ไม่ได้ผล

ก่อนถึงวันสอบกลางภาค 2 - 3 วัน ครูณีชวนวนิดาไปเที่ยวงานสวนสนุก ในงานมีดนตรี ภาพยนตร์ และของเล่นต่าง ๆ มากมาย วนิดาจึงชวนปริศนาให้ไปเที่ยวด้วยกัน แต่ปริศนาบอกว่าต้องอ่านหนังสือ และเตรียมตัวสอบ วนิดาไปเที่ยวกับครูณีอย่างสนุกสนาน เมื่อถึงวันสอบวนิดาทำข้อสอบได้ไม่ดีเท่าที่ควร เพราะอ่านหนังสือน้อย ผลการสอบครั้งนั้นทำให้วนิดาเสียใจ และพลาดโอกาสที่จะได้คัดเลือกลงเรียนต่อในโรงเรียนมัธยมของจังหวัด ปริศนาได้บอณาใจ และให้กำลังใจ วนิดาเริ่มตื่นและแก้ไขข้อบกพร่องของตนเสียใหม่

วนิดาตั้งใจเรียน ขยันทำการบ้าน และซักถามครูเมื่อไม่เข้าใจ เธอเที่ยวกับครูณีน้อยลง เมื่อโรงเรียนประกาศผลการสอบปลายปี ปรากฏว่าผลการเรียนของวนิดาสูงขึ้น หลังจากนั้นวนิดาครูณี และเพื่อน ๆ ก็ได้สมัครสอบเรียนต่อในโรงเรียนมัธยมของจังหวัด ซึ่งทุกคนก็สามารถสอบเรียนต่อได้สมกับที่ตั้งใจไว้

ให้นักเรียนแสดงบทบาทสมมติเป็นบุคคลต่อไปนี้

1. บทบาทของวนิดา
2. บทบาทของปริศนา
3. บทบาทของครูณี

แบบบันทึกการสังเกตการณ์

1. บทบาทของผู้แสดงเป็นบุคคลในเรื่องที่นักเรียนคิดว่าเป็นแนวทางความประพฤติที่ดี เพราะเหตุใด

ผู้แสดงเป็น

เพราะ

2. นักเรียนเห็นด้วยกับการกระทำของปรีศนาหรือไม่

[] เห็นด้วย

[] ไม่เห็นด้วย

3. สาเหตุที่วินดาเรียนตกต่ำลงเพราะอะไร

เพราะ

4. ผู้สังเกตการณ์เห็นว่าพฤติกรรมของบุคคลในเรื่องที่ควรยึดถือเป็นแบบอย่างเพราะอะไร

ผู้แสดงเป็น

เพราะ

5. การแสดงบทบาทสมมติครั้งนี้ควรตั้งชื่อว่า

.....

แผนการสอนครั้งที่ 4

เรื่อง อริยสัจ 4

4) มรรค เวลา 3 คาบ

สาระสำคัญ

มรรค คือ การเลือกแนวทางในการปฏิบัติที่ไม่ก่อให้เกิดปัญหาแก่ตนเองและสังคม

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. นักเรียนสามารถอธิบายความหมายของมรรคได้
2. นักเรียนยกตัวอย่างผู้ที่มีมรรค 8 ได้
3. นักเรียนบอกถึงประโยชน์ของการดับทุกข์ได้

เนื้อหา มรรค

มรรค หมายถึง การปฏิบัติที่นำไปสู่การดับทุกข์ซึ่งได้แก่ การเดินทางสายกลางมี 8 อย่าง คือ เห็นชอบ ดำริชอบ เจรจาชอบ กระทำชอบ เลี้ยงชีพชอบ พยายามชอบระลึกชอบ ตั้งจิตมั่นชอบ

กิจกรรมการเรียนรู้

การสอนโดยใช้บทบาทสมมติ

1. ขั้นนำ

ครูให้นักเรียนเล่นเกม "แขวนคอทายคำ" เพื่อเตรียมความพร้อม และเป็นแรงจูงใจในการเรียน ตูรายละเอียดยาน "เกมแขวนคอทายคำ"

2. ขั้นสอน

2.1 ขั้นเตรียม ครูเตรียมเนื้อหาเรื่อง "มรรค" โดยเขียนเป็นสถานการณ์เพื่อใช้ในการแสดงบทบาทสมมติ ตูรายละเอียดยาน "สถานการณ์เกรียงไกรเลือกทางเดิน"

2.2 ขั้นแสดง

1) หาอาสาสมัครเพื่อเตรียมตัวแสดงบทบาทสมมติในกรณีที่ไม่มีผู้อาสาสมัครก็ใช้วิธีจับฉลาก ซึ่งภายในฉลากจะเขียนชื่อสัตว์ปีก และสัตว์ทั่ว ๆ ไป ซึ่งถ้าใครได้สัตว์ปีกก็จะต้องเป็นผู้แสดงบทบาทสมมติ ซึ่งมีจำนวน 5 คน ส่วนอีก 20 ใบ จะเป็นฉลากที่เขียนชื่อสัตว์ทั่ว ๆ ไปที่ไม่ใช่สัตว์ปีก

2) แจกเอกสารซึ่งเขียนเป็นสถานการณ์ให้ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อให้ผู้แสดงอ่าน และเตรียมตัวแสดง พร้อมทั้งจัดสถานที่ให้เหมาะสมกับเนื้อเรื่อง

3) แสดงบทบาทสมมติตามสถานการณ์ที่กำหนดให้สำหรับนักเรียนที่ไม่ได้แสดงบทบาทสมมติก็เป็นผู้สังเกตการณ์ตามแบบบันทึกการสังเกต

2.3 ขั้นวิเคราะห์และอภิปรายผล

ครูจัดกลุ่มให้นักเรียนโดยวิธีจับฉลากเป็น 5 กลุ่ม ๆ ละ 5 คน แล้วให้นักเรียนทุกกลุ่มอภิปรายและหาข้อสรุปในหัวข้อต่อไปนี้

- 1) นักเรียนเห็นด้วยกับการกระทำของเกรียงไกรหรือไม่เพราะอะไร
 - 2) นักเรียนคิดว่าวินัยมีความรู้สึกละอย่างไร เมื่อเกรียงไกรปฏิเสธงานที่หาให้ทำ
 - 3) ถ้านักเรียนเป็นเกรียงไกร นักเรียนจะเลือกงานแบบไหนเพราะอะไร
 - 4) ใครที่เลือกทางเดินได้ถูกต้องเพราะอะไร และถ้านักเรียนเป็นเกรียงไกรนักเรียนจะคบวินัยเป็นเพื่อนอีกหรือไม่ เพราะเหตุไร
 - 5) จากการชมการแสดงบทบาทสมมตินักเรียนมีความรู้สึกละอย่างไร
- ต่อครอบครัวของเกรียงไกร

2.4 ขั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์และสรุป

- 1) ครูให้นักเรียนที่เคยมีประสบการณ์เกี่ยวกับเรื่อง มรรค ซึ่งเป็นทางสายกลางในการดำเนินชีวิตมาเล่าประสบการณ์ให้เพื่อนฟัง หรือยกตัวอย่างของบุคคลที่ประสบผลสำเร็จจากการปฏิบัติในทางสายกลาง
- 2) ครูให้นักเรียนช่วยกันสรุปจากประสบการณ์ที่นักเรียนเล่า และตัวอย่างที่นำเสนอเกี่ยวกับการปฏิบัติ เพื่อมิให้เกิดทุกข์

3. ขั้นสรุป

ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปความหมายของมรรค และประโยชน์ของการปฏิบัติตน
ให้เดินในทางสายกลาง

4. สื่อการเรียนรู้

4.1 สถานที่และแบบบันทึกการสังเกต แผนภูมิเรื่องอริยสัจ 4

4.2 ฉลากชื่อสัตว์ จำนวน 25 ใบ

4.3 วัสดุทำขึ้นประกอบการแสดงบทบาทสมมติ

5. การวัดผลประเมินผล

5.1 สังเกตจากการแสดงบทบาทสมมติ

5.2 สังเกตจากการตอบคำถาม การรายงาน และตรวจแบบบันทึกการสังเกต

การสอนโดยไม่มีบทบาทสมมติ

(สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมืองกาญจนบุรี. 2538 : 42 - 43)

1. ขั้นนำ

ครูอธิบายความหมายของอริยสัจ 4 ให้นักเรียนฟังว่าเป็นความเห็นจริงอันประเสริฐ

4 ประการที่รู้ด้วยเหตุและผล

2. ขั้นสอน

1. ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายเกี่ยวกับแนวทางการปฏิบัติที่จะนำไปสู่การดับทุกข์

2. ให้นักเรียนทำรายงานการค้นคว้าเกี่ยวกับอริยสัจ 4 ประกอบด้วยความจริง

4 ประการ โดยใช้แผนภูมิประกอบ

3. ขั้นสรุป

1. ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปเรื่องอริยสัจ 4 และข้อปฏิบัติที่จะนำไปสู่ความ
ดับทุกข์ ซึ่งประกอบด้วยมรรค มีองค์ประกอบ 8 ประการ กระจายละเอียดเรื่อง "มรรค"

2. ให้นักเรียนจดบันทึกผลการสรุปลงในสมุดจรรยาวิชา

สื่อการเรียนรู้

1. แผนภูมิเรื่องอริยสัจ 4
2. หนังสือหลักธรรมะ

การวัดผลประเมินผล

1. สังเกตความสนใจในการฟังและการเข้าร่วมกิจกรรม
2. การทดสอบโดยการทำข้อทดสอบแบบเติมคำประมาณ 3 - 5 ข้อ
3. การสัมภาษณ์ ตอบคำถามปากเปล่า

เกมแขวนคอทายคำ

วิธีการกิจกรรม

1. ครูคิดคำยากหนึ่งคำไว้ในใจ (เช่น ครูคิดคำว่า มรรค) อย่างบอกนักเรียนว่าเป็นคำ "มรรค"
2. ครูขีดเส้นอันเป็นตำแหน่งของตัวอักษรต่าง ๆ ในคำนั้น เช่น คำว่า "มรรค" ครูก็ขีด [- - - -]
3. ให้นักเรียนที่ต้องการทายตัวพยัญชนะ หรือสระ หรือวรรณยุกต์ ในคำนั้น ยกมือ แล้วครูให้ทายได้ครั้งละ 1 ตัวพยัญชนะ หรือตัวอักษร เช่น นักเรียนทายว่าตัว ง ครูก็บอกนักเรียนว่า คำที่ครูคิดไว้ไม่มีตัว "ง" แล้วให้ครูเขียนส่วนศีรษะ คือ แสดงว่าผิดครั้งที่ 1
4. ครูให้นักเรียนทานต่อไป ถ้าทายถูก เช่น ทายว่าตัว "ม" ครูบอกว่าใช่ คำที่ครูคิดไว้มี ครูก็เขียน [ม - - -] ลงบนกระดาน
5. ถ้านักเรียนทายผิดครูก็เขียนรูปคน ดังนี้

ครั้งที่ 1 ศีรษะ	
ครั้งที่ 2 ลำตัว	
ครั้งที่ 3 ขาขวา	
ครั้งที่ 4 ขาซ้าย	
ครั้งที่ 5 แขนขวา	
ครั้งที่ 6 แขนซ้าย	
ครั้งที่ 7 แขนคอ	

6. ถ้านักเรียนทายถูกเช่น ทายว่า "ร" ครูก็เขียนลงในที่ว่างอันเป็นตำแหน่งของ "ร" [ม ร - -]

7. ถ้านักเรียนทายผิด 7 ครั้ง (โดนแขวนคอ) ครูชนะ ถ้านักเรียนทายคำว่า "มรรค" ตามที่ครูคิดไว้ได้ นักเรียนชนะ

(ศูนย์วิจัยและพัฒนาการสอนภาษา มศว ประสานมิตร. 2536 : 98)

สถานการณ์ เกรียงไกรเลือกทางเดิน

เกรียงไกรเป็นนักเรียนอยู่ในโรงเรียนแห่งหนึ่งอยู่กับพ่อ ซึ่งมีอาชีพเป็นกรรมกรช่างก่อสร้าง ส่วนแม่นั้นเสียชีวิตไปตั้งแต่เกรียงไกรยังเล็ก ส่วนพี่ของเกรียงไกรก็แยกครอบครัวไปหมดแล้ว และไม่เคยเหลียวแลพ่อกับเกรียงไกรเลย มีหน้าที่ยังเอาหลานมาฝากให้อยู่กินที่นี่เท่ากับเป็นการเพิ่มภาระและค่าใช้จ่ายให้กับพ่อของเกรียงไกร เพราะทุกวันนี้พ่อและเกรียงไกรก็หากินะทั้งไปวัน ๆ หนึ่งเท่านั้น บางวันถ้าพ่อไม่มีงานทำก็ไม่มีเงินซื้อข้าว ซื้อแกง พร้อมทั้งเครื่องใช้ต่าง ๆ เช่น ผงซักฟอก สบู่ ยาสิฟัน เกรียงไกรส่งสารพ่อจึงตัดสินใจไม่ไปโรงเรียนและไปรับจ้างทำงานตามร้านอาหารช่วยเขาเก็บล้างจาน หั่นผัก ทำความสะอาดแล้วแต่เขาจะเข้าให้ทำเพื่อให้ได้ค่าอาหาร ค่าเช่าบ้านช่วยพ่อ

เกรียงไกรทำงานเป็นลูกจ้างในร้านอาหารอยู่ 3 ปี ก็พอจะเก็บเงินได้บ้างเล็กน้อย เกรียงไกรตั้งใจว่าจะเรียนให้สูงสุดเท่าที่จะทำได้เพื่อจะได้มีงานทำ เขาจึงตัดสินใจไปเรียนเทียบที่ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน เขาเรียนเทียบจนจบ ม.3 ระยะเวลา 1 ปี ในช่วงที่เขาไปเรียนเทียบที่ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน เขาได้พบกับวินัยและปรีชา ซึ่งเป็นนักเรียนที่เรียนเทียบเหมือนกัน แต่วินัยมีฐานะที่ดีกว่าเกรียงไกรและปรีชา วินัยรู้ว่าเกรียงไกรยากจนและต้องทำงานรับจ้างทั่ว ๆ ไป บางวันก็ไปรับจ้างตามบ้านของอาจารย์เพื่อตัดหญ้า คายหญ้า ซักผ้า วินัยจึงแนะนำให้เกรียงไกรมีอาชีพใหม่ รายได้ดี คืออาชีพขายยาฆ่าหรือรับและส่งยาฆ่าตามหน่วยต่าง ๆ ซึ่งจะได้เงินดี

ด้านปรีชาเองก็ชวนเกรียงไกรไปทำงานเหมือนกัน แต่เป็นงานเด็กเสริฟ ซึ่งมีรายได้พอประมาณไม่สูงนัก จึงทำให้เกรียงไกรคิดหนักเพราะรายได้จากการขายยาฆ่า 1 เม็ดกำไรถึง 50 บาท และถ้าเอายาฆ่าไปส่งตามจุดต่าง ๆ จะได้จุดละ 500 บาท วันหนึ่งส่งสัก 2 - 3 จุดก็ได้เงินมากแล้ว แต่เกรียงไกรก็นึกถึงคำพูดของครูที่สอนว่า ยาฆ่าเป็นสิ่งที่ทำลายชีวิตทำลายอนาคตของคน และนึกถึงข่าวยาฆ่าที่แพร่ภาพออกของโทรทัศน์ มันช่างน่ากลัวและโหดร้ายเหลือเกิน ถึงแม้เขาจะต้องการเงิน ซึ่งเป็นปัจจัยในการดำรงชีวิต แต่สามัญสำนึกและความคิดทำให้เขาตัดสินใจบอกกับวินัยว่า เขาจะไปทำงานกับปรีชาซึ่งเป็นงานเด็กเสริฟ ถึงแม้ว่าจะมีรายได้ไม่สูงแต่ก็ดีกว่าที่จะไปฆ่าหรือทำลายชีวิตของคนในสังคม ซึ่งเป็นการกระทำที่ไม่ถูกต้อง และเป็นบาป

ให้นักเรียนแสดงบทบาทสมมติเป็นบุคคล ต่อไปนี้

1. บทบาทของเกรียงไกร
2. บทบาทของพ่อ
3. บทบาทของวินัย
4. บทบาทของปรีชา

มรรค

ความหมายของ มรรค 8 ประการดังนี้

1. ความเห็นชอบ คือ เห็นเหตุผลตามความเป็นจริง
2. ดำริชอบ คือ คิดออกจากสิ่งที่ไม่ถูกกันเป็นทุกข์
3. วาจาชอบ คือ เว้นจากการพูดจาส่อเสียดหาঁแตกร้าวกัน เว้นจากการพูดเพื่อเจ้า ไม่มีประโยชน์
4. การงานชอบ คือ เว้นจากการฆ่า การทรมาน เว้นจากการลักขมย
5. เลี้ยงชีพชอบ คือ สำเร็จชีวิตด้วยอาชีพที่ชอบ
6. เพียรพยายามชอบ คือ เพียรระวังบาปที่ยังไม่เกิดขึ้นแล้ว เพียรหากุศลที่ยังไม่เกิดขึ้น เพียรรักษากุศลที่เกิดขึ้นแล้ว มาให้เสื่อม แต่พยายามให้เจริญยิ่ง ๆ ขึ้น
7. ระลึกชอบ คือ ระลึกไปในทางที่ดีที่ตั้งของสติที่ดีทั้งหลาย
8. ตั้งสติชอบ คือ ทำใจให้เป็นสมาธิในเรื่องที่ตั้งใจจะทำในทางที่ชอบ

(สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมืองกาญจนบุรี. 2538 : 43)

แผนการสอนครั้งที่ 5

เรื่อง นรวาสาธรรม 4

1) สัจจะ เวลา 3 ครบ

สาระสำคัญ

ผู้ที่มีความซื่อสัตย์สุจริต และมีสัจจะ มีผลทำให้เป็นที่ไว้วางใจของผู้อื่น และนำมาซึ่งความสุขต่อตนเองและสังคม

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. นักเรียนสามารถบอกความหมายของสัจจะได้
2. นักเรียนสามารถบอกถึงประโยชน์ของการมีสัจจะ และโทษของการไม่มีสัจจะได้
3. นักเรียนยกตัวอย่างบุคคลที่มีสัจจะ และได้รับผลดีเป็นสิ่งที่ตอบแทนได้

เนื้อหา สัจจะ

สัจจะ หมายถึง การมีความซื่อสัตย์ ซื่อตรงต่อกัน ทั้งกาย วาจา ใจ ทั้งต่อตนเอง ต่อผู้อื่น ต่อสังคม และหน้าที่

ประโยชน์ของการมีสัจจะ ผู้ที่ยึดถือความซื่อสัตย์สุจริตเป็นหลักในการดำรงชีวิต จะได้รับการยกย่อง เชื่อถือไว้วางใจ และอยู่ในสังคมด้วยความสงบสุข

กิจกรรมการเรียนรู้การสอน

การสอนโดยวิธีบทบาทสมมติ

1. ชำนาญ

ครูให้นักเรียนอ่านและร้องเพลง "ความซื่อสัตย์" จากแผนภูมิ เพื่อสร้างความพร้อม และเป็นแรงจูงใจในการเรียน

2. ขั้นตอน

2.1 ขั้นเตรียม ครูเตรียมเนื้อหาเรื่อง "สัจจะ" โดยเขียนเป็นสถานการณ์
เพื่อใช้ในการแสดงบทบาทสมมติ ตูรายละเอียดยาน "ความดีของเสรี"

2.2 ขั้นแสดง

1) ทำอาสาสมัครเพื่อเตรียมตัวแสดงบทบาทสมมติในกรณีที่ไม่มีผู้อาสาสมัคร
ก็ใช้วิธีจับฉลาก ซึ่งฉลากจะเขียนคำว่า "ผู้โชคดี" อยู่ 5 ใบ อีก 20 ใบ จะเขียนคำว่า
"โชคกำลังมา" ผู้ที่ได้ฉลากคำว่า ผู้โชคดีจะต้องเป็นผู้ที่แสดงบทบาทสมมติ

2) แจกเอกสารซึ่งเป็นสถานการณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อให้ผู้แสดงอ่านและ
เตรียมตัวแสดงพร้อมทั้งจัดสถานที่ให้เหมาะสมกับเนื้อเรื่อง

3) แสดงบทบาทสมมติ ตามสถานการณ์ที่กำหนดให้สำหรับนักเรียนที่ไม่ได้
แสดงบทบาทสมมติก็เป็นผู้สังเกตการณ์ ตามแบบบันทึกการสังเกตการณ์

2.3 ขั้นวิเคราะห์และอภิปรายผล

2.3.1 ครูแบ่งกลุ่มนักเรียนโดยวิธีจับฉลากเป็น 5 กลุ่ม ๆ ละ 5 คน
แล้วให้นักเรียนทุกกลุ่มอภิปรายและหาข้อสรุปในหัวข้อต่อไปนี้

- 1) นักเรียนได้ข้อคิดอะไรจากการชมการแสดงบทบาทสมมติ
- 2) นักเรียนมีความรู้สึกละอย่างไรต่อผลที่เสรีได้รับจากการแสดง
พฤติกรรมแบบนั้น
- 3) นักเรียนคิดว่าคุณพ่อของสมภพ และอาจารย์ใหญ่ทำถูกต้อง
หรือไม่ เพราะเหตุใด
- 4) นักเรียนเห็นด้วยกับการกระทำของเสรีหรือไม่ เพราะเหตุใด
- 5) นักเรียนคิดว่าสมภพรู้สึกอย่างไร เมื่อกระเป๋าสตางค์หาย
และรู้สึกอย่างไรเมื่อเสรีนำเอากระเป๋าสตางค์มาส่งให้เจ้าของโดยที่มีของครบ
- 6) บุคคลใดที่นักเรียนควรยกย่องและนำมาเป็นแบบอย่าง
เพราะเหตุใด

2.3.2 ให้นำแต่ละกลุ่มส่งตัวแทนออกมารายงานผลสรุปการอภิปราย

2.4 ขั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์และสรุป

- 1) ครูให้นักเรียนที่เคยมีประสบการณ์เกี่ยวกับเรื่องสัจจะหรือความซื่อสัตย์ออกมาเล่นประสบการณ์ของตนเอง และเมื่อปฏิบัติแล้วรู้สึกอย่างไร ได้รับผลอย่างไร หรือยกตัวอย่างบุคคลที่ตนเห็นว่ามีความซื่อสัตย์ในเรื่องของสัจจะหรือความซื่อสัตย์
- 2) ครูให้นักเรียนช่วยกันสรุปจากประสบการณ์ที่นักเรียนเล่าหรือตัวอย่างที่นำเสนอเกี่ยวกับ "สัจจะ" เพื่อจะได้นำไปเป็นข้อปฏิบัติในชีวิตประจำวัน

3. ขั้นสรุป

ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปเกี่ยวกับความหมายประโยชน์ของการมีสัจจะ และสิ่งที่ได้จากการชมการแสดงบทบาทสมมติ

สื่อการเรียนรู้

- 1) สถานการณ์ และแบบบันทึกการสังเกตการณ์
- 2) ฉลาก 25 ใบ บัตรคำ 25 ใบ

การวัดผลและประเมินผล

- 1) สังเกตจากการแสดงบทบาทสมมติ
- 2) สังเกตจากการตอบคำถาม และการรายงาน

การสอนโดยไม่ใช่บทบาทสมมติ

(สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมืองกาญจนบุรี. 2538 : 29 - 30)

1. ขั้นนำ

ครูสนทนากับนักเรียนเกี่ยวกับความหมายของ ฆราวาสธรรม ซึ่งมีองค์ประกอบ 4 ประการ

2. ขั้นสอน

- 1) ครูสนทนากับนักเรียนเกี่ยวกับความหมาย และประโยชน์ของ สัจจะ ดูรายละเอียดใน "ฆราวาสธรรม"

2) ครูเล่านิทานเรื่อง "ดาวชนยายกับงาช้างโบสวรรณ" ให้นักเรียนฟัง
 ตูรายละเอียคนิทานเรื่อง "ดาวชนกับยายงาช้างโบสวรรณ"

3. ขั้นสรุป

ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปถึงประโยชน์ของการมีสัจจะ แล้วจดบันทึกลงในสมุด
 สื่อการเรียนรู้

นิทานเกี่ยวกับสัจจะเรื่อง ดาวชนกับยายงาช้างโบสวรรณ

การวัดผลประเมินผล

1) การสังเกต

- การสนทนาโต้ตอบของนักเรียน
- การร่วมกันสรุปเนื้อหาเพื่อบันทึกเป็นความรู้

2) การทดสอบ

- ชักถามปากเปล่า

เพลงความซื่อสัตย์

ความซื่อสัตย์

เป็นสมบัติของคนดี

หากว่าใครไม่มี

ชาตินี้เอาดีไม่ได้

มีความรู้ท่วมหัว

เอาตัวไม่รอดคมใบ

คดโกงแล้วใคร

จะรับไว้ให้ร่วมงานเอย

ความดีของเสรี

ในห้องเรียนของชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สมภพเป็นนักเรียนชายคนหนึ่ง ซึ่งเรียนอยู่ในห้องนี้ สมภพเป็นลูกคนเดียวของพ่อแม่ที่มีฐานะร่ำรวย สมภพมีเพื่อนสนิท 2 คนคือ เสรีกับปรีชา ทั้ง 3 คน เป็นเพื่อนเล่นกันมาตั้งแต่ชั้นประถมปีที่ 1 เสรีมีฐานะยากจนอยู่กับแม่ ซึ่งมีอาชีพหาบขนมขาย ส่วนพ่อเสียชีวิตเพราะประสบอุบัติเหตุรถชนกัน อยู่มาวันหนึ่งแม่ของเสรีได้ล้มป่วยลง ปรีชาจึงมาเยี่ยมเสรีที่บ้าน เห็นแม่ของเสรีไม่สบายก็บอกให้เสรีพาแม่ไปหาหมอ เมื่อไปถึงโรงพยาบาลหมอให้นอนรักษาตัวอยู่ในโรงพยาบาลหลายวัน ต้องเอาเงินไปจ่ายค่ารักษาพยาบาล จึงทำให้เสรีเหลือเงินอยู่ไม่มากนัก แต่อาการของแม่เสรีก็ยังไม่ดีขึ้น เสรีจึงคุยกับปรีชาว่าจะทำอย่างไรดี จึงจะมีเงินมาเป็นค่ารักษาพยาบาลแม่ ปรีชาแนะนำให้เสรีขโมยเงินของสมภพก่อน แต่เสรีไม่กล้าขโมย

วันหนึ่งหลังเลิกเรียน ซึ่งเป็นวันที่เสรีทำความสะอาดห้องเรียน และนักเรียนคนอื่น ๆ กลับบ้านกันหมดแล้ว ขณะที่เสรีกำลังทำความสะอาดห้องเรียนอยู่นั้น เขาได้เหลือบเห็นกระเป๋าสตางค์วางอยู่บนโต๊ะเรียน เขาจึงเปิดดูในกระเป๋าเห็นสร้อยทองคำเส้นหนึ่ง ซึ่งถ้าเอาไปเป็นค่ารักษาพยาบาลแม่ก็คงจะพอ แต่เสรีนึกถึงคำสอนของแม่ว่า การคิดเอาของของคนอื่นนั้นไม่ดี ถ้าของนั้นเป็นของเราจะรู้สึกอย่างไร เสรีจำได้ว่าโต๊ะตัวนี้เป็นของสมภพ กระเป๋าสตางค์ก็คงเป็นของสมภพ เสรีจึงนำกระเป๋าสตางค์ไปคืนสมภพ ซึ่งในขณะที่สมภพกำลังจะไปที่โรงเรียน เพราะนึกได้ว่าตนเองลืมกระเป๋าสตางค์ไว้ ในกระเป๋าสตางค์มีสร้อยคอ 1 เส้น ซึ่งสมภพถอดออกในชั่วแวบพละ เมื่อสมภพได้กระเป๋าพร้อมสร้อยคอก็กล่าวขอบคุณเสรีระหว่างที่คุยกันอยู่ พ่อของสมภพก็เดินเข้ามาคุยด้วย สมภพจึงเล่าเรื่องที่เสรีเก็บกระเป๋าสตางค์ของตนได้แล้วนำมาคืนให้พ่อฟัง พ่อของสมภพกล่าวชมเชยการกระทำของเสรีและได้สอบถามอาการป่วยของแม่เสรี เสรีจึงเล่าให้ฟัง พ่อของสมภพจึงเสนอว่าเพื่อเป็นการตอบแทนความดีของเสรี ตนจะเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลให้หมดค่าใช้จ่ายกับแม่ของเสรีเอง นอกจากนี้พ่อของสมภพยังได้นำเรื่องนี้ไปเล่าให้อาจารย์ใหญ่ที่โรงเรียนฟัง ซึ่งทางอาจารย์ใหญ่ก็ได้ประกาศความดีของเสรีให้นักเรียนทั้งหมดฟัง เพื่อให้เป็นแบบอย่างที่ดีต่อไป

ให้นักเรียนแสดงบทบาทสมมติเป็นบุคคลต่อไปนี้

1. บทบาทของเสรี
2. บทบาทของสมภพ
3. บทบาทของปรีชา
4. บทบาทพ่อของสมภพ
5. บทบาทอาจารย์ใหญ่

แบบบันทึกการสังเกตการณ์

1. ผู้แสดงเป็นเสริมี่สัจจะต่อตนเอง ต่อผู้อื่นหรือไม่
☐ มี ☐ ไม่มี
 เพราะ
2. ผู้สังเกตการณ์เห็นว่าพฤติกรรมใดของบุคคลในเรื่องที่ควรยึดถือเป็นแบบอย่างเพราะ

3. ถ้าให้นักเรียนเป็นเสริมนักเรียนจะตัดสินใจอย่างไร เมื่อพบกระเป๋าสตางค์ ซึ่งภายในมีสร้อยทองคำ และแม่กำลังต้องการเงินไปรักษาตัว
☐ ส่งคืนเจ้าของ ☐ ไม่ส่งคืน
 เพราะ
4. พฤติกรรมของบุคคลใดในเรื่องที่ควรสนับสนุน และส่งเสริม
 ชื่อ.....
 เพราะ
5. ผู้แสดงเป็นบริชา และสมภพมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อเสรี ซึ่งเป็นเพื่อนหรือไม่
☐ มี ☐ ไม่มี
 เพราะ.....

ฉราวาสธรรม หมายถึง ธรรมที่ฉราวาสหรือผู้ครองเรือนพึงนำไปปฏิบัติเพื่อให้การดำเนินชีวิตมีความปกติสุข คือ มีความสงบสุข มีความเจริญก้าวหน้า และมีความรักใคร่สามัคคีกัน ในครอบครัว หมู่คณะ ชุมชน ตลอดจนสังคม และประเทศชาติของตน

ฉราวาสธรรมมี 4 ประการดังนี้

1. สัจจะ
2. ทมะ
3. ขันติ
4. จาคะ

1. สัจจะ หมายถึง การมีความจริงใจ ซื่อสัตย์สุจริตต่อกันในเรื่องต่าง ๆ คือ มีสัจจะต่อวาจา มีสัจจะต่อหน้าที่ มีสัจจะต่อบุคคล มีสัจจะต่อคัมภีร์ และการมีสัจจะต่อการถือระเบียบวินัย

(สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมืองกาญจนบุรี. 2538 : 30)

นิทานเรื่อง ตาโรนกับยายโรนงไปสวรรค์

ตาโรนกับยายโรนงเป็นสามีภรรยา กัน ตาโรนเป็นคนใจบุญ วันหนึ่งมีโรคกาฬได้เกาะ
 หางช้างไปเที่ยวบนสวรรค์ ขากลับจากสวรรค์ได้ซื้อหมากพลูมาฝากยายโรนง และได้กำชับว่า
 อย่าได้บอกกับใครารู้เรื่องนี้โดยเด็ดขาด ยายโรนงก็รับปากแต่ก็อดไปบอกกับใครไม่ได้ ในที่สุด
 ชาวบ้านทั้งหลายก็ทราบเรื่องต่าง ๆ ก็มารวมกันที่บ้านยายโรนง เพื่อร่วมขอเดินทางไปสวรรค์ด้วย
 ทุกคนต่างก็เกาะหางช้างต่อ ๆ กันยาวมาก โดยมีตาโรนเกาะเป็นคนแรก เมื่อเดินทางใกล้ถึง
 สวรรค์ ยายโรนงเมื่อยมากจึงต่อว่า ตาโรนว่าทำไมไม่ถึงสักที่เกิดการทะเลาะกัน ตาโรนโกรธ
 ละมือจากการจับหางช้างเลยตกสวรรค์ตายหมด

(สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมืองกาญจนบุรี. 2538 : 30)

แผนการสอนครั้งที่ 6

เรื่อง นรนาสาธรรม 4

2) ทมะ เวลา 3 คาบ

สาระสำคัญ

การข่มใจ คือ ความสามารถในการชนะใจตนเองและผู้อื่นรวมไปถึงการไม่ทำนาสิ่งต่าง ๆ ที่ไม่ดี อันเป็นผลให้ตัวเราและคนอื่น ๆ ในสังคมมีความสุข

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. นักเรียนบอกความหมายของ "ทมะ" ได้
2. นักเรียนสามารถบอกถึงประโยชน์ของการมี ทมะได้
3. นักเรียนสามารถยกตัวอย่างการกระทำที่แสดงถึงการมี ทมะได้

เนื้อหา ทมะ

ทมะ หมายถึง การข่มจิตของตน สามารถเอาชนะอารมณ์และความรู้สึกที่ไม่ดีต่าง ๆ ของตนเองได้

ประโยชน์ของทมะ ทำให้ไม่โกรธ ไม่เกรี้ยวกราด ไม่เกิดการทะเลาะวิวาท หรือ ไม่เกิดความแตกแยกในครอบครัว

กิจกรรมการเรียนรู้

การสอนโดยใช้นาบทบาทสมมติ

1. ขั้นนา

ครูให้นักเรียนอ่านเรื่อง เพลง "ยิ้ม" ในแผนภูมิ 1 เทียบพร้อมกัน และหลังจากนั้นครูและนักเรียนร่วมกันร้องเพลงยิ้ม ดูรายละเอียดนา "เพลงยิ้ม"

2. ขั้นสอน

2.1 ขั้นเตรียม ครูเตรียมเนื้อหา เรื่อง ทมะ โดยเขียนเป็นสถานการณ์เพื่อใช้ในการแสดงบทบาทสมมติ ดูรายละเอียดนา "สถานการณ์ที่โรงเรียน"

2.2 ขั้นแสดง

1) หาอาสาสมัครเพื่อเตรียมตัวแสดงบทบาทสมมติ ในกรณีที่ไม่มีผู้อาสาสมัคร ก็ใช้วิธีจับฉลากรายชื่อจากจำนวนนักเรียนทั้งหมด ในห้องเรียนมาเท่ากับจำนวนที่แสดงในบทบาทสมมติ

2) แจกเอกสาร ซึ่งเป็นสถานการณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เพื่อให้ผู้แสดงอ่าน และเตรียมตัวแสดงพร้อมทั้งจัดสถานที่ให้เหมาะสมกับเนื้อเรื่อง

3) แสดงบทบาทสมมติ ตามสถานการณ์ที่กำหนดให้ สำหรับนักเรียนที่ไม่ได้แสดงบทบาทสมมติก็เป็นผู้สังเกตการณ์ ตามแบบบันทึกการสังเกตการณ์

2.3 ขั้นวิเคราะห์และอภิปรายผล

2.3.1 ครูแบ่งกลุ่มนักเรียนโดยวิธีจับฉลากผลไม้ ซึ่งจะมีผลไม้อยู่ 5 ชนิดคือ แตงโม องุ่น ลำไย ชมพู่ มะม่วง อย่างละ 5 ผลใครจับฉลากได้ผลไม้ชนิดใดก็ไปอยู่ในประเภทนั้น ซึ่งเมื่อเข้ากลุ่มแล้วจะได้กลุ่มละ 5 คน 5 กลุ่ม ซึ่งเท่ากับฉลากผลไม้ที่จับ แล้วให้แต่ละกลุ่มร่วมกันอภิปรายและหาข้อสรุปในหัวข้อต่อไปนี้

- 1) นักเรียนมีความรู้สึกอย่างไรต่อคณีย์และสมชาย
- 2) สมชายเป็นคนอย่างไร
- 3) บุคคลใดที่นักเรียนควรยกย่องและนำมาเป็นแบบอย่าง เพราะเหตุใด
- 4) นักเรียนเห็นด้วยกับการกระทำของสมชายหรือไม่ เพราะเหตุใด
- 5) บุคคลใดควรแก้ไขความประพฤติ เพราะเหตุใด
- 6) ถ้าให้นักเรียนเป็นคณีย์ นักเรียนจะปฏิบัติตัวอย่างไร

เมื่อถูกสมชายดูหมิ่น

2.4 ขั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์และสรุป

1) ครูให้นักเรียนที่เคยมีประสบการณ์เกี่ยวกับ ทุพพ การชมาใจ การเอาชนะอารมณ์และความรู้สึไม่ตี่ต่าง ๆ มาเล่าให้เพื่อนฟัง หรือยกตัวอย่างบุคคลที่นักเรียนรู้จักที่มีทุพพอยู่ในจิตใจ และประสบกับความสำเร็จ

2) ควรให้นักเรียนช่วยกันสรุปถึงผลดีของการมีทุพพ และผลเสียจากการขาดทุพพ จากเรื่องที่เล่าเพื่อจะได้นำไปเป็นข้อคิด และปฏิบัติในชีวิตประจำวัน

3. ขั้นสรุป

ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปความหมายของทมะ ประโยชน์และโทษของการมีทมะ และไม่มีทมะ

สื่อการเรียนรู้

1. สถานการณ์ และแบบบันทึกการสังเกต
2. ฉลากผลไม้จำนวน 25 ใบ
3. แผนภูมิเพลงยิ้ม

การวัดผลประเมินผล

1. สังเกตจากการแสดงบทบาทสมมติ
2. สังเกตจากการตอบคำถาม การรายงานและการยกตัวอย่าง

การสอนโดยมีบทบาทสมมติ

(สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมืองกาญจนบุรี. 2538 : 31 - 32)

1. ขั้นนำ

ครูและนักเรียนร่วมกันร้องเพลง "ยิ้ม" ตามแผนภูมิ แล้วถามว่ามีเนื้อหาเกี่ยวกับอะไร

2. ขั้นสอน

- 1) ครูสนทนากับนักเรียนถึงความหมายและประโยชน์ของ ทมะ
- 2) ครูเล่านิทานเรื่อง ภรรยาหลงใจสามี ให้นักเรียนฟัง
- 3) แบ่งกลุ่มนักเรียนออกไปค้นคว้าเกี่ยวกับ เรื่อง การมีทมะอยู่ในใจคืออะไร
- 4) ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มส่งตัวแทนออกมารายงานหน้าชั้นเรียน

3. ขั้นสรุป

ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปประโยชน์ของการมี ทมะ อยู่ในใจ

สื่อการเรียนรู้

- 1) หนังสือธรรมะที่เกี่ยวกับ จราวาสธรรม
- 2) นิทานเรื่อง ภรรยาหลงใจสามี
- 3) แผนภูมิเพลงยิ้ม

การวัดผลประเมินผล

- 1) การสังเกต
 - ความสนใจในการฟังนิทาน
 - การสรุปประเด็นที่ได้รับจากธรรมชาติข้อนี้ลงในสมุด
- 2) การสัมภาษณ์ ชักถามรายบุคคล

เพลงยืม

ยืมเอ๋ยยืมรับ	ยืมยอมจับ รอยโกรธ ำให้โหดเหี้ย
ยืมทนเหงา พึ่งเพิ่ม เสริมทวี	เป็นสองสี่ แดพบ สมทบกัน
ำไม่เชื่อเชิญลองยืมพร้อมพรายเกิด	ยืมจะ เกิดทวิหนอคิดก็ขึ้น
เมื่อหยุดยืม ยืมไซ้รู้ ก็ไปพลัน	อันยืมนั้น มาแต่ไหน ำครู้เอย

(สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมืองกาญจนบุรี. 2538 : 31)

สถานการณ์ ที่โรงเรียน

คณียเป็นนักเรียนในโรงเรียนแห่งหนึ่ง เรียนอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เธอมีความสามารถในการวาดเขียนได้สวยงามเป็นที่ชื่นชมของเพื่อน ๆ พ่อเธอมีอาชีพจำสามล้อ แม่มีอาชีพเป็นพนักงานทำความสะอาดของเทศบาล ซึ่งดูแลรับผิดชอบในตลาด คณียภาคภูมิใจในอาชีพที่สุจริตของพ่อและแม่ เธอตั้งใจเรียนเสมอและสอบได้คะแนนดี ถึงแม้ว่าจะไม่ได้ที่หนึ่ง

วันหนึ่งแม่ของคณียไม่สบายไม่สามารถไปทำงานได้ คณียจึงทำหน้าที่แทนแม่โดยการกวาดถนนและเก็บขยะที่ตลาดตอนเช้ามืด และได้พบกับสมชาย ซึ่งเป็นเพื่อนที่เรียนอยู่ในห้องเดียวกัน สมชายเป็นคนที่มีความซื่อสัตย์ดี พ่อแม่รับราชการและออกเงินให้คณีย สมชายไม่ทักและไม่พูดกับคณีย แต่กับรับขยะไปที่กองขยะ ซึ่งอยู่ข้างหน้าคณีย คณียกำลังกวาดขยะ แล้วสมชายก็พูดว่า "สกปรก เหม็น" แต่คณียก็ไม่ได้โต้ตอบอะไร และทำหน้าที่กวาดถนนต่อไป เพราะคณียรู้ว่าสมชายมีนิสัยชอบดูถูกและเหยียดหยามคนอื่น

1 สัปดาห์ต่อมาทางโรงเรียนก็ได้ประกาศผลการประกวดวาดภาพ ผลปรากฏว่า คณียชนะในการประกวดวาดภาพและได้เงินรางวัล 500 บาท เพื่อน ๆ ในโรงเรียนต่างพากันปรบมือแสดงความยินดี แต่สมชายกลับพูดว่าที่ได้รางวัลเพราะทางโรงเรียนเห็นว่าเธอจนและกลัวว่าจะไม่มีเงินซื้อข้าวกิน แต่คณียก็ไม่ได้โต้ตอบอะไรกับยิ้มให้กับเพื่อน ๆ ที่ปรบมือให้ตน

ให้นักเรียนแสดงบทบาทสมมติเป็นบุคคลต่อไปนี้

1. บทบาทของคณีย
2. บทบาทของพ่อ แม่
3. บทบาทของสมชาย
4. บทบาทของเพื่อน ๆ

แบบบันทึกการสังเกตการณ์

ผู้สังเกต

ให้ผู้สังเกตการณ์คอยสังเกตผู้แสดงและบันทึกผลการสังเกต ดังรายการต่อไปนี้

1. บทบาทของผู้แสดงเป็นบุคคลใดในเรื่องที่นักเรียนคิดว่าเป็นแนวทางความประพฤติที่ไม่ดี เพราะเหตุใด
 ผู้แสดงเป็น.....เพราะ.....
2. บทบาทของผู้แสดงเป็นคณีนัยมีทมะอยู่ในใจหรือไม่
 () มี () ไม่มี
 เพราะ.....
3. บทบาทของผู้แสดงเป็นบุคคลใดในเรื่องที่นักเรียนควรนำมาเป็นตัวอย่าง
 ผู้แสดงเป็น.....เพราะ.....
4. ผู้แสดงเป็นสมชายมีนิสัยดีหรือไม่
 () ดี () ไม่ดี
5. ถ้าให้นักเรียนเป็นคณีนัยนักเรียนจะมีทมะอยู่ในใจหรือไม่ เมื่อถูกดูหมิ่นเหยียดหยาม
 () มี () ไม่มี
 เพราะ.....

นิทานเรื่อง ภรรยาหลงใจสามี

ภรรยาอยากจะหลงใจสามีว่า สามีของตนเป็นผู้มีความอดทนหรือมีการข่มใจได้หรือไม่ เพราะตนเองทราบว่าสามีเป็นคนใจดี อารมณ์เย็น ไม่โกรธง่าย แต่ก็ยังอยากจะลองใจดู

วันหนึ่งจึงคิดขึ้นมาได้ว่า ควรจะหุงข้าวให้ดิบบ้าง และบ้าง ใหม้บ้าง และดิบ ๆ และ ๆ บ้างหมุนเวียนกันไปในแต่ละวัน เมื่อสามีได้กินในวันแรกก็พูดขึ้นว่า ตั้งแต่อยู่กันมาไม่เคยกินข้าวดิบเลย วันนี้โชคดีได้กินข้าวดิบ รู้สึกอร่อยและมันดี ในวันที่ 2 สามีก็ชมอีกว่า ข้าวและอร่อยดี ข้าวใหม่หอมดี อะไร ๆ ก็ดีไปหมด ไม่เคยโกรธภรรยาเลยทั้ง ๆ ที่รู้ว่าภรรยาแกล้งตน ก็เลยไม่ได้ทะเลาะกัน ทำให้อยู่กันอย่างมีความสุข

(สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมืองกาญจนบุรี. 2538 : 32)

แผนการสอนครั้งที่ 7

เรื่อง ทราวาธรรม 4

3) จันติ เวลา 3 คาบ

สาระสำคัญ

ความอดทน อดกลั้นเป็นอุปนิสัยที่ดีที่ฝึกได้ ผู้ที่มีความอดทนอดกลั้นย่อมชนะอุปสรรค และเป็นที่รักใคร่นับถือของคนอื่น ๆ

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. นักเรียนบอกความหมายของ จันติได้
2. นักเรียนบอกประโยชน์ของการมี จันติได้
3. นักเรียนยกตัวอย่างบุคคลที่ประสบผลสำเร็จ จากการมีจันติ

เนื้อหา จันติ

จันติ หมายถึงความอดทน อดกลั้นต่อสิ่งที่ไม่พึงปรารถนาต่าง ๆ ได้แก่ความยากลำบาก หรือความทุกข์เวทนา ความเจ็บป่วย เจ็บแค้นและอำนาจกิเลสคือ ความรัก โลภ โกรธ หลง ประโยชน์ของจันติ ทำให้ประสบผลสำเร็จในชีวิต หรือทำให้สำเร็จงานสิ่งที่ไม่พึงประสงค์

กิจกรรมการเรียนรู้

การสอนโดยบทบาทสมมติ

1. ขั้นนำ

ครูให้นักเรียนเล่นเกม "หย่อนลูกเทนนิส" เพื่อฝึกความอดทน ดูรายละเอียด ในเรื่อง "เกมหย่อนลูกเทนนิส"

2. ขั้นสอน

2.1 ขั้นเตรียม ครูเตรียมเนื้อหาเรื่อง จันติ โดยเขียนเป็นสถานการณ์ เพื่อใช้ในการแสดงบทบาทสมมติ ดูรายละเอียดใน "สถานการณ์จำลองการทำงาน"

2.2 ขั้นแสดง

1) หาอาสาสมัคร เพื่อเตรียมตัวแสดงบทบาทสมมติ ในกรณีที่ไม่มีผู้อาสาสมัคร ก็ใช้วิธีจับฉลากชื่อสัตว์ผู้ที่ได้ชื่อสัตว์ที่แตกต่างจากคนอื่น จะเป็นผู้ที่แสดงบทบาทสมมติ เช่น เสือ สิงโต กวาง ละมั่ง ปลา ไก่ งู กบเป็นสัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำ ปลาเป็นสัตว์น้ำ ไก่เป็นสัตว์เลี้ยง งามเป็นสัตว์เลื้อยคลาน

2) แจกเอกสาร ซึ่งเป็นสถานการณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อให้ผู้แสดงอ่านและเตรียมตัวแสดง พร้อมทั้งจัดสถานที่ให้เหมาะสมกับเนื้อเรื่อง

3) แสดงบทบาทสมมติ ตามสถานการณ์ที่กำหนดให้สำหรับนักเรียนที่ไม่ได้แสดงบทบาทสมมติ ก็เป็นผู้สังเกตการณ์ตามแบบบันทึกการสังเกตการณ์

2.3 ขั้นวิเคราะห์และอภิปรายผล

2.3.1 ครูจัดกลุ่มให้นักเรียนโดยวิธีจับฉลากเป็น 5 กลุ่ม ๆ ละ 5 คนแล้วให้นักเรียนทุกกลุ่มอภิปรายและหาข้อสรุปในหัวข้อต่อไปนี้

- 1) บทเรียนที่ได้จากการแสดงบทบาทสมมติ
- 2) สมศรีเป็นคนอย่างไร
- 3) ปราณี่เป็นคนอย่างไร
- 4) บุคคลใดที่นักเรียนควรยกย่องและนำมาเป็นแบบอย่างเพราะเหตุใด
- 5) บุคคลใดควรแก้ไขความประพฤติ เพราะเหตุใด
- 6) สมศรีและปราณี่มีพฤติกรรมอะไรที่แตกต่างกัน

2.3.2 ครูให้ตัวแทนของแต่ละกลุ่มออกมารายงานผลการอภิปรายและสรุป

2.4 ขั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์และสรุป

1) ครูให้นักเรียนที่เคยมีประสบการณ์เกี่ยวกับความอดทนในด้านต่าง ๆ เช่น อดทนต่อความเจ็บใจ อดทนต่ออำนาจกิเลส มาเล่าประสบการณ์ให้เพื่อนฟัง หรือยกตัวอย่างบุคคลที่นักเรียนรู้จักที่ประสบกับความสำเร็จจากการมีขันติ

2) ครูให้นักเรียนช่วยกันสรุปถึงผลดีของการมีความอดทนและผลเสียของการขาดความอดทนจากเรื่องที่เพื่อน ๆ เล่าให้ฟัง เพื่อจะได้นำไปใช้ในชีวิตรประจำวัน

3. ขั้นสรุป

ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปเกี่ยวกับความหมาย ประโยชน์ของจันติ และสิ่งที่ได้จากการแสดงบทบาทสมมติ

สื่อการเรียนรู้

- 1) สถานการณ์
- 2) วัสดุที่ใช้ประกอบในการเล่นเกม (ลูกเทนนิส เขือก กระป๋อง ดึง ผ้าเช็ดหน้า)
- 3) วัสดุที่ใช้ประกอบการแสดงบทบาทสมมติ (เข็มมาลัย มะลิ ดอกพุด)
- 4) ฉลากชื่อสัตว์ 25 ใบ

การประเมินผล

- 1) สังเกตจากการแสดงบทบาทสมมติ
- 2) สังเกตจากการอภิปราย การตอบคำถาม และการยกตัวอย่าง

การสอนโดยไม่มีบทบาทสมมติ

(สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมืองกาญจนบุรี. 2538 : 33 - 34)

1. ขั้นนำ

ครูนำภาพที่เกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความอดทนมาให้ให้นักเรียนดู แล้วสนทนาเกี่ยวกับภาพนั้น ๆ ว่าได้รับผลจากความอดทนอย่างไร

2. ขั้นสอน

- 1) ครูและนักเรียนร่วมกันสนทนาความหมายของจันติ
- 2) ครูเล่านิทานเกี่ยวกับความอดทนให้นักเรียนฟัง เพื่อให้นักเรียนเห็น

ประโยชน์ของการมีความอดทน ตูรายละเอียดยานนิทานเรื่อง "ความอดทน"

- 3) แบ่งกลุ่มนักเรียนช่วยกันหาแนวทางในการประพฤติปฏิบัติตนให้มี จันติ
- 4) ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มส่งตัวแทนมารายงานหน้าชั้นเรียนตามแนวทางกลุ่มของตน
- 5) ครูนำเอาแนวทางต่าง ๆ มาเขียนบนกระดานดำและปรับให้สมบูรณ์ แล้วให้นักเรียนจดบันทึกลงในสมุด

3. ขั้นสรุป

ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปความหมาย ประโยชน์ และแนวทางการปฏิบัติ เพื่อให้เกิดจิตธรรม

สื่อการเรียนรู้

- 1) นิทานเกี่ยวกับความอดทน
- 2) ภาพเกี่ยวกับความอดทนต่าง ๆ

การวัดผลประเมินผล

- 1) การสังเกต
 - การร่วมกันอภิปรายและการค้นคว้า
 - การรายงานผลงานของแต่ละกลุ่ม
- 2) การทดสอบข้อเขียนด้วยการบรรยาย 3 – 2 ข้อ

เกมหย่อนลูกเทนนิส

อุปกรณ์

1. ลูกเทนนิส กลุ่มละ 3 ลูกพร้อมถุงใส่ลูกเทนนิส
2. กระบองกลุ่มละ 1 ใบ
3. เชือก
4. ผ้าปิดตากกลุ่มละ 4 ผืน

กติกาในการเล่นเกมนี้อย่างนี้

1. ครูแจกลูกเทนนิสกลุ่มละ 3 ลูก กระบองกลุ่มละ 1 ใบ และถุงสำหรับใส่ลูกเทนนิส ซึ่งมีปลายเชือกทั้ง 4 ด้านยาวด้านละ 1 เมตร
2. ให้สมาชิกในแต่ละกลุ่ม 4 คนยืนเป็นวงกลมแล้วครูจะวางกระบองไว้ตรงกลางวงกลมให้นักเรียน 4 คนยืนห่างจากกระบองประมาณ 70 เซนติเมตร นักเรียนทั้ง 4 คนยืนจับปลายเชือกคนละ 1 เส้น ซึ่งมีปลายเชือกทั้งหมด 4 เส้น
3. สมาชิกที่เหลือ 1 คนมีหน้าที่บอกให้นักเรียนทั้ง 4 คนปฏิบัติตามคำสั่งของตนเพื่อให้กลุ่มของตนหย่อนลูกเทนนิสลงในกระบองให้เร็วที่สุด ซึ่งนักเรียนทั้ง 4 คนไม่มีหน้าที่ถามหรือตอบว่าคนที่ทำหน้าที่บอกให้หย่อนลูกเทนนิสใด ๆ ทั้งสิ้น
4. นักเรียนที่มีหน้าที่หย่อนลูกเทนนิสต้องถูกปิดตาด้วยผ้าเช็ดหน้า
5. เมื่อหย่อนลูกเทนนิสลงในกระบองได้แล้ว ให้สมาชิกที่เป็นคนบอกให้เพื่อนหย่อนลูกเทนนิส เอาลูกเทนนิสออกจากกระบอง โดยวางไว้ข้าง ๆ กระบองและเอาถุงออกมาใส่ลูกเทนนิสใหม่ ทำอย่างนี้จนหมดเวลา
6. ให้เวลาในการแข่งขันหย่อนลูกเทนนิส 5 นาที เมื่อหมดเวลาแล้วทุกกลุ่มหย่อนลูกเทนนิสได้ไม่ครบ 3 ลูก ให้กลุ่มที่หย่อนลูกเทนนิส ได้มากที่สุดเป็นกลุ่มที่ชนะในการแข่งขันครั้งนี้ โดยกำหนดให้ลูกเทนนิส 1 ลูกมีค่า = 10 คะแนน

(อนุกุล มนชัย. 2536 : 161 - 162)

สถานการณ์ในชั่วโมงการงาน

สมศรีและปราณี เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนแห่งหนึ่ง ทั้งสองอยู่ห้องเดียวกันและเป็นเพื่อนที่สนิทกันมาก วันหนึ่งในชั่วโมงการงานครูได้สอนให้นักเรียนทำมาลัยกลมจากดอกมะลิหรือดอกพุท โดยครูอธิบายพร้อมทั้งสาธิตการทำมาลัยกลมให้นักเรียนดู และได้สั่งให้นักเรียนทำมาลัยกลมละ 1 พวง ในตอนท้ายชั่วโมง ทั้งสมศรีและปราณีต่างก็ม่อ้นดทางด้านฝีมือประเภทนี้ เมื่อลงมือทำไปสักครู่ สมศรีก็รู้สึกเริ่มเหนื่อยที่ทำไม่ได้ จึงไม่ยอมทำแล้วเอาหนังสือเพลงมาร้องเพลงให้เพื่อนฟังแทน

ส่วนปราณีก็ทำไม่ได้เช่นเดียวกัน ได้ลูกบิดาจันจิราซึ่งเป็นผู้ที่มีความสามารถทางด้านนี้ จันจิราได้สอนปราณีและให้ปราณีหัดทำ ในตอนแรก ๆ ปราณีก็ทำไม่ค่อยได้ แต่หลังจากปราณีได้พยายามทำหลาย ๆ ครั้ง ก็สามารถทำได้เหมือนคนอื่นเช่นกัน

เมื่อใกล้จะหมดเวลาครูก็บอกให้นักเรียนเอามาลัยมาส่ง ปรากฏว่ามีสมศรีเพียงคนเดียวที่ทำไม่ได้ทำมาส่ง โดยอ้างว่าทำไม่ได้ ครูจึงเรียกปราณีลุกขึ้น แล้วให้ปราณีเล่าวิธีการของตนให้เพื่อนฟัง ครูชมเชย ปราณีว่ามีความขยัน อดทนดีมาก จึงทำให้งานสำเร็จ และบอกให้สมศรีเอาแบบอย่างปราณี

ให้นักเรียนแสดงบทบาทสมมติเป็นบุคคลต่อไปนี้

1. บทบาทของสมศรี
2. บทบาทของปราณี
3. บทบาทของจันจิรา
4. บทบาทของครู

แบบบันทึกการสังเกตการณ์

ข้อกำหนด

ให้ผู้สังเกตการณ์คอยสังเกตผู้แสดงและบันทึกผลการสังเกต ดังรายการต่อไปนี้

1. ขั้นตอนการแสดงและขั้นตอนการอธิบายมีปัญหาค้าง
 - ขั้นตอนการแสดง
 - () มี () ไม่มี
 - ถ้ามีปัญหาคือ.....
 - ขั้นตอนการอธิบาย
 - () มี () ไม่มี
 - ถ้ามีปัญหาคือ.....
2. พฤติกรรมของบุคคลในเรื่องที่บันทึกตัวอย่างของการมีขันติ (ความอดทน)
 1. ชื่อ.....นามสกุล.....
 - พฤติกรรมที่ดีคือ.....
 2. ชื่อ.....นามสกุล.....
 - พฤติกรรมที่ดีคือ.....
3. บทบาทของผู้แสดงบุคคลในเรื่องที่นักเรียนคิดว่าเป็นแนวทาง ความประพฤติที่ไม่ดี

เพราะเหตุใด.....

ผู้แสดงเป็น.....เพราะ.....
4. ผู้แสดงให้ผู้สังเกตบทบาทของตน
 - () มี () ไม่มี
 - ถ้ามีเป็นจำนวน.....คน
5. ถ้าให้นักเรียนเป็นครู นักเรียนจะทบทวนสมศรีหรือไม่
 - () ทบทวน () ไม่ทบทวน
 - เพราะ.....

นิทานเรื่อง ความอดทน

ในหมู่บ้านแห่งหนึ่ง มีนักเรียนอยู่ 2 คนซึ่งต่างก็เข้าเรียนในโรงเรียนเดียวกันโดยตลอด เด็กชายกรเป็นลูกคนร่ำรวยมีนิสัยเกียจคร้านไม่สนใจต่อการเล่าเรียน แม้แต่การงานอื่น ๆ ก็ไม่ค่อยสนใจทำ เมื่อเรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 แล้วก็ไม่ยอมเรียนต่อ ออกมาอยู่บ้านเที่ยวเล่นไปวัน ๆ ส่วนเด็กชายพลเป็นผู้มีความมานะพยายามเพราะทางบ้านยากจน ขยันขันแข็งในการงานทุกชนิดทำได้ทุกอย่างเมื่อครู่ให้การบ้านก็ตั้งใจทำอย่างเต็มที่ถึงความสามารถ วันเสาร์ อาทิตย์ ก็ยังอุตสาหะไปรับจ้างเขาทำงาน นานเงินมาเป็นค่าขนม การเรียนก็ดีขึ้นทุกที ๆ เมื่อเรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก็พยายามหาเงินเรียนต่อด้วยความมานะอดทนต่อความยากลำบากทุกอย่าง ในที่สุดก็เรียนสำเร็จออกมาเป็นนายร้อยตำรวจตรี แต่งตัวโก้ทุก ๆ คน ในหมู่บ้านนั้นก็รักใคร่ ส่วนเด็กชายกรนั้น เมื่อโตขึ้นก็ได้แต่ใช้จ่ายสมบัติที่พ่อแม่ให้ไว้จนหมดสิ้น จะไปรับจ้างทำงานก็ไม่มีใครเขาจ้างเพราะเป็นผู้ที่ไม่มีความรู้

วันหนึ่งบังเอิญ นายร้อยตำรวจตรีพบกับนายกร มาพบกันเข้าโดยบังเอิญ ต่างก็รู้สึกดีใจนั่งคุยกัน นายกรรู้สึกว่าเป็นคนไม่มีความอดทนต่อสิ่งต่าง ๆ จึงต้องได้รับผล คือ ความทุกข์ยากในบั้นปลาย นายร้อยตำรวจตรีเห็นเพื่อนมีความสำนึกผิด ก็รับไว้เป็นคนขับรถ เป็นที่ไว้วางใจตลอดมา

(สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมืองการญจนบุรี. 2538 : 34)

แผนการสอนครั้งที่ 8

เรื่อง ธรรมชาติธรรม 4

4) จาคะ เวลา 3 คาบ

สาระสำคัญ

การรู้จักให้และการรู้จักรับก่อให้เกิดความสุขทั้งผู้ให้ และผู้รับ

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. นักเรียนสามารถบอกชื่อหลักธรรมในสถานการณ์ที่กำหนดให้ได้อย่างถูกต้อง
2. นักเรียนสามารถบอกถึงประโยชน์ของการมี "จาคะ"
3. นักเรียนสามารถยกตัวอย่างการกระทำที่แสดงถึงการมีจาคะได้

เนื้อหา จาคะ

จาคะ หมายถึง ความเสียสละ การบริจาคสิ่งของสงเคราะห์ช่วยเหลือผู้อื่นที่ขาดแคลน หรือตกทุกข์ได้ยากอันจะทำให้เกิดความสุข ความยินดีแก่ทั้งผู้ให้และผู้รับ ซึ่งการบริจาคมนี้รวมไปถึง การให้ความรู้ ความคิด กำลังกาย กำลังใจด้วย

ประโยชน์ของจาคะ ทำให้เกิดความรักใคร่ ผูกใจไว้ได้ มีความเห็นอกเห็นใจ ทำให้สังคม มีความอบอุ่นยิ่งขึ้น

กิจกรรมการเรียนการสอน

การสอนโดยวิธีบทบาทสมมติ

1. ขั้นนำ

ครูนำรูปภาพที่เกี่ยวข้องกับการบริจาคทรัพย์ หรือสิ่งของช่วยเหลือผู้ขาดแคลน มาให้นักเรียนดู แล้วสนทนาเกี่ยวกับภาพนั้นว่า ใครให้อะไร กับใคร

2. ขั้นสอน

2.1 ขั้นเตรียม ครูเตรียมเนื้อหา เรื่องจากที่เคยเขียนเป็นสถานการณ์ เพื่อใช้ในการแสดงบทบาทสมมติ ดูรายละเอียดในสถานการณ์ "ขอน้ำใจสักหยด"

2.2 ขั้นแสดง

1) ทำอาสาสมัครเพื่อเตรียมตัวแสดงบทบาทสมมติ ในกรณีที่ไม่มี ผู้อาสาสมัครก็ใช้วิธีจับฉลากผลไม้ ผู้ที่ได้รูปผลไม้ คือผู้ที่แสดงบทบาทสมมติ ซึ่งฉลากผลไม้จะมี จำนวนเท่ากับผู้แสดงบทบาทสมมติ นอกนั้นจะเป็นฉลากที่ว่างเปล่า

2) แจกเอกสาร ซึ่งเป็นสถานการณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เพื่อให้ผู้แสดงอ่าน และเตรียมตัวแสดงพร้อมทั้งจัดสถานที่ให้เหมาะสมกับเนื้อเรื่อง

3) แสดงบทบาทสมมติ ตามสถานการณ์ที่กำหนด สำหรับนักเรียนที่ไม่ได้แสดงก็เป็นผู้สังเกตการณ์ตามแบบบันทึกการสังเกตการณ์

2.3 ขั้นวิเคราะห์และอภิปรายผล

2.3.1 แบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่ม ๆ ละ 5 คน ร่วมกันอภิปรายในหัวข้อต่อไปนี้

- 1) ดุจเดือนเป็นคนอย่างไร
- 2) นารีเป็นคนอย่างไร
- 3) นักเรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีความรู้สึกอย่างไรต่อดุจเดือน
- 4) บุคคลใดควรแก้ไขความประพฤติ เพราะเหตุใด
- 5) บุคคลใดที่นักเรียนควรยกย่องและนำมาเป็นแบบอย่าง เพราะเหตุใด
- 6) นักเรียนมีความรู้สึกอย่างไรต่อดุจเดือน นารี และนักเรียนในชั้น

ประถมศึกษาปีที่ 5

2.3.2 ครูให้ตัวแทนของแต่ละกลุ่มออกมารายงานผลการอภิปรายและสรุป

2.4 ขั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์และสรุป

1) ครูให้นักเรียนที่เคยมีประสบการณ์เกี่ยวกับเรื่อง จากะ คือการบริจาค ช่วยเหลือแบ่งปันสิ่งของให้กับผู้ที่ตกทุกข์ ออกมาเล่าประสบการณ์ของตัวเอง และเมื่อปฏิบัติแล้วรู้สึกอย่างไร ได้รับความอย่างไร หรือยกตัวอย่างบุคคลที่ตนเห็นว่ามีพฤติกรรมที่ดีงามในเรื่องของการบริจาคช่วยเหลือคนในสังคม

2) ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปจากประสบการณ์ที่นักเรียนเล่าและตัวอย่างที่นำเสนอเกี่ยวกับเรื่อง จาคะ มาเป็นข้อปฏิบัติ เพื่อจะได้นำไปใช้ในชีวิตรประจำวัน

3. ขั้นสรุป

ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปเกี่ยวกับความหมายของจาคะ และบอกได้ว่าโรคาสาดสถานที่แห่งใดที่ควรแสดงถึงการมีจาคะช่วยเหลือผู้อื่นเพื่อผู้อื่นและไม่ก่อให้เกิดอันตรายแก่ตนเองได้

สื่อการเรียนรู้

- 1) สถานการณ์ และแบบบันทึกการสังเกตการณ์
- 2) ฉลากผลไม้ 5 ใบ ฉลากเบสบอล 20 ใบ
- 3) วัสดุที่ใช้ประกอบการแสดงบทบาทสมมติ

5. การประเมินผล

- 1) สังเกตจากการแสดงบทบาทสมมติ
- 2) สังเกตจากการตอบคำถามและการรายงาน

การสอนโดยวิธีบทบาทสมมติ

(สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมืองกาญจนบุรี. 2538 : 35)

1. ขั้นนำ

ครูนำภาพที่เกี่ยวกับการบริจาคทรัพย์สินของต่าง ๆ เพื่อช่วยเหลือผู้ที่ขาดแคลนมาให้นักเรียนดู แล้วสนทนาเกี่ยวกับภาพนั้นว่า ใครเป็นผู้ให้ ผู้รับ และให้อะไร

2. ขั้นสอน

- 1) ครูและนักเรียนสนทนาเกี่ยวกับเรื่องความหมายและประโยชน์ของ จาคะ
- 2) แบ่งกลุ่มนักเรียนช่วยกันค้นคว้าหาแนวทางการประพฤติปฏิบัติในการเป็น

ผู้มี จาคะ

- 3) ให้แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนออกมาเสนอผลการค้นคว้า

3. ขั้นสรุป

ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปความหมายประโยชน์ และแนวทางปฏิบัติให้เกิดจาคะ

สื่อการเรียนรู้

- รูปภาพการบริจาคทรัพย์ สิ่งของต่าง ๆ

การวัดผลประเมินผล

1) การสังเกต

- การสรุปเนื้อหาร่วมกันกับเพื่อน
- ความตั้งใจในการร่วมกิจกรรมการเรียนรู้

สถานการณ์ ขอน้ำใจสักหยด

จุจเดือน แสงดาวเป็นนักเรียนที่เรียนอยู่โรงเรียนเดียวกัน ทั้งสองคนมีผลการเรียนดี ขยัน ชอบอ่านหนังสือและเอาใจใส่ต่อการเรียนเสมอ แต่จุจเดือนมีนิสัยตระหนี่ ไม่ชอบแบ่งปัน สิ่งของให้ใครแม้กระทั่งความรู้ ซึ่งต่างกับแสงดาวที่มีนิสัยเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แก่เพื่อน ๆ และรู้จักการเสียสละตามกาลเทศะ แต่ทั้งสองก็เป็นเพื่อนกัน

นารีเป็นนักเรียนที่เรียนอยู่ห้องเดียวกับจุจเดือน และแสงดาว แต่นารีเรียนหนังสือไม่เก่ง โดยเฉพาะวิชาคณิตศาสตร์ แม้เธอจะพยายามตั้งใจเรียน แต่เธอก็ไม่สามารถจะทำให้ผลการเรียนออกมาดีได้ เธอวิตกกังวลในเรื่องต่าง ๆ เสมอ โดยเฉพาะเรื่องการสอบที่จะมาถึง เธอเกรงว่าจะสอบไม่ผ่าน

ก่อนสอบปลายภาคเรียนที่ 2 นารีได้ไปขอร้องจุจเดือนให้ช่วยอธิบายวิชาคณิตศาสตร์ และแนะนำเรื่องการดูหนังสือก่อนสอบ เพื่อนคนอื่น ๆ ก็ได้ไปขอร้องจุจเดือน ให้ช่วยแนะนำเรื่องการดูหนังสือ และทบทวนบทเรียนที่ผ่านมา ซึ่งเนื้อหาบางเรื่องเพื่อน ๆ ไม่เข้าใจ จุจเดือนรู้สึกอึดอัดใจ เธอไม่อยากจะช่วยใครด้วยเกรงว่าเพื่อน ๆ จะทำคะแนนสอบได้ดีกว่าเธอ ซึ่งถ้าผลการสอบเป็นเช่นนั้นเธอคงเสียใจ ดังนั้นเธอจึงขอร้องนารี และเพื่อน ๆ โดยอ้างเหตุผลว่า ไม่ว่างมีงานต้องทำ นารีและเพื่อน ๆ รู้สึกผิดหวังที่จุจเดือนเป็นคนไม่มีน้ำใจเอื้อเฟื้อ และไม่รู้จักการเสียสละ ซึ่งเมื่อแสงดาวรู้เรื่องของนารี และเพื่อน ๆ จากจุจเดือน เธอจึงอาสาอธิบายวิชาคณิตศาสตร์ ให้นารีและเพื่อน ๆ ที่ไม่เข้าใจฟัง ถึงแม้ว่าเธอจะต้องรีบกลับบ้านไปช่วยแม่ขายของในตอนเย็น แต่เธอก็ยอมเสียสละเวลาและช่วยเหลือเพื่อนในเรื่องการเพิ่มพูนความรู้-สติปัญญา โดยที่จุจเดือน ให้ความเห็นว่าไม่ควรอธิบายคณิตศาสตร์และแนะนำเรื่องการดูหนังสือสอบ เพราะจะทำให้เธอมีคู่แข่ง แต่แสงดาวก็ไม่สนใจงานคาบของจุจเดือน

หลังจากนั้นจุจเดือนก็รู้สึกว้า เธอไม่มีเพื่อนที่จะเล่นหรือคุยด้วย นอกจากแสงดาว เพราะเธอเห็นแก่ตัว จุจเดือนรู้สึกเหงา เธอเห็นเพื่อน ๆ เล่นและคุยกับแสงดาวอย่างมีความสุข แต่สำหรับเธอไม่มีใครอยากจะคุยหรือเล่นด้วย เธอจึงคิดว่า "คนเราไม่สามารถอยู่คนเดียวในโลกได้"

ดังนั้นก่อนการสอบปลายภาคเรียนที่ 2 จุจเดือนและแสงดาว จึงได้นัดนารีและเพื่อน ๆ มาพร้อมกัน เพื่ออธิบายวิชาต่าง ๆ โดยเฉพาะคณิตศาสตร์ พร้อมทั้งแนวทางการดูหนังสือเพื่อเตรียมตัวสอบ

เมื่อโรงเรียนแจ้งผลการสอบปลายภาคเรียนที่ 2 ทุกคน ต่างก็ประสบความสำเร็จ
ในการสอบ และประทับใจในความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ของครู เดือนและแสงดาว

ให้นักเรียนแสดงบทบาทสมมติเป็นบุคคลต่อไปนี้

1. บทบาทของครู เดือน
2. บทบาทของแสงดาว
3. บทบาทของนารี
4. บทบาทของเพื่อน ๆ ในชั้นเรียน

แบบบันทึกการสังเกตการณ์

ข้อกำหนด

ให้ผู้สังเกตการณ์คอยสังเกตผู้แสดงและบันทึกผลการสังเกต ดังรายการต่อไปนี้

1. ผู้แสดงเป็นดาราเด่นแสดงได้เหมาะสมตามบทบาทหรือไม่
 () เหมาะสม () ไม่เหมาะสม
 เพราะ.....
2. ผู้แสดงเป็นนารีแสดงได้เหมาะสมตามบทบาทหรือไม่
 () เหมาะสม () ไม่เหมาะสม
3. ผู้สังเกตการณ์เห็นว่าพฤติกรรมใดของบุคคลในเรื่องที่ควรยึดถือเป็นแบบอย่าง
 เพราะ.....
4. การแสดงบทบาทสมมติครั้งนี้ ควรตั้งชื่อว่า.....
5. ถ้าให้นักเรียนดูเรียน นักเรียนจะตัดสินใจช่วยเหลือนารี และเพื่อนชั้นเรียนหรือไม่
 () ช่วยเหลือ () ไม่ช่วยเหลือ
 เพราะ.....

แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

คำชี้แจง ให้นักเรียน X ทับข้อ ก ข ค และ ง ที่ถูกที่สุดเพียงข้อเดียว

1. การกระทำในข้อใดมีความหมายตรงกับคำว่า "จาคะ"
 - ก. พรรณนาคือบยายเล่าให้เพื่อนที่เรียนไม่เข้าใจฟังในวันหยุด
 - ข. สำนัดสละเวลาในวันหยุดไปรับจ้างล้างจาน
 - ค. เดือนเต็มให้ความช่วยเหลือด้านการเงินแก่ดวงเนตรเพราะได้ค่าตอบแทน
 - ง. สุชาติถูกเกณฑ์ทหารไปรบที่ชายแดน
2. "เสียสละ" ตรงข้ามกับข้อใด
 - ก. ประหยัด
 - ข. สูญสลาย
 - ค. เห็นแก่ตัว
 - ง. มัธยัสถ์
3. คำว่า "เสียชีพ อย่าเสียสัตย์" ตรงกับหลักธรรมในข้อใด
 - ก. สัจจะ
 - ข. สัญญา
 - ค. ทมะ
 - ง. จันทิ
4. คำพังเพยที่กล่าวว่า "อดเบรี้ยว ไวกินหวาน" เกี่ยวข้องกับหลักธรรมข้อใดมากที่สุด
 - ก. สัจจะ
 - ข. ทมะ
 - ค. จันทิ
 - ง. จาคะ

คำชี้แจง อ่านสถานการณ์ต่อไปนี้แล้วตอบคำถามข้อ 5 - 7

สมชายกับเสรีเป็นเพื่อนซึ่งมีบ้านอยู่ในหมู่บ้านเดียวกัน สมชายเป็นคนตระหนี่มัธยัสถ์ ซึ่งต่างกับเสรีที่ชอบช่วยเหลือเพื่อน เท่าที่กำลังทรัพย์จะอำนวยความสะดวก วันหนึ่งไฟไหม้บ้านของเสรี เพื่อน ๆ ของเสรีต่างพากันมาช่วยเหลือนดับไฟที่บ้านของเสรี เว้นแต่สมชาย ทั้ง ๆ ที่สมชายสามารถช่วยเหลือได้แต่ก็ไม่ได้ให้ความช่วยเหลือเสรี

5. จากสถานการณ์ดังกล่าวเน้นผู้อ่านในเรื่องอะไร
 - ก. ความประมาท
 - ข. ความเสียสละ
 - ค. การคบเพื่อน
 - ง. การมัธยัสถ์
6. ถ้าคนในสังคมมีพฤติกรรมแบบสมชายจะเกิดผลอย่างไร
 - ก. สร้างฐานะได้รวดเร็ว
 - ข. คนจะไม่รู้จักซึ่งกันและกัน
 - ค. ไม่ยากจนเพราะมัธยัสถ์
 - ง. สังคมจะมีแต่ความเดือดร้อน
7. คำพังเพยที่ว่า "น้ำพึ่งเรือ เสือพึ่งป่า" สอดคล้องกับพฤติกรรมของใคร
 - ก. สมชาย-เสรี
 - ข. เสรี-เพื่อน
 - ค. สมชาย-เพื่อน
 - ง. เพื่อน ๆ ในหมู่บ้าน

8. นามิไปซื้อไส้กรอก แม่ค้าทอนเงินเกินมา 20 บาท นามิคิดว่าจะคืนดีหรือไม่ ถ้านักเรียน
เป็นนาริจะตัดสินใจอย่างไร

- ✓ ก. คืนให้แม่ค้า เพราะมีสัจจะ
- ข. คืนให้แม่ค้า เพราะต้องการคนชม
- ค. คืนให้แม่ค้า เพราะต้องการผูกมิตร
- ง. คืนให้แม่ค้า เพราะกลัวบาป

✓ 9. นายวัชรพลอมบนนั้นขายให้ชาวบ้านในราคาที่ถูกกว่าท้องตลาด จนฐานะของเขา
ร่ำรวย และหลังจากนั้นไม่นานเขาก็ถูกตำรวจจับได้ พฤติกรรมของนายวัชรพลเปรียบได้
กับสุภาษิตข้อใด

- ก. ช้างตายทั้งตัว เอาไปต้มบิคน้ำมิค
- ข. คนร้องยอมเป็นเหยื่อของคนฉลาด
- ค. ชื่อกินไม่หมด คดกินไม่นาน
- ง. ท้าศึกได้ดี ท้าช้าวได้ชั่ว

10. "พึงระงับความโกรธ ด้วยการไม่โกรธ" ผู้พูดใช้หลักธรรมข้อใด

- ก. สัจจะ
- ข. ทมะ
- ค. ขันติ
- ง. จาคะ

11. เมื่อเพื่อนวิ่งเล่นกัน และวิ่งมาชนนักเรียนล้ม นักเรียนจะแก้ปัญหาอย่างไร

- ก. บอกเพื่อนให้วิ่งเล่นอย่างระมัดระวัง
- ข. ฟ้องครูให้ทำโทษเพื่อน
- ค. ต่อว่าเพื่อนอย่างรุนแรง
- ง. แกล้งวิ่งชนเพื่อนบ้าง

คำชี้แจง อ่านสถานการณ์ต่อไปนี้ แล้วตอบคำถามข้อ 12 - 13

สมพงษ์เกิดมาในครอบครัวที่มีฐานะยากจน เมื่อโตขึ้นเขามีความมุ่งมั่นว่าจะต้องสร้างฐานะตนเองให้เป็นเศรษฐีให้ได้ หลายสิบปีผ่านไปฐานะของเขาก็เพียงพอกินพอใช้ ไม่ได้เป็นเศรษฐีสักที ดังนั้นตลอดเวลาเขาจึงไม่มีความสุขเลย

12. สมพงษ์เป็นทุกข์เพราะสาเหตุใด
 - ก. อยากเป็นเศรษฐี
 - ข. ความยากจน
 - ค. ความผิดหวัง
 - ง. ความเพ้อฝัน
13. ถ้านักเรียนเป็นสมพงษ์จะแก้ปัญหาอย่างไร
 - ก. เลิกความคิดที่จะเป็นเศรษฐี
 - ข. หาข้อบกพร่องและปรับปรุงตนเอง
 - ค. เปลี่ยนจากอาชีพที่หาไปประกอบอาชีพอื่น
 - ง. ทำงานมากขึ้นและรู้จักประหยัด
14. มรรค หมายถึงอะไร
 - ก. ความดับทุกข์
 - ข. ความต้องการที่ไม่รู้จักพอ
 - ค. การประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้อง
15. การปฏิบัติข้อใดที่สอดคล้องกับ "มรรค"
 - ก. นารีแต่งกายดูกระเปียบของโรงเรียน
 - ข. สมศรีไปผ่าตัดเสริมจมูก
 - ค. สมใจกู้เงินธนาคารมาซื้อรถยนต์
 - ง. เกษมร้องไห้เพราะอยากได้เกมกด

คำชี้แจง อ่านสถานการณ์ต่อไปนี้ แล้วตอบคำถามข้อ 16 - 18

ฉลุยเรียนคณิตศาสตร์ไม่เข้าใจ จึงทบทวนแบบฝึกหัดไม่เสร็จ ทำให้ไม่สบายใจที่ถูกครูลงโทษบ่อย ๆ แม่ของฉลุยจึงให้ฉลุยเรียนพิเศษ ฉลุยได้ฝึกทบทวนแบบฝึกหัด จึงทำให้เข้าใจมากขึ้น

16. ปัญหาของฉลุยคืออะไร
 - ก. ทบทวนแบบฝึกหัดไม่เสร็จ
 - ข. ถูกครูลงโทษ
 - ค. ไม่ชอบเรียน
 - ง. ไม่ส่งแบบฝึกหัด
17. ปัญหาของฉลุยเกิดจากสาเหตุใด
 - ก. ไม่ชอบเรียน
 - ข. เรียนไม่เข้าใจ
 - ค. ไม่สบายใจ
 - ง. วิชาคณิตศาสตร์ยาก
18. ฉลุยมีวิธีแก้ปัญหายังไร
 - ก. เรียนพิเศษ
 - ข. ทบทวนแบบฝึกหัดมากขึ้น
 - ค. ทำความเข้าใจด้วยตนเอง
 - ง. ตั้งใจเรียนให้มากขึ้น

คำชี้แจง อ่านสถานการณ์ต่อไปนี้ แล้วตอบคำถามข้อ 19 - 21

เทวินทร์เป็นนักเรียนที่เรียนดี ความประพฤติเรียบร้อย จึงได้รับมอบหมายจาก
อาจารย์ฝ่ายปกครองให้ช่วยสอดส่องดูแลความประพฤติของนักเรียน

วันหนึ่ง เทวินทร์พบว่า อนันต์ซึ่งเป็นเพื่อนสนิทเล่นการพนันกับนักเรียนคนอื่น ๆ
อนันต์ให้เงินเทวินทร์ และขอร้องไม่ให้เทวินทร์บอกอาจารย์ฝ่ายปกครอง

19. จากสถานการณ์ กล่าวเน้นคุณธรรมในข้อใด

- ก. สัจจะ
- ข. ทมะ
- ค. จันทิ
- ง. สัจญา

20. ถ้านักเรียนเป็นเทวินทร์จะแก้ปัญหาอย่างไร

- ก. รับเงินจากอนันต์แล้วให้สัญญา
- ข. ไม่รับเงินและไม่บอกอาจารย์
- ค. ไม่รับเงินและรายงานอาจารย์
- ง. ขอร้องอนันต์ให้เลิกเล่น แต่ก็รายงานอาจารย์

21. การที่อนันต์เล่นการพนัน เพราะขาดหลักธรรมข้อใด

- ก. สัจจะ
- ข. ทมะ
- ค. จันทิ
- ง. จาคะ

คำชี้แจง อ่านสถานการณ์ต่อไปนี้ แล้วตอบคำถามข้อ 22 - 23

ในช่วงโครงการงานและพื้นฐานอาชีพ ครูได้สอนการสัฟต์ โดยสแกนลายสอ่ง
 ไม้ไฟที่ใช้ต้องนำไปย้อมสีเขียวกับสีแดง ครูสาธิตการสัฟต์ให้นักเรียนดูพร้อมทั้งให้
 เวลาสัฟต์ 1 สัปดาห์ แล้วให้นักมาส่ง วิรัตน์สัฟต์ไม่เป็นแต่ก็พยายามสานจนเป็นสัฟต์
 ได้สำเร็จ

22. "วิรัตน์สัฟต์ไม่เป็น แต่ก็พยายามสานจนเป็นสัฟต์ได้สำเร็จ พฤติกรรมของวิรัตน์สอดคล้องกับข้อใด
- ก. ทมะ
 - ข. จันติ
 - ค. มรรค
 - ง. นิโรธ
23. "สัฟต์สำเร็จ" เพราะวิรัตน์ยึดหลักธรรมข้อใด
- ก. จันติ - มรรค
 - ข. จันติ - ทมะ
 - ค. นิโรธ - มรรค
 - ง. สัจจะ - มรรค

คำชี้แจง อ่านสถานการณ์ต่อไปนี้ แล้วตอบคำถามข้อ 24

ครอบครัวของประเทืองมีอาชีพรับจ้างทั่ว ๆ ไป ซึ่งไม่พอกับรายจ่ายของครอบครัว พ่อของเขาจึงไปทำงานที่กรุงเทพฯ ปล่อยให้ประเทืองอยู่บ้านดูแลน้อง ๆ อีก 2 คน ทุก ๆ วันหลังกลับมาจากโรงเรียน ประเทืองจะไปรับจ้างซักผ้า หาบน้ำ ที่อยู่ใกล้ ๆ เพื่อนำเงินมาซื้ออาหารเลี้ยงตัวเอง และน้อง ๆ อีก 2 คน

24. จากสถานการณ์นี้ผู้อ่านในเรื่องอะไร

- ก. ความทุกข์ของประเทือง
- ข. การแก้ปัญหาของประเทือง
- ค. การถูกทอดทิ้ง
- ง. อาชีพของประเทือง

คำชี้แจง อ่านสถานการณ์ต่อไปนี้ แล้วตอบคำถามข้อ 25 – 26

จากการสำรวจของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข พบว่า นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา เป็นโรคฟันผุ และเหงือกอักเสบมาก ซึ่งทางเจ้าหน้าที่ก็ได้จัดการอบรมให้ความรู้แก่นักเรียน ำให้รู้ถึงการแปรงฟันที่ถูกต้องวิธี และการใช้สารฟลูออไรด์ เพื่อป้องกันฟันผุและเหงือกอักเสบ ซึ่งนักเรียนก็ได้ปฏิบัติตามโดยมีครูเป็นผู้แนะนำ และดูแลอีกด้วย

25. สาเหตุสำคัญของข้อความนี้ กล่าวถึงเรื่องอะไร
- ก. การป้องกันฟันผุ และเหงือกอักเสบ
 - ข. การแปรงฟันที่ถูกต้องวิธี
 - ค. การใช้สารฟลูออไรด์
 - ง. ผลจากการสำรวจเรื่องฟัน
26. การที่นักเรียนเป็นโรคฟันผุ และเหงือกอักเสบเป็นผลมาจากอะไร
- ก. การเลือกรับประทานอาหารไม่ถูก
 - ข. การบ้วนน้ำยาสีฟันและแปรงสีฟันไม่ดี
 - ค. แปรงฟันไม่ตรงตามเวลา
 - ง. การแปรงฟันไม่ถูกวิธี

คำชี้แจง อ่านสถานการณ์ต่อไปนี้ แล้วตอบคำถามข้อ 27 - 28

คุณพ่อสั่งให้ศรชัยไปรับน้องกลับจากโรงเรียนในตอนเย็น เนื่องจากพ่อติดธุระสำคัญ โดยที่พ่อสั่งกำชับว่าถ้าไม่มีใครไปรับน้อง น้องจะกลับบ้านคนเดียวไม่ได้ เพราะยังเล็กมาก

หลังเลิกเรียนวันนั้น ครูประจำชั้นนัดประชุมนักเรียนเพื่อวางแผนจัดทัศนajara ซึ่งศรชัยเป็นตัวแทนชั้น และเป็นหัวเรี่ยวหัวแรงในการจัดงานครั้งนี้ด้วย ขณะที่กำลังประชุม เขากะวนกระวายใจมาก เพราะเป็นห่วงน้องและงานเท่ากัน

27. ศรชัยกระวนกระวายใจเพราะอะไร
 - ก. เพราะข้อมูลไม่พร้อม
 - ข. เพราะรับปากไว้กับพ่อ
 - ค. เพราะกลัวน้องจะเป็นอันตราย
 - ง. เพราะไม่มีใครไปรับน้อง
28. จากสถานการณ์แน้นในเรื่องอะไร
 - ก. คำสั่งของพ่อ
 - ข. ธุระสำคัญของพ่อ
 - ค. การจัดทัศนajara
 - ง. ความทุกข์ของศรชัย
29. "พี่น้องคนไม่ดี ด้วยความดี" สอดคล้องกับเหตุการณ์ในข้อใดมากที่สุด
 - ก. สมศรีไม่สบายใจที่ลืมใช้เงินสด
 - ข. อารมณ์ถูกครูทำโทษทุกวัน แต่ก็มาเรียน
 - ค. นิกรไม่ได้ตอบเพื่อน เมื่อเพื่อนดูถูก
 - ง. วินัยรู้สึกสบายใจที่เขาทำการบ้านเสร็จ

คำชี้แจง อ่านสถานการณ์ต่อไปนี้ แล้วตอบคำถามข้อ 30 – 32

ในชั่วโมงภาษาไทย ครูให้นักเรียนทุกคนวิพากษ์วิจารณ์ถึงสิ่งที่ไม่ดีของเพื่อน ๆ ในชั้นเรียน มนัสเป็นนักเรียนที่ถูกเพื่อน ๆ วิพากษ์วิจารณ์มากที่สุดว่าเป็นคนชอบรังแกเพื่อน ไม่ช่วยเพื่อนทำเวร แต่มนัสก็รับปากกับเพื่อน ๆ ว่า จะปรับปรุงตนเองให้ดีขึ้น

ต่อมามนัสก็ถูกเพื่อนวิจารณ์ชั่วโมงพลศึกษาอีกว่าไม่สนใจเรียน ไม่ทำการบ้าน ส่งครู มนัสรู้สึกไม่พอใจที่เพื่อน ๆ วิพากษ์วิจารณ์อย่างไม่เกรงใจ แต่ก็ไม่ได้โต้เถียง

30. นักเรียนคิดว่ามนัสใช้หลักธรรมข้อใด

- ก. สัจจะ
- ข. ทมะ
- ค. อุเบกขา
- ง. จาคะ

31. ทำไมเพื่อน ๆ ในห้องจึงวิจารณ์มนัสมากที่สุด

- ก. ต้องการให้ครูรู้พฤติกรรมของมนัส
- ข. ต้องการให้มนัสปรับปรุงตนเอง
- ค. ต้องการให้มนัสเป็นคนดี
- ง. ต้องการให้มนัสเป็นคนเด่นในห้อง

32. การที่มนัสรับปากกับเพื่อน ๆ ว่า จะปรับปรุงตนเองให้ดีขึ้น เปรียบได้กับหลักธรรมข้อใด

- ก. สัจจะ
- ข. ทมะ
- ค. นิโรธ
- ง. มรรค

คำชี้แจง อ่านสถานการณ์ต่อไปนี้ แล้วตอบคำถามข้อ 33 - 35

ทุก ๆ วันก่อนกลับบ้าน ครูจะให้คำศัพท์ภาษาอังกฤษไปท่องวันละ 10 คำ แล้วในวันศุกร์จะต้องมาท่องให้ฟังทั้งหมด ถ้าใครท่องไม่ได้จะถูกทำโทษให้อยู่ตอนเย็น วันนี้เป็นวันศุกร์ สมใจไม่อยากไปโรงเรียนเพราะท่องคำศัพท์ไม่ได้

33. ทุกข์ของสมใจคืออะไร
- ก. ท่องคำศัพท์ไม่ได้
 - ข. กลัวครูไม่ชอบ
 - ค. อายเพื่อน ๆ
 - ง. กลัวครูทำโทษ
34. พฤติกรรมของสมใจเปรียบได้กับสุภาษิตในข้อใด
- ก. ฝนทั่งให้เป็นเข็ม
 - ข. ตีตนไปก่อนไข้
 - ค. เข็นครกขึ้นภูเขา
 - ง. ผัดวันประกันพรุ่ง
35. ถ้านักเรียนเป็นสมใจ จะแก้ปัญหาอย่างไร
- ก. หยุดเรียนวันศุกร์
 - ข. ฝึกวันศุกร์ถึงจะท่อง
 - ค. ท่องคำศัพท์ทุกวัน
 - ง. ยอมให้ครูทำโทษ

คำชี้แจง อ่านสถานการณ์ต่อไปนี้ แล้วตอบคำถามข้อ 36 - 38

อรพินเป็นนักเรียนที่เรียนดีแต่ยากจน และได้รับการคัดเลือกให้ได้รับทุนการศึกษาเป็นเงิน 1,000 บาท ฝึกหัดซึ่งเรียนห้องเดียวกันกับอรพิน มีนิสัยชอบพูดจาตลกอรพินที่เสมอว่า "เป็นคนจน สกปรก" อรพินที่ถูกฝึกหัดถูกเป็นประจำ ก็ไม่ได้ตอบและหลีกเลี่ยงทุกครั้ง

36. การที่อรพินไม่ได้ตอบเมื่อถูกเพื่อนตลก เขายึดหลักธรรมข้อใด

- ก. ทมะ
- ข. ขันติ
- ค. จาคะ
- ง. อุเบกขา

37. ถ้านักเรียนเป็นอรพินจะแก้ปัญหาอย่างไร

- ก. รับผิดชอบเพราะทุกคนเท่าเทียมกัน
- ข. ไม่ได้ตอบเพราะเป็นความจริง
- ค. ไม่ได้ตอบและหลีกเลี่ยง
- ง. บอกครูทุกครั้งที่ฝึกหัด

38. จากสถานการณ์นี้เห็นความสำคัญของคุณธรรมข้อใด

- ก. สัจจะ
- ข. ขันติ
- ค. ทมะ
- ง. จาคะ

คำชี้แจง อ่านสถานการณ์ต่อไปนี้ แล้วตอบคำถามข้อ 39 - 40

เดชามีรายได้สุทธิจากการขายหนังสือพิมพ์วันละ 30 บาท เขาต้องนำรายได้วันแต่ละวันไปใช้จ่ายดังนี้

1. ค่าอาหารกลางวันที่โรงเรียน	10 บาท
2. ค่ารถโดยสารไป - กลับ	10 บาท
3. ค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ด	10 บาท

อาทิตย์หน้าจะถึงวันเกิดแม่ เดชาตั้งใจซื้อของขวัญให้ในราคา 50 บาท และซื้อเสื้อกีฬาราคา 40 บาท

39. ถ้านักเรียนเป็นเดชามีแนวทางดับทุกข์อย่างไร

- ก. ไม่ซื้อเสื้อกีฬา
- ข. ไม่ให้ของขวัญแม่
- ค. ลดความต้องการลง
- ง. ลดค่าอาหารกลางวัน

40. ถ้านักเรียนเป็นเดชาจะมีแนวทางแก้ปัญหาอย่างไรเพื่อให้ตรงกับที่ตั้งใจไว้

- ก. ลดค่าใช้จ่ายส่วนตัวลง
- ข. ยืมเงินเพื่อนก่อน
- ค. ให้ของขวัญแม่ก่อนซื้อเสื้อที่หลัง
- ง. เพิ่มปริมาณการขายหนังสือพิมพ์

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ชื่อ ธนวรรณ ชื่อสกุล สังข์ทอง
 เกิดวันที่ 3 เดือน มกราคม พุทธศักราช 2498
 สถานที่เกิด กาญจนบุรี
 สถานที่อยู่ปัจจุบัน บ้านเลขที่ 3 ตำบลท่าล้อ ซอยท่าทรายปรางมอญ
 อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี 71000
 ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน อาจารย์ 2 ระดับ 6
 สถานที่ทำงานปัจจุบัน โรงเรียนท่าพะเนียดกุญชร อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี
 71000

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2519 ประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง
 (ป.กศ.สูง) วิทยาลัยครูนครปฐม
 พ.ศ. 2527 ค.บ. จากวิทยาลัยครูกาญจนบุรี
 พ.ศ. 2539 กศ.ม. (การประถมศึกษา)
 จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา เรื่องอริยสัจ 4
และฉราวาสธรรม 4 ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5
ที่สอนโดยใช้บทบาทสมมติ

บทคัดย่อ
ของ
ธนวรรณ สังข์ทอง

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการประถมศึกษา
กรกฎาคม 2539

การศึกษาครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา เรื่องอริยสัจ 4 และจรรยาบรรณ 4 ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่สอนโดยใช้ บทบาทสมมติ

กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดท่าน้ำต้น อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2538 จำนวน 44 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 22 คน กลุ่มควบคุม 22 คน ดำเนินการทดลองโดยใช้แบบแผนการวิจัยแบบ Non Randomized Control Group Pretest - Posttest Design กลุ่มทดลองสอนโดยใช้บทบาทสมมติ กลุ่มควบคุมสอนโดยไม่ใช้บทบาทสมมติ ใช้เวลาในการทดลองกลุ่มละ 30 คาบ คาบละ 20 นาที

เครื่องมือที่ใช้ในการทดลองคือ แผนการสอน และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาพระพุทธศาสนา จำนวน 40 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่น .8787 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ t - test

ผลการทดลองพบว่า นักเรียนที่เรียนโดยใช้บทบาทสมมติมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่า นักเรียนที่เรียน โดยไม่ใช้บทบาทสมมติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

A STUDY OF LEARNING ACHIEVEMENT IN BUDDHISM OF PRATHOM SUKSA V
STUDENTS ON THE FOUR NOBLE TRUTHS AND FOUR DHARMA FOR
LAYMEN THROUGH THE ROLE - PLAYING METHOD

AN ABSTRACT

BY

THANAWAN SUNGTONG

Presented in partial fulfillment of the requirements for the
Master of Education degree in Elementary Education
at Srinakharinwirot University

July 1996

This study aimed to investigate Pratomsuksa 5 student's achievement in Buddhism on 4 noble truths and 4 dharma for layman taught by role - playing method.

The subjects consisted of 44 Pratomsuksa 5 students in second semester of 1995 academic year from Wat Ta Num Tuen, Amphor Mueng, Kanchanaburi Province. They were divided into two groups with 22 students in each. The research design was Non - Randomized Control Group Pretest - Posttest Design. Experimental group was taught by role - playing method while the control group was taught by conventional one during 30 sessions with 20 minutes each. Lesson plan and achievement test in Buddhism with 40 items were administered and then data were analyzed by t - test.

The results indicated that students who had been taught by role - playing method had higher achievement scores than students who had been taught by conventional method at .05 significance level.